

วารสารมนุษยวิชาการ

JOURNAL OF ACADEMIC HUMANITIES

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2568) Vol. 2 No. 4 (October-December 2025)
ISSN: 3088-2400 (Online)

พัฒนาสร้างสรรค์ บริการวิชาการแก่สังคม

วารสาร
มนุษยวิชาการ
JOURNAL of ACADEMIC
HUMANITIES

ISSN: 3088-2400 (Online)

วารสารมนุษยวิชาการ

JOURNAL OF ACADEMIC HUMANITIES

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2568)

Vol. 2 No. 4 (October-December 2025)

วัตถุประสงค์ (Aims and Scope)

วารสารมนุษยวิชาการเป็นวารสารบริการวิชาการแก่สังคม ภายใต้การบริหารจัดการของ ศูนย์มนุษยวิชาการทางศาสนา วัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ ประกอบด้วย 1) เพื่อให้บริการความรู้เกี่ยวกับ ศาสนพิธีกรรมแก่สังคม 2) เพื่อประกอบพิธีวัฒนธรรมความเชื่อโบราณด้านฤกษ์พิธี/การสู่ขวัญ 3) เพื่อเผยแพร่ องค์ความรู้มานุษยวิทยาด้านบทความทางวิชาการ

สำหรับการจัดทำวารสารวิชาการ ทางศูนย์ฯ ได้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเผยแพร่ผลงานทาง วิชาการและองค์ความรู้ด้านการวิจัยของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต/นักศึกษาของมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงาน ทั่วไป 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเรียนการสอนและผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต/นักศึกษาของมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทั่วไป 3) เพื่อสร้างความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างบุคลากร หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน

ขอบเขตเนื้อหาที่วารสารเปิดรับ ได้แก่ 1) ด้านพุทธศาสนาและปรัชญา 2) ด้านรัฐศาสตร์และรัฐ ประศาสนศาสตร์ 3) ด้านศึกษาศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาในรูปแบบการปกปิดชื่อผู้ประเมินและผู้เขียน (Double-blind Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับ พิจารณาต้นฉบับของนักวิจัย นักวิชาการ นักเขียน ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักวิจัย นักวิชาการและนักเขียนอิสระทั่วไป

วารสารได้กำหนดตีพิมพ์ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากกองบรรณาธิการหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารมนุษยวิชาการ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารมนุษยวิชาการ

ที่ปรึกษา (Advisors)

พระราชเมธีวชิรดิลก, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมวชิรมณี, ดร.	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูสุภัทรสีลโสภณ (สายัณห์ เปมสีโล), ผศ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ. ดร.หอมหวล บัวระพา	นักวิชาการอิสระ
รศ. ดร.สุวิญ รักษ์ตย์	บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ. ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน	บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ. ดร.สุวิทย์ ภาณุจारी	วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ผศ. ดร.บรรจบ ปิยะมัตย์	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บรรณาธิการบริหาร (Editor-in-Chief)

อาจารย์ ดร.กฤตสุชิน พลเสน	บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
---------------------------	---

รองบรรณาธิการบริหาร (Associate Editor-in-Chief)

อาจารย์ ดร. สุรัชย์ พุดชู	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
---------------------------	--

หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editorial Board Member)

อาจารย์ ดร.สิริพร ครองชีพ	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
---------------------------	--

กองบรรณาธิการ (Editorial Board Members)

พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, ผศ. ดร.	บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
--	---

พระครูศรีวีรคุณสุนทร, ผศ. ดร.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาบุญสุข สุทธิธำณ, ผศ.	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสันต์ วสันโต	วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ
รศ. ดร.ประเวศ อินทองปาน	ข้าราชการบำนาญ
รศ. ดร.ธีรวิทย์ ภิญโญณัฐกานต์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	วิทยาเขตนครราชสีมา
รศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
	มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ. ดร.ประยงค์ จันทร์แดง	คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ. ดร.อำพล บุตดาสาร	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รศ. ดร.วินิจ ผาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รศ. ดร.วีระ เลิศสมพร	คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผศ. ดร.สมบุรณ์ วัฒนะ	วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ. ดร.ประทีป พิษทองกลาง	คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผศ. ดร.มนตรี หลินภู	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผศ. ดร.เกษญา ผาทอง	คณะสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ. ดร.ธีรต์มภ์ แสงแก้ว	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ. ดร.สยาม ราชวัตร	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ. ดร.แจ่มจันทร์ ณ กาฬสินธุ์	คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา
	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผศ. ดร.สุณี เวชประสิทธิ์	คณะพยาบาลศาสตร์ก่อการุณย์
	มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
ผศ.เกรียงศักดิ์ สานะกัง	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
	วิทยาเขตสมุทรสาคร
พ.ต.ท.หญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
อาจารย์ ดร.นิตยา ค้อไผ่	คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา
	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.พันธุ์รัช ศรีทิพันธ์ คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Lim Hui Ling, Ph.D. Independent Scholar, Singapore

กองจัดการวารสาร (Managers)

นายอุบล ครองชีพ ผู้จัดการ

พระมหาวสันต์ วสนโต นักออกแบบ

นางสาววรรดา ยะชะระ นักบัญชี

ร.ต.อ.หญิง เบส ขวลิตปรีชา นิติกร

ร.ต.อ.พุดมพงษ์ พงศ์ประภาอำไพ นิติกร

เจ้าของ (Owner)

ศูนย์มนุษยวิทยาการทางศาสนา

เลขที่ 257 หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง 52000

โทร. 08 7192 5857, 08 5714 3458, 09 2795 9626

E-mail: journaljah@gmail.com

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารมนุษยวิทยาการฉบับนี้เป็นปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2568) ของศูนย์มนุษยวิทยาการทางศาสนา ซึ่งประกอบด้วยบทความวิจัย 1 เรื่อง ได้แก่

1) การเปรียบเทียบความต้องการการเข้าศึกษาต่อปริญญาตรีสาขามวลชนทางการกีฬาของนักเรียนในพื้นที่การศึกษาเขต 10 เขียนโดยกาญจนาถ อุดมสุข ศุภกาญจน์ จำเริญรักษ์ และจารุวดี แก้วมา บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้จัก เปรียบเทียบ และศึกษาความต้องการและความคาดหวังสาขาวิชาสาขามวลชนทางการกีฬาและสถาบันที่เปิดสอน จากการศึกษาผู้เขียนได้นำเสนอองค์ความรู้ คือ การศึกษาสาขาวิชาสาขามวลชนทางการกีฬาต้องเน้นการประชาสัมพันธ์ การเรียนออนไลน์ สื่อการสอนและห้องปฏิบัติการสมัยใหม่ เพิ่มผู้สอนที่เชี่ยวชาญด้านการประกอบการด้านธุรกิจสื่อ เป็นต้น

นอกจากบทความวิจัยแล้ว ยังมีบทความวิชาการ 4 เรื่อง ได้แก่ **1) พุทธศาสนากับเยาวชนในยุคสังคมเอไอ** เขียนโดยพระมหานพดล มีคำเหลียง สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ และปาณิสรา เทพรักษ์ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของพุทธศาสนาในบริบทของสังคมยุคปัญญาประดิษฐ์ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกด้าน แต่ก็ไม่สามารถตอบโจทย์ด้านจริยธรรมหรือการพัฒนาจิตใจ บทความจึงชี้ให้เห็นความท้าทายเชิงจริยธรรมของเอไอ ซึ่งสามารถใช้หลักพุทธธรรมเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาปัญญาเชิงจริยธรรมของมนุษย์

2) การพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้วยกระบวนการสังคmsgเคราะห์เชิงพุทธ: รูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล เขียนโดยปริญญา ตรีธัญญา บทความวิชาการนี้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้วยกระบวนการสังคmsgเคราะห์เชิงพุทธที่ผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลในยุคปัจจุบัน โดยใช้หลักสังคmsgหัตถ์ โยนิโสมนสิการ อิทธิบาทและอรรถะ กิจกรรมที่เหมาะสม ได้แก่ การเสวนาออนไลน์ เวิร์กช็อป กิจกรรมจิตอาสาดิจิทัลและการอบรมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ผลการสังคmsgเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะชีวิตและคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมเผชิญกับความท้าทายในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

3) ขาดกวีวิเคราะห์: ว่าด้วยเรื่องข้อคิดจากพฤติกรรมสุนัข เขียนโดยพระปลัดระพิน พุทธิสารโร ดิเรก ด้วงลอย และมัลลิกา ภูมะธน บทความนี้ได้นำธรรมะจากชาดกในพระพุทธศาสนา ซึ่งใช้เป็นกรอบในการอธิบายเพื่อส่งเสริมจริยธรรม ภายใต้กรอบของธรรมะที่มีสุนัขปรากฏเป็นฐานของเรื่อง องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ คือ การสะท้อนองค์ความรู้โดยมีฐานของปัญญามาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและมีคุณธรรม

4) Philosophy and the Search of Wisdom by Desh Raj Sirswal. From this study, philosophy is an intellectual discipline that addresses fundamental questions about existence, knowledge, values, reason, and language. In addition, this article explores the

significance of philosophy in contemporary education and society. It reflects on the future of philosophy, emphasizing its integration into education systems to cultivate responsible, critical thinkers with a global perspective. The paper concludes by addressing the growing importance of philosophy in India, its emerging career opportunities, and its alignment with the National Education Policy 2020, which seeks to develop creative, critical, and ethically grounded individuals.

บทความเหล่านี้เชื่อว่า จะเกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านในการต่อยอดความรู้ที่หลากหลาย ในนาม
บรรณาธิการวารสารขอขอบพระคุณและอนุโมทนากับผู้เขียนทุกท่านที่นำบทความมาตีพิมพ์ในครั้งนี้ รวมถึง
ผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาถ้อยแถลงบทความจนสำเร็จเป็นรูปเล่มอย่างสมบูรณ์

อาจารย์ ดร.กฤตสุชิน พลเสน

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ (Content)

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

ก

สารบัญ

ค

บทความวิจัย (Research Article)

- การเปรียบเทียบความต้องการการเข้าศึกษาต่อปริญญาตรีสาขามวลชนทางการกีฬาของนักเรียนในพื้นที่การศึกษาเขต 10 1-17

▪ กาญจนาล อุดมสุข, ศุภกาญจน์ จำเริญรักษ์, จารวดี แก้วมา

A Comparison of Students' Demands for Enrollment in a Bachelor's Program in Sport Mass Communications within the Educational Service Area 10

▪ Kanchanat Udomsook, Supakan Chamroenraksa, Jaruwadee Kaewma

บทความวิชาการ (Academic Articles)

- พุทธศาสนากับเยาวชนในยุคสังคมเอไอ 18-27

▪ พระมหานพดล มีคำเหลือง, สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์, ปาณิสรา เทพรักษ์

Buddhism and Youth in the AI Society

▪ Phramaha Noppadol Meekhamlueang, Somchan Sripraschayanon, Panisara Theprak

- การพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้วยกระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธ: รูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล 28-38

▪ ปริญญญา ตรีธัญญา

Developing Life Skills of Mahamakut Buddhist University Students through Buddhist Social Work Processes: A New Model in the Digital Era

▪ Parinya Treethanya

- ขาดกวีเคราะห์: ว่าด้วยเรื่องข้อคิดจากพฤติกรรมสุนัข 39-51

▪ พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ดิเรก ด้วงลอย, มัลลิกา ภูมะธน

Jataka Analysis: Dharma from the Mouth of a Dog

▪ Phrapalad Raphin Buddhisar, Direk Duangloy, Mallika Phumathon

- Philosophy and the Search of Wisdom 52-58

▪ Desh Raj Sirswal

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	(1-13)
แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยวิชาการ	(14)
แบบฟอร์มการเขียนบทความในวารสารมนุษยวิชาการ	(15-21)

Research Article:

Received: 2025-06-11;

Revised: 2025-11-10;

Accepted: 2025-11-12.

การเปรียบเทียบความต้องการการเข้าศึกษาต่อปริญญาตรี
สาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬา ของนักเรียนในพื้นที่การศึกษาเขต 10
A Comparison of Students' Demands for Enrollment in a Bachelor's Program
in Sport Mass Communications within the Educational Service Area 10

กาญจนา อุดมสุข^{*1}, จารวดี แก้วมา², ศุภกาญจน์ จำเริญรักษ์^{**3}Kanchanat Udomsook¹, Jaruwadee Kaewma², Supakan Chamroenraksa³

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสมุทรสาคร

Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University, Samut Sakhon Campus

First Author, Email: Kanchanat.ud@tnsuskn.ac.th*

Corresponding Author, Email: ae.ch@tnsuskn.ac.th**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับความรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬา และสถาบันที่เปิดสอน 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาและสถาบันที่เปิดสอน 3. เพื่อศึกษาความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาในด้านการจัดการเรียนการสอน และความคาดหวังต่อแนวทางการเรียน ระดับปริญญาตรี ความคาดหวังในการเรียนวิชาชีพ และคาดหวังในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนมัธยมปลายผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 442 คนจากพื้นที่การศึกษาเขต 10 (สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า เพศต่างกันไม่มีความแตกต่างในการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬา โรงเรียนต่างกันรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาต่างกัน โดยสมุทรสงครามรู้จักน้อยที่สุด ส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยที่รู้จักมากที่สุด (19.53%) ถัดมาเป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชน (17.45%) และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (14.34%) การเรียนแบบภาคปกติเป็นสิ่งที่นักเรียนต้องการมาก (61.54%) รองมาเป็นภาคพิเศษ (5.20%) และเลือกทั้ง 2 รูปแบบ (30.32%) พบผู้เลือกเรียนแบบออนไลน์ไม่ระบุเวลาในระดับมาก ผลวิจัยด้านการศึกษาต่อนักเรียนคาดหวังให้สถาบันอุดมศึกษามีอุปกรณ์เครื่องมือ/ห้องปฏิบัติการที่ทันสมัยมากที่สุด รองลงมา คือ อาจารย์/ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพเป็นผู้ให้ความรู้และเน้นเรียนปฏิบัติ ส่วนด้านวิชาชีพ คาดหวังเรื่องการถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว และการเรียนรู้สื่อใหม่ สื่อมัลติมีเดียและสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด รองมาเป็นโฆษณา ประชาสัมพันธ์ สื่อสารการตลาดบูรณาการ สื่อสารแบรนด์ โดย

หลังจากสำเร็จการศึกษา มีความคาดหวังจะเป็นผู้ประกอบการสื่ออิสระมากที่สุด รองลงมาเป็นนักจัดกิจกรรม กีฬา และช่างภาพกีฬา องค์ความรู้จากการวิจัย คือ สาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาต้องประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เพิ่มภาคพิเศษให้เลือกเรียนออนไลน์ การจัดกิจกรรมโดยใช้สื่อใหม่ บูพื้นฐานวิชาชีพสื่อแก่นักเรียน รวมถึงการเตรียมห้องปฏิบัติการที่ทันสมัย ผู้สอนที่เชี่ยวชาญ และวิชาการประกอบการด้านธุรกิจสื่อเพื่อรองรับอาชีพอิสระหลังจบการศึกษา

คำสำคัญ: ความต้องการในการศึกษาต่อ, ความคาดหวัง, การสื่อสารมวลชนทางการกีฬา

Abstract

This research article aims to study the level of awareness of the field of sports mass communication and the institutions offering the program, to compare the level of awareness of the field of sports mass communication and the institutions offering the program, and to examine the needs and expectations of students regarding enrollment in the bachelor's degree program in sports mass communication, particularly in terms of teaching and learning management, expectations towards the undergraduate study pathway, expectations in professional training, and expectations for career opportunities after graduation. There is quantitative research. The research tool is a questionnaire. The sample consists of 442 students in Educational Service Area 10 (Provinces of Samut Sakhon, Samut Songkhram, Phetchaburi, and Prachuap Khiri Khan). The data are analyzed using frequency, percentage, and one-way ANOVA. The results indicate that no statistically significant differences in awareness of the Sports Communication Program between genders; however, significant differences are observed based on school location, with lower awareness reported among students in Samut Songkhram Province. Awareness varied by institution, with Chulalongkorn University being the most recognized (19.53%), followed by private universities (17.45%) and Thammasat University (14.34%). Additionally, 61.54% of students prefer regular programs, while 5.20% favored special programs, and 30.32% expressed interest in both types. Students show a preference for self-paced online learning. Their expectations for undergraduate studies include access to modern equipment and media production studios, instruction from media professionals, and practical learning experiences. In terms of professional aspirations, students express the most interest in photography, and multimedia and social media, followed by advertising, public relations, and integrated marketing communications/branding. Upon graduation, many students aim to become independent media entrepreneurs, followed by sports event organizers, and sports photographers. The body of knowledge indicates that the field of sports mass communication should promote itself more widely to increase recognition,

provide special programs with options for online learning, organize activities utilizing new media, establish foundational media professional training for students, prepare modern laboratories and equipment, employ expert instructors, include courses in media business entrepreneurship to support independent careers after graduation.

Keywords: Demand for Enrollment, Expectation, Sport Mass Communication

บทนำ

งานสื่อสารมวลชนทางการกีฬาช่วยสร้างกระแสนิยมด้านกีฬาให้กับประเทศและมีส่วนส่งเสริมการออกกำลังกายของประชาชน ด้วยบทบาทสื่อมวลชนที่คอยให้ข่าวสารและขับเคลื่อนสังคม ส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติ พฤติกรรม และสร้างความตระหนักในการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ขณะที่หลักสูตรการเรียนการสอนด้านสื่อสารมวลชนทางการกีฬาได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปเพื่อสร้างบัณฑิตให้ทันต่อเทคโนโลยีและความต้องการทางวิชาชีพเฉพาะด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) โดยมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องพัฒนาและปรับตัวเพื่อสร้างนักวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนทางการกีฬาเข้าสู่ตลาดแรงงาน ขณะที่เยาวชนผู้ต้องการศึกษาต่อในสาขาเหล่านี้ มุ่งแสวงหาข้อมูลเพื่อตอบสนองความต้องการและความคาดหวังในการเข้าศึกษาต่อจากหลายปัจจัย อาทิ ความต้องการด้านหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชนทางการกีฬา การมีอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการสื่อสารมวลชนและด้านกีฬา ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยที่มีความน่าเชื่อถือ (จารุวดี แก้วมา, 2567) รวมทั้งปัจจัยประกอบอื่น เช่น ห้องสมุด สนามกีฬา อาคาร ห้องเรียน ฯลฯ ไปจนถึงคาดหวังในอาชีพที่รองรับหลังสำเร็จการศึกษา

งานวิจัยนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมด้วยทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 1970) ถือเป็นความต้องการในระดับสูงจากปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะการเลือกสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬา ส่วนใหญ่เป็นผู้สนใจกีฬา การเป็นแฟนกีฬา หรือชื่นชอบการสื่อสารมาก่อน หรือมีความสามารถบางอย่างแล้ว เช่น ถ่ายภาพได้ ตัดต่อได้ มีทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ฯลฯ โดยประเด็นพฤติกรรมและทักษะการเป็นนักสื่อสารมวลชนที่มีในผู้เรียนมีผลกับความคาดหวังในการศึกษาต่อ สอดคล้องกับทฤษฎีของมาสโลว์ที่บุคคลต้องการความโดดเด่นในการแสดงความสามารถในสิ่งที่ตนเองสนใจ ส่วนหนึ่งเลือกเรียนเพื่อพัฒนาและต่อยอดความสามารถนั้น ขณะที่มหาวิทยาลัยมีหน้าที่พัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้สูงขึ้นจนมีเส้นทางเป็นนักวิชาชีพตามความถนัด ซึ่งปัจจัยภายในมหาวิทยาลัยส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (ชัยพร จูผลดี, 2564) และงานวิจัยนี้ยังใช้แนวคิดด้านความคาดหวังที่ประกอบด้วยแรงจูงใจ ความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยม โดยนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีการวางแผนและความคาดหวังจากการสำรวจความสนใจของตนเองในการศึกษาต่อและอาชีพหลังสำเร็จการศึกษามากกว่านักเรียนระดับชั้นอื่น (วีรวัฒน์ ยกดี, 2564) และฮอสเลอร์และแกลลาเกอร์ (Hosler & Gallagher, 1987) กล่าวว่า ความคาดหวังเกี่ยวโยงเป็นปัจจัยในกระบวนการตัดสินใจ กรณีนักเรียนมัธยมหวังผลลัพธ์จากการศึกษาต่อ เช่น ความสำเร็จทางวิชาการ ประสบการณ์ทางสังคม โอกาสในงาน การเติบโตส่วน

บุคคล ฯลฯ (Hossler & Gallagher, 1987) รวมทั้งความคาดหวังยังเป็นความเชื่ออย่างมีเหตุผลในแนวทางที่เป็นไปได้ซึ่งคาดการณ์ว่าต้องการจะได้ในอนาคตของบุคคล (พิสิฐ มหามงคล, 2546)

บทความวิจัยนี้ จะนำเสนอผลเปรียบเทียบความต้องการการเข้าศึกษาต่อสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษาในพื้นที่การศึกษาเขต 10 โดยจะนำผลวิจัยใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2566-2570 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ภายใต้ยุทธศาสตร์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และเป็นไปตามแผนปฏิบัติการ พ.ศ. 2565-2570 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนและตลาดแรงงาน เพื่อสร้างนักสื่อสารมวลชนทางการศึกษาให้กับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษาและสถาบันที่เปิดสอนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่การศึกษาเขต 10
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษาและสถาบันที่เปิดสอน จำแนกตามเพศและโรงเรียนที่สังกัด
3. เพื่อศึกษาความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอน และความคาดหวังต่อแนวทางการเรียนระดับปริญญาตรี ความคาดหวังในการเรียนวิชาชีพ และคาดหวังในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 10 (สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์) โดยการสุ่มแบบเจาะจงในโรงเรียนที่มีนักเรียนมากกว่า 1,000 คนขึ้นไป โดยกลุ่มตัวอย่างคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 396 คน ต่อประชากรประมาณ 37,475 คน โดยมีความเชื่อมั่นที่ 95% และเพื่อให้ครอบคลุมมากขึ้นจึงเก็บข้อมูลจริงจำนวน 442 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยจำแนกเนื้อหาเป็น 3 ตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้กรอกและแบบสอบถามปลายปิดแบบมีหลายตัวเลือก (Multiple Choice Questions) ตอนที่ 2 ความต้องการที่มีต่อการเข้าศึกษาต่อปริญญาตรี สาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านความต้องการที่มีต่อการเข้าศึกษาต่อ ได้แก่ ความคาดหวังต่อแนวทางการเรียนระดับปริญญาตรี ความคาดหวังในการเรียนด้านวิชาชีพ และการประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษา ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น (Validity and Reliability Test) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาความเที่ยงตรง (Content Validity) แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับคำสำคัญให้เข้าใจง่ายขึ้น มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทดลองใช้กับนักศึกษาและอาจารย์

มหาวิทยาลัย 30 คน จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีวัดความคงที่ภายใน (The Measure of Internal Consistency) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยได้ค่าความเชื่อมั่น 0.9713 ถือว่า มีความเชื่อมั่นสูง

4. การเก็บข้อมูลภาคสนาม การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 หมายเลขการรับรอง คือ ART 011/2567

5. การวิเคราะห์ข้อมูลมี 3 รูปแบบ คือ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ในข้อมูลทั่วไป และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ตัวแปรอิสระ คือ เพศและโรงเรียนที่สังกัด ส่วนตัวแปรตาม คือ ระดับการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬา และระดับการรู้จักสถาบันที่เปิดสอนสาขาวิชานิติศาสตร์และการสื่อสารมวลชน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ซึ่งหากพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบพหุคูณแบบ LSD (Least Significant Difference) และการแปลผลข้อมูลเชิงความคิดเห็น และการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการและความคาดหวังของนักเรียน โดยอาศัยมาตรวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) เป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ ค่าคะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 (ทุกคะแนนจะมีขอบเขตต่ำและขอบเขตสูง) หมายถึง คะแนน 4.50-5.00 อยู่ในระดับความคิดเห็นเฉลี่ยระดับมากที่สุด คะแนน 3.50-4.49 อยู่ในระดับมาก คะแนน 2.50-3.49 อยู่ในระดับปานกลาง คะแนน 1.50-2.49 อยู่ในระดับน้อย และคะแนน 1.00-1.49 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป มีผู้ทำแบบสอบถาม เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจาก 4 จังหวัด 5 โรงเรียน ทั้งหมด 442 คน พบว่า โรงเรียนพรหมานุสรณ์ และโรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดเพชรบุรี ร่วมตอบแบบสอบถามมากที่สุด จำนวน 120 คน รองลงมาเป็น โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 112 และโรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 110 คน ตามลำดับ

จังหวัด/โรงเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ประจวบคีรีขันธ์	110	24.89
โรงเรียนหัวหิน	110	24.89
เพชรบุรี	120	27.15
โรงเรียนพรหมานุสรณ์	62	14.03
โรงเรียนอรุณประดิษฐ์	58	13.12
สมุทรสงคราม	100	22.62
โรงเรียนถาวรานุกูล	100	22.62
สมุทรสาคร	112	25.34
โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์	112	25.34
รวมทั้งหมด	442	100

ตาราง 1 จำนวนผู้ตอบแบบจำแนกตามจังหวัดและโรงเรียน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ตามสมมติฐาน 3 ข้อ ประกอบด้วย

สมมติฐานข้อที่ 1: เพศต่างกันมีผลต่อการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาแตกต่างกัน พบว่าเพศต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันในการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ANOVA					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P-Value
ระหว่างกลุ่ม	0.328	2	0.164	0.715	0.490
ภายในกลุ่ม	88.173	384	0.230		
รวม	88.501	386			

หมายเหตุ: $F=0.715$; $p=0.490$ ($p>0.05$)

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบระดับการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬา จำแนกตามเพศ

เพศ	$\bar{X}$	ชาย	หญิง	ผู้ที่มีความหลากหลาย
		0.6763	0.6244	0.5556
ชาย	0.6763	-	0.05191	0.12075
หญิง	0.6244	-0.05191	-	0.06883
ผู้ที่มีความหลากหลาย	0.5556	-0.12075	-0.12075	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 3 ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ LSD

สมมติฐานข้อที่ 2: โรงเรียนต่างกันรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาแตกต่างกัน พบว่าโรงเรียนต่างกันรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และโรงเรียนในจังหวัดสมุทรสงครามรู้จักน้อยที่สุดอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับทุกโรงเรียน

H_0 : โรงเรียนต่างกันรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาไม่แตกต่างกัน

H_1 : โรงเรียนต่างกันรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาแตกต่างกัน

การใช้สถิติทดสอบกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ One-way ANOVA ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 เมื่อค่า P-Value น้อยกว่า 0.05 ผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

ANOVA					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P-Value
ระหว่างกลุ่ม	11.619	4	2.905	14.432	0.000
ภายในกลุ่ม	76.882	382	0.201		
รวม	88.501	386			

หมายเหตุ: $F=14.432$; $p=0.000$ ($p>0.05$)

ตาราง 4 ผลวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เทียบระดับการรู้จักสาขาโรงเรียนที่สังกัด

โรงเรียน	$\bar{X}$	โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์	โรงเรียน ถาวรานุกุล	โรงเรียน พรหมานุสรณ์	โรงเรียนอรุณ ประดิษฐ์	โรงเรียน หัวหิน
		0.7556	0.378	0.8387	0.8148	0.5556
โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์	0.7556	-	0.37751*	-0.08315	-0.05926	-
โรงเรียนถาวรานุกุล	0.3780	-0.37751*	-	-0.46066*	-0.43677*	- 0.17751*
โรงเรียนพรหมานุสรณ์	0.8387	0.08315	0.46066*	-	0.02389	0.28315*
โรงเรียนอรุณประดิษฐ์	0.8148	0.05926	0.43677*	-0.02389	-	0.25926*
โรงเรียนหัวหิน	0.5556	-0.20000*	0.17751*	-0.28315*	-0.25926*	-

หมายเหตุ: *ค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 5 ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ LSD

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ค่า $F=14.432$ และมีค่า $P\text{-Value}=0.000$ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างโรงเรียนต่าง ๆ ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 ยอมรับ H_1 ที่ว่า โรงเรียนต่างกันมีความรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาแตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD พบว่า ทุกโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยระดับการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาสูงกว่าโรงเรียนถาวรานุกุลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แต่ละโรงเรียนมีระดับการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาไม่เท่ากัน

โรงเรียน	$\bar{X}$	โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์	โรงเรียน ถาวรานุกุล	โรงเรียน พรหมานุสรณ์	โรงเรียน อรุณประดิษฐ์	โรงเรียน หัวหิน
		0.7556	0.378	0.8387	0.8148	0.5556
โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์	0.7556	-	0.37751*	-0.08315	-0.05926	-
โรงเรียนถาวรานุกุล	0.3780	-0.37751*	-	-0.46066*	-0.43677*	-0.17751*
โรงเรียนพรหมานุสรณ์	0.8387	0.08315	0.46066*	-	0.02389	0.28315*
โรงเรียนอรุณประดิษฐ์	0.8148	0.05926	0.43677*	-0.02389	-	0.25926*
โรงเรียนหัวหิน	0.5556	-0.20000*	0.17751*	-0.28315*	-0.25926*	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 6 ตารางแสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ LSD

สมมติฐานข้อที่ 3: โรงเรียนต่างกันรู้จักสถาบันที่เปิดสอนสาขาทางนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชนทางการกีฬาแตกต่างกัน

H_0 : โรงเรียนต่างกันรู้จักสถาบันที่เปิดสอนสาขาทางนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชนทางการกีฬาไม่แตกต่างกัน

H₁: โรงเรียนต่างกันรู้จักสถาบันที่เปิดสอนสาขาทางนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชนทางการศึกษา แตกต่างกัน

สถาบันการศึกษา	ประจวบคีรีขันธ์	เพชรบุรี		สมุทรสงคราม	สมุทรสาคร
	โรงเรียนหัวหิน	โรงเรียนพรหมานุสรณ์	โรงเรียนอรุณประดิษฐ์	โรงเรียนถาวรานุกูล	โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	14.96	41.89	23.85	19.41	13.32
กลุ่ม ม.เอกชน	20.50	1.35	12.39	22.04	19.85
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	14.13	17.57	17.43	14.14	11.86
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	11.63	10.81	15.60	13.82	14.04
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ	8.86	15.54	16.97	10.53	11.62
กลุ่ม ม.ราชภัฏ	13.30	5.41	9.63	7.57	10.65
กลุ่ม ม.เทคโนโลยีราชมงคล	11.36	0.00	0.46	5.26	9.20
กลุ่ม ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้า	3.60	1.35	2.29	4.61	7.99
อื่นๆ (ไม่ระบุ)	1.66	0.00	0.00	2.63	1.45
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	0.00	4.73	0.92	0.00	0.00
มหาวิทยาลัยรังสิต	0.00	1.35	0.46	0.00	0.00
รวม	100	100	100	100	100

ตาราง 7 เปรียบเทียบผลการรู้จักสถาบันที่เปิดสาขาวิชาทางนิเทศศาสตร์และการสื่อสารมวลชน (รายจังหวัด รายโรงเรียน)

จากตารางพบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการรู้จักมากที่สุด ร้อยละ 19.53 รองลงมาเป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชน ร้อยละ 17.45 และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร้อยละ 14.34 เมื่อเปรียบเทียบแยกรายจังหวัดและรายโรงเรียนพบว่า โรงเรียนหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โรงเรียนถาวรานุกูล จังหวัดสมุทรสงคราม และโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดสมุทรสาคร รู้จักสาขาวิชาทางนิเทศศาสตร์และการสื่อสารมวลชน ซึ่งเปิดสอนในกลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชนมากที่สุด ยกเว้นโรงเรียนพรหมานุสรณ์ และโรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดเพชรบุรี รู้จักสาขาวิชาทางนิเทศศาสตร์และการสื่อสารมวลชน ซึ่งเปิดสอนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมากที่สุด

แหล่งของความแปรปรวน		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
กลุ่ม ม.เอกชน	Between Groups	22.731	4	5.683	29.682	0.000
	Within Groups	73.135	382	0.191		
	Total	95.866	386			
กลุ่ม ม.เทคโนโลยีราชมงคล	Between Groups	7.510	4	1.877	13.702	0.000
	Within Groups	52.341	382	0.137		
	Total	59.850	386			
	Between Groups	1.848	4	0.462	4.089	0.003

แหล่งของความแปรปรวน		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
กลุ่ม ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้า	Within Groups	43.165	382	0.113		
	Total	45.013	386			
กลุ่ม ม.ราชภัฏ	Between Groups	4.131	4	1.033	5.091	0.001
	Within Groups	77.497	382	0.203		
	Total	81.628	386			
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	Between Groups	16.972	4	4.243	22.309	0.000
	Within Groups	72.656	382	0.190		
	Total	89.628	386			
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	Between Groups	2.332	4	0.583	2.377	0.052
	Within Groups	93.714	382	0.245		
	Total	96.047	386			
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	Between Groups	3.301	4	0.825	3.482	0.008
	Within Groups	90.549	382	0.237		
	Total	93.850	386			
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ	Between Groups	4.396	4	1.099	4.800	0.001
	Within Groups	87.464	382	0.229		
	Total	91.860	386			
ม.กรุงเทพ	Between Groups	0.655	4	0.164	7.690	0.000
	Within Groups	8.136	382	0.021		
	Total	8.791	386			
ม.รังสิต	Between Groups	0.054	4	0.014	2.673	0.032
	Within Groups	1.935	382	0.005		
	Total	1.990	386			
อื่นๆ	Between Groups	0.489	4	0.118	3.029	0.033
	Within Groups	17.578	382	0.039		
	Total	18.067	386			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนต่างกันและรู้จักสถาบันที่เปิดสอน

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า มีหลายกลุ่มสถาบันที่มีค่า P-Value น้อยกว่า 0.05 หมายความว่า ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) โดยโรงเรียนต่างกันมีระดับการรู้จักสถาบันที่เปิดสอนสาขาทางนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชนทางการกีฬาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ กลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชน ($F=29.862$; $P=0.000$) กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ($F=13.702$; $P=0.000$) กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ($F=4.089$; $P=0.003$) กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ($F=5.091$; $P=0.001$) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ($F=22.309$; $P=0.000$) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ($F=3.482$; $P=0.008$) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ($F=7.690$; $P=0.000$) มหาวิทยาลัยรังสิต ($F=2.673$; $P=0.032$) สถาบันอื่น ๆ ($F=3.029$; $P=0.033$) ขณะที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีค่า $F=2.377$; $P=0.052$ ซึ่งมากกว่า

ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ (0.05) จึงไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) หมายความว่า ระดับการรู้จักมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างโรงเรียนต่าง ๆ

จากการทดสอบ LSD พบว่า โรงเรียนพรหมานุสรณ์และอรุณประดิษฐ์ มีค่าเฉลี่ยแตกต่างจากโรงเรียนอื่นอย่างมีนัยสำคัญในหลายกลุ่ม โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์และหัวหิน ไม่แตกต่างกัน ($p>0.05$) ส่วนผลการวิเคราะห์ ANOVA และ LSD พบว่า โรงเรียนต่าง ๆ มีระดับการรู้จักสถาบันที่เปิดสอนสาขาเกษตรศาสตร์และสื่อสารมวลชนทางการกีฬา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นบางกลุ่ม (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ยอมรับสมมติฐาน H_1

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการที่มีต่อการเข้าศึกษาต่อสาขาวิชาสื่อสารการกีฬา

3.1 ความต้องการจัดการเรียนการสอน แบ่งย่อยเป็น 1) ภาคปกติ (จันทร์-ศุกร์) และ 2) ภาคพิเศษ (เสาร์-อาทิตย์และวันหยุดราชการ) พบความต้องการการเรียนภาคปกติ (ร้อยละ 61.54) มากกว่าภาคพิเศษ (ร้อยละ 5.20) ค่อนข้างมาก และมีบางส่วนที่เลือกเรียนทั้ง 2 รูปแบบ (ร้อยละ 30.32)

รูปแบบหลักการจัดการเรียนการสอน	ร้อยละ
ภาคปกติ เรียน จันทร์-ศุกร์ (อย่างเดียว)	61.54
ภาคพิเศษ เรียนวันเสาร์ – อาทิตย์และวันหยุดราชการ (อย่างเดียว)	5.20
เลือกทั้ง 2 รูปแบบ	30.32
ไม่ระบุทั้ง 2 รูปแบบ	2.94
รวม	100

ตาราง 9 รูปแบบหลักการจัดการเรียนการสอน

รูปแบบย่อย	ภาคปกติ (เรียนจันทร์-ศุกร์)	ภาคพิเศษ (เรียนเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดราชการ)
แบบชั้นเรียน	ร้อยละ 51.83	ร้อยละ 26.63
แบบออนไลน์	ร้อยละ 15.85	ร้อยละ 41.42
แบบผสม (ชั้นเรียน และออนไลน์)	ร้อยละ 32.32	ร้อยละ 31.95
รวม	ร้อยละ 100	ร้อยละ 100

ตาราง 10 ผลการวิจัยรูปแบบย่อยของหลักการจัดการเรียนการสอน

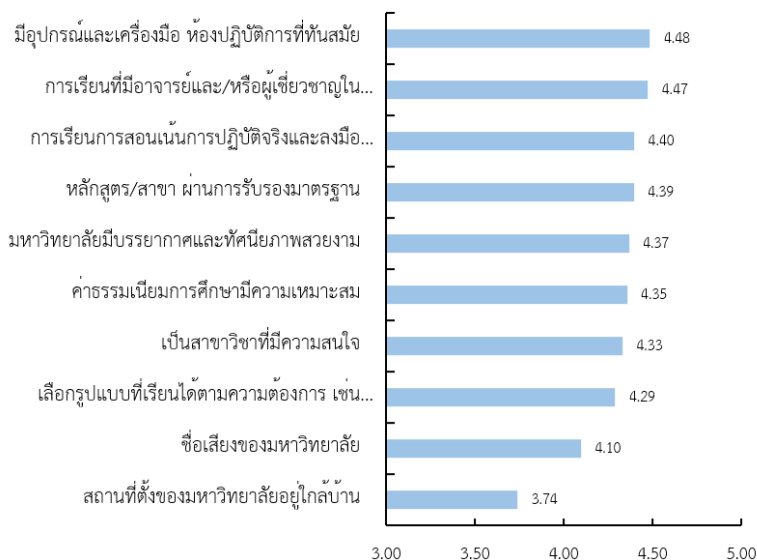
ในภาคปกติและภาคพิเศษ แบ่งรูปแบบย่อยเป็นแบบชั้นเรียน แบบออนไลน์ และแบบผสม (ชั้นเรียนและออนไลน์) ผลวิจัยจากตาราง 10 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการเรียนภาคปกติและนิยมเรียนแบบชั้นเรียนในห้องเรียน ขณะที่ภาคพิเศษ มีแนวโน้มเลือกเรียนแบบออนไลน์มากกว่า แสดงถึงความต้องการให้ปรับรูปแบบเวลาเรียนที่ยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียนที่มีความจำเป็นแตกต่างกัน

3.2 ความต้องการและความคาดหวังที่มีต่อการเข้าศึกษาต่อปริญญาตรีสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬา ได้แก่ หมวด 1 คาดหวังต่อแนวทางการเรียนในระดับปริญญาตรีเพราะเหตุใดเป็นสำคัญ (ข้อ 1-10) หมวด 2 คาดหวังในการเรียนด้านวิชาชีพการสื่อสารมวลชนทางการกีฬา (ข้อ 11-20) หมวด 3 คาดหวังการประกอบอาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรสื่อสารมวลชนทางการกีฬา (ข้อ 21-30) ใช้ตารางการ

แปลผลของลิเคิร์ต (Likert, 1932) ด้วยเกณฑ์พิจารณาค่าเฉลี่ยมากที่สุดมีคะแนนอยู่ระหว่าง 4.50–5.00 ค่าเฉลี่ยมากมีคะแนนอยู่ระหว่าง 3.50–4.49 ค่าเฉลี่ยปานกลางมีคะแนนอยู่ระหว่าง 2.50–3.49 ค่าเฉลี่ยน้อยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 1.50–2.49 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดมีคะแนนอยู่ระหว่าง 1.00–1.49

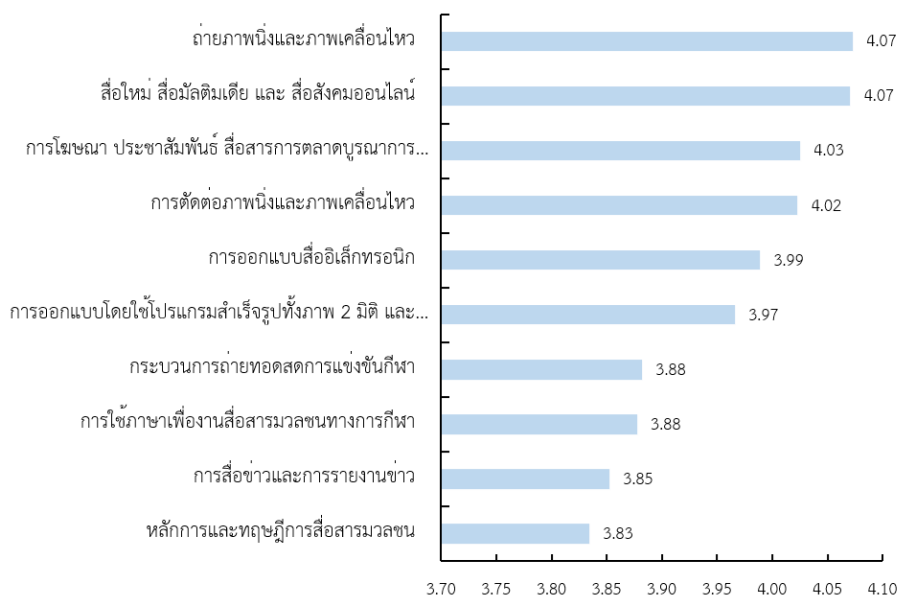
ลำดับ	ความต้องการและความคาดหวัง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความคาดหวังต่อแนวทางการเรียนในระดับปริญญาตรีเพราะเหตุใดเป็นสำคัญ				
1	การเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริงและลงมือทำจริง	4.40	0.76	มาก
2	การเรียนที่มีอาจารย์และ/หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพเป็นผู้ให้ความรู้	4.47	0.69	มาก
3	ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย	4.10	0.88	มาก
4	หลักสูตร/สาขา ผ่านการรับรองมาตรฐาน	4.39	0.73	มาก
5	มหาวิทยาลัยมีบรรยากาศและทัศนียภาพสวยงาม	4.37	0.73	มาก
6	มีอุปกรณ์และเครื่องมือ ห้องปฏิบัติการที่ทันสมัย	4.48	0.70	มาก
7	ค่าธรรมเนียมการศึกษามีความเหมาะสม	4.35	0.79	มาก
8	เลือกรูปแบบการเรียนได้ตามความต้องการ เช่น วัน เวลา ออนไลน์ เป็นต้น	4.29	0.79	มาก
9	สถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัยอยู่ใกล้บ้าน	3.74	1.08	มาก
10	เป็นสาขาวิชาที่มีความสนใจ	4.33	0.87	มาก
ความคาดหวังในการเรียนด้านวิชาชีพการสื่อสารมวลชนทางการกีฬา				
11	ถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว	4.07	0.83	มาก
12	การออกแบบโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทั้งภาพ 2 มิติ และภาพ 3 มิติ	3.97	0.85	มาก
13	การตัดต่อภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว	4.02	0.91	มาก
14	การสื่อข่าวและการรายงานข่าว	3.85	0.99	มาก
15	กระบวนการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬา	3.88	1.00	มาก
16	สื่อใหม่ สื่อมัลติมีเดีย และสื่อสังคมออนไลน์	4.07	0.83	มาก
17	การออกแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.99	0.89	มาก
18	หลักการและทฤษฎีการสื่อสารมวลชน	3.83	0.90	มาก
19	การใช้ภาษาเพื่องานสื่อสารมวลชนทางการกีฬา	3.88	0.95	มาก
20	การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ สื่อสารการตลาดบูรณาการ สื่อสารแบรนด์	4.03	0.94	มาก
คาดหวังการประกอบอาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรสื่อสารมวลชนทางการกีฬา				
21	ผู้ประกาศข่าวกีฬา	3.68	1.10	มาก
22	ผู้สื่อข่าวกีฬา	3.68	1.07	มาก
23	ช่างภาพกีฬา	3.84	1.02	มาก
24	นักจัดรายการที่มีเนื้อหาทางการกีฬา	3.71	1.03	มาก
25	ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ วิทยุ/สื่อดิจิทัล และสื่อใหม่ทางการกีฬา	3.74	1.04	มาก
26	นักสร้างสรรค์งานโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางการกีฬา	3.81	1.04	มาก
27	ผู้ผลิตสื่อดิจิทัลที่มีเนื้อหาทางการกีฬา	3.79	0.98	มาก
28	บรรณาธิการเนื้อหาทางการกีฬา	3.56	1.07	มาก
29	ผู้ประกอบการสื่ออิสระ	4.01	0.93	มาก
30	นักจัดกิจกรรมกีฬา เช่น จัดแข่งอีสปอร์ต จัดแข่งวิ่งมาราธอน	3.87	1.03	มาก

ตาราง 11 ผลวิจัยความต้องการและความคาดหวังที่มีต่อการเข้าศึกษาต่อ

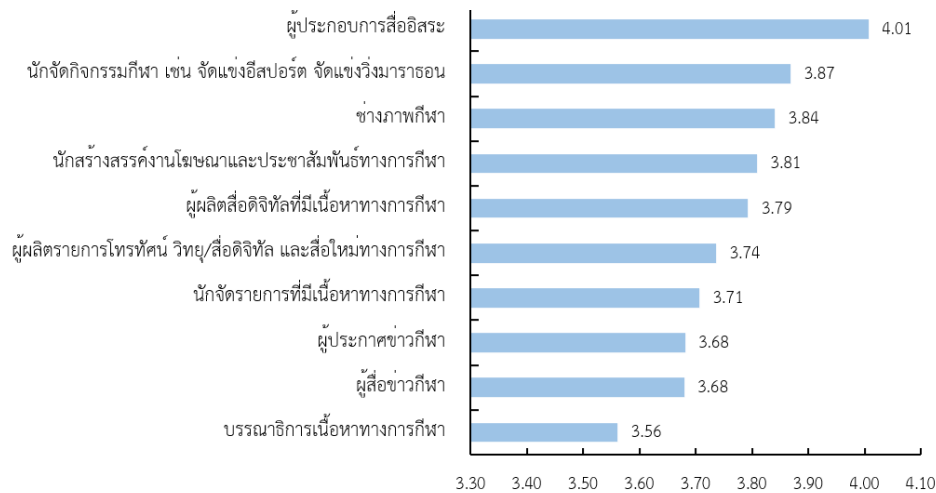
กราฟ 1 ความคาดหวังต่อแนวทางการเรียนในระดับปริญญาตรีเพราะเหตุใดเป็นสำคัญ

ความคาดหวังต่อแนวทางการเรียนในระดับปริญญาตรีพบว่า คาดหวังมีอุปกรณ์และเครื่องมือ ห้องปฏิบัติการที่ทันสมัย มากที่สุด ($\bar{X}=4.48$; S.D.=0.70) รองลงมา คือ การเรียนรู้ที่มีอาจารย์และ/หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพเป็นผู้ให้ความรู้ ($\bar{X}=4.47$; S.D.=0.69) และการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริง และลงมือทำจริง ($\bar{X}=4.40$; S.D.=0.76)

กราฟ 2 ความคาดหวังในการเรียนด้านวิชาชีพการสื่อสารมวลชนทางการกีฬา

ความคาดหวังในการเรียนด้านวิชาชีพการสื่อสารมวลชนทางการกีฬา โดยถ่ายภาพนิ่ง/เคลื่อนไหว สื่อใหม่ มัลติมีเดียและสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.07$; S.D.=0.83) รองลงมา คือ โฆษณาประชาสัมพันธ์ สื่อสารการตลาดบูรณาการ สื่อสารแบรนด์ ($\bar{X}=4.03$; S.D.=0.94)

กราฟ 3 คาดหวังการประกอบอาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรสื่อสารมวลชนทางการกีฬา

คาดหวังการประกอบอาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรสื่อสารมวลชนทางการกีฬาพบว่า ความต้องการประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการสื่ออิสระ ($\bar{X}=4.01$; S.D.=0.93) มากที่สุด รองลงมา คือ นักจัดกิจกรรมกีฬา เช่น อีสปอร์ต วิ่งมาราธอน ($\bar{X}=3.87$; S.D.=1.03) และช่างภาพกีฬา ($\bar{X}=3.84$; S.D.=1.02) อาชีพอื่นที่ระบุ เช่น ช่างตัดต่อ ผู้กำกับภาพยนตร์ การเสนอแนะให้ประชาสัมพันธ์สาขาให้มากขึ้น

อภิปรายผล

1. ระดับการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาและสถาบันการศึกษาที่เปิดสอน ผลวิจัยพบว่าการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาอยู่ในระดับปานกลางและรู้จักสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในสาขาที่เกี่ยวข้องระดับมาก โดยสถาบันที่รู้จักมากที่สุด คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองลงมา คือ กลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจเพราะภาพลักษณ์ที่มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและการปรากฏของสื่อสังคมออนไลน์จึงเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย อธิบายได้ว่า โรงเรียนที่มีโอกาสเข้าร่วมแนะแนวอาชีพจากสถาบันอุดมศึกษาช่วยให้รู้จักสาขาได้มากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของไชยา ยัมวิไล และสมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2566) ที่พบว่า การแนะแนวและกิจกรรมการประชาสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อการรับรู้และแรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อของนักเรียน

2. การเปรียบเทียบระดับการรู้จัก จำแนกตามเพศและโรงเรียนที่สังกัด ผลวิจัยพบว่า เพศไม่ส่งผลต่อระดับการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องในเรื่องปัจจัยในการเลือกเรียนต่อของนักกีฬา ได้แก่ ความพร้อมของหลักสูตร ทุนและบทบาทของโค้ชมากกว่าปัจจัยทางเพศ (Romsa, Lim et al., 2024) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของมูเลมันส์ และคณะ (Meulemans, et al., 2019)

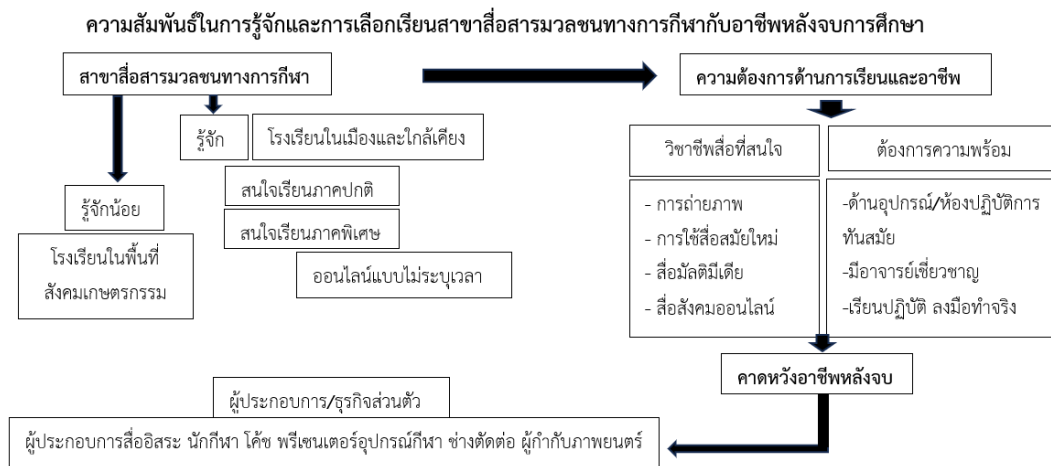

ที่พบว่า นักเรียนชายให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านกีฬาแต่นักเรียนหญิงให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่นที่ไม่เกี่ยวกับกีฬา ส่วนด้านโรงเรียนที่สังกัด มีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในการรู้จักสาขา รวมถึงที่ตั้งของโรงเรียนต่างพื้นที่มีผลต่อการรู้จักสาขาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสมุทสรสงครามเป็นพื้นที่ไร่นาสวนเกษตร รู้จักสาขานี้น้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของคัมมินส์ และคณะ (Cummins, et al., 2021) ที่รายงานแนวโน้มการสมัครเรียนในสาขาสื่อสารมวลชนของอเมริกา โดยพบความแตกต่างทางภูมิภาคของสถาบันมีผลต่อจำนวนผู้สมัครและการรับรู้ของนักเรียนที่ไม่เท่ากันในแต่ละพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ในชนบท

3. ความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนต่อการเข้าศึกษาต่อสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬานักเรียนคาดหวังให้มีอุปกรณ์เครื่องมือ/ห้องปฏิบัติการที่ทันสมัย รองลงมา คือ ความเชี่ยวชาญของผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัททิรา กลิ่นเลขา และคณะ (2568) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาสาขาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนอันดับแรก คือ มีอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ และมีห้องเรียนและห้องปฏิบัติการที่ทันสมัย และงานของบศกร สันติสิริกุล และคณะ (2566) ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีสามอันดับแรกเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนที่เชี่ยวชาญ ส่วนคาดหวังอาชีพในอนาคตสอดคล้องกับบริบทมหาวิทยาลัยต่างประเทศเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัยของนักศึกษาในอังกฤษ (RAND Corporation, n.d.) ที่พบปัจจัยด้านโอกาสจ้างงานในอนาคตและชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย เป็นอันดับแรกในการตัดสินใจเข้าเรียน ซึ่งผลดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเชิงนโยบายเพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ตอบสนองต่อทั้งผู้เรียนและตลาดแรงงาน โดยสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬา เปิดสอนในมหาวิทยาลัยเฉพาะทางด้านกีฬา จึงเป็นข้อจำกัดในงานวิจัยนี้ แต่อาจนำผลวิจัยไปใช้หรือต่อยอดกับบางสาขาที่ใกล้เคียง เช่น นิเทศศาสตร์การกีฬา สื่อสารการกีฬา ฯลฯ

องค์ความรู้จากการวิจัย

สาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการกีฬายังจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น หากเพิ่มภาคพิเศษที่เน้นช่วงเวลาให้เลือกรับรู้คู่กับการสอนออนไลน์จะตรงตามที่คุณเรียนคาดหวัง อาจใช้กิจกรรมถ่ายภาพ/การใช้สื่อใหม่ ปูพื้นฐานวิชาชีพสื่อกับนักเรียนตั้งแต่มัธยมปลาย ขณะที่มหาวิทยาลัยควรเตรียมพร้อมในทุกด้าน เช่น มีอุปกรณ์/ห้องปฏิบัติการที่ทันสมัย จัดผู้สอนที่เชี่ยวชาญ เน้นปฏิบัติ และอาจเพิ่มวิชาการประกอบการด้านธุรกิจสื่อเพื่อรองรับอาชีพอิสระหลังจบการศึกษาซึ่งกำลังเป็นที่สนใจของเยาวชนในพื้นที่การศึกษาเขต 10

ภาพ 1 ความสัมพันธ์ในการรู้จักและการเลือกเรียนสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษากับอาชีพหลังจบการศึกษา

สรุป

จากการวิจัยพบว่า ระดับการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางและรู้จักสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในสาขาที่เกี่ยวข้องระดับมาก โดยสถาบันที่รู้จักมากที่สุด คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองลงมา คือ กลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนการเปรียบเทียบระดับการรู้จัก จำแนกตามเพศและโรงเรียนที่สังกัดพบว่า เพศไม่ส่งผลต่อระดับการรู้จักสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนต่อการเข้าศึกษาต่อสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษานักเรียนคาดหวังให้มีอุปกรณ์เครื่องมือ/ห้องปฏิบัติการที่ทันสมัย รองลงมา คือ ความเชี่ยวชาญของผู้สอน จากผลการวิจัยได้สะท้อนระดับการรู้จักและความคาดหวังของนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อความต้องการเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางการศึกษาช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้มีลักษณะการเรียนรู้จริง ปฏิบัติจริง สื่อสารเชิงกีฬาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยยกระดับภาพลักษณ์และความน่าสนใจของหลักสูตรในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). แผนยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2565–2570). กรุงเทพมหานคร: การกีฬาแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพมหานคร: การกีฬาแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). แผนปฏิบัติราชการรายปี พ.ศ. 2564 ของกระทรวงศึกษาธิการ. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

- จารุวดี แก้วมา. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*. 14 (2), 105-118.
- ชัยพร จุลผลดี. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลือกเรียนระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาในจังหวัดนนทบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ไชยา ยิ้มวิไล และสมชาย ฤคภาสนวิวัฒน์. (2566). การรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อหลักสูตร A มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*. 15 (1), 53-67.
- บศกร สันตสิริกุล และคณะ. (2566). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรการศึกษา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ. *วารสารวิชาการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*. 9 (1), 60-75.
- พิสิฐ มหามงคล. (2546). ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้โดยสารต่อการให้บริการของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภัททิรา กลิ่นเลขา และคณะ. (2568). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ปีการศึกษา 2567. *Journal of Buddhist Education and Research*. 11 (1), 248-255.
- วีรวัฒน์ ยกดี. (2564). ความคาดหวังที่มีต่อสถานศึกษาในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสวายวิทยาการ. รายงานการวิจัย. โรงเรียนสวายวิทยาการ จังหวัดสุรินทร์.
- Cummins, R. G., et al. (2021). 2021 Survey of Journalism and Mass Communication Enrollments. *Journalism & Mass Communication Educator*. 78 (1), 69–83.
- Hossler, D. and Gallagher, D. J. (1987). Studying Student College Choice: A Three-phase Model and the Implications for Policy and Practice. *College and University*. 62 (3), 207-221.
- Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*. 140, 1–55.
- Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row Publishers.
- Meulemans, N., et al. (2019). Factors Influencing the College Choice Decisions of Community College Student-athletes. *International Journal of Sports and Physical Education*. 5 (3), 1–8. DOI:10.20431/2454-6380.0503001
- RAND Corporation. (n.d.). *Factors Influencing Students' Choice of University in England*. Retrieved 9 November 2025, from <https://www.rand.org/randeurope/research/projects/2014/factors-influencing-university-choice.html>

- Romsa, B., et al. (2024). Analysis of Factors Influencing the College Choice Decisions of NCAA Division I International Student-athletes. *The Sport Journal*. 24 (February), 1-15.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row Publishers.

Academic Article:

Received: 2025-06-12;

Revised: 2025-10-24;

Accepted: 2025-10-27.

พุทธศาสนากับเยาวชนในยุคสังคมเอไอ Buddhism and Youth in the AI Society

พระมหานพดล มีคำเหลียง¹, สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์^{*2}, ปาณิสรา เทพรักษ์³Phramaha Noppadol Meekhamlueang¹, Somchan Sripraschayanon², Panisara Theprak³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College

First/Corresponding Author, E-mail: sartsirin@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของพุทธศาสนาในบริบทของสังคมยุคปัญญาประดิษฐ์หรือเอไอ ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ ทั้งด้านการคิด การทำงาน ความสัมพันธ์ และการสร้างอัตลักษณ์ ซึ่งเอไอสามารถสร้างประสิทธิภาพและความสะดวกสบายในระดับโครงสร้างทางสังคม แต่ก็ไม่สามารถตอบโจทย์ด้านจริยธรรม ความหมายของชีวิตหรือการพัฒนาจิตใจ พุทธศาสนาในฐานะระบบความรู้ทางจิตวิญญาณและส่งเสริมจริยธรรมในการถ่วงดุลและเสริมสร้างความตระหนักรู้ในมิติเชิงคุณค่าที่ลึกซึ้งผ่านหลักธรรม บทความยังชี้ให้เห็นถึงความท้าทายใหม่เชิงจริยธรรมของเอไอ ความเปลี่ยนแปลงของตัวตนกับเยาวชน ซึ่งสามารถใช้หลักพุทธธรรมเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไข เพื่อพัฒนาปัญญาเชิงจริยธรรมของมนุษย์ในยุคที่เทคโนโลยีภายนอกเจริญก้าวหน้า แต่จิตใจภายในยังต้องการการฝึกฝนและตั้งรู้เพื่อความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: พุทธศาสนา, เยาวชน, สังคมเอไอ, ปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This article aims to study the role and significance of Buddhism in the context of the society of Artificial Intelligence (AI), which is an era where digital technology has a profound influence on human life, including thinking, working, relationships, and identity formation. While AI can enhance efficiency and convenience in social structures, it cannot address the ethical, existential, or spiritual aspects of life. Buddhism as a system of spiritual knowledge and an ethical guide, plays a crucial role in balancing and fostering awareness in deeper value dimensions through core teachings. The article also highlights emerging challenges such as AI ethics, the transformation of self in the virtual world, and the mental state of youth. These

issues can be analyzed and addressed through Buddhist principles to enhance the ethical wisdom of humanity in an era where external technology is advancing, but the inner mind still requires cultivation and awakening for true humanity.

Keywords: Buddhism, Youth, AI Society, Artificial Intelligence

บทนำ

การก้าวไปสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์หรือเอไอ (Artificial Intelligence; AI) ในศตวรรษที่ 21 ที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ โดยเฉพาะวัน ปัญญาประดิษฐ์ (2567) ได้กล่าวถึง ปัญญาประดิษฐ์เป็นระบบที่มีความสามารถหรือเลียนแบบพฤติกรรมมนุษย์ทั้งการคิดและปัญญา เป็นปัญญาที่มนุษย์ประดิษฐ์และวางไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ที่มีการทำงานอย่างง่ายไปสู่การคำนวณอย่างซับซ้อน ซึ่งปัจจุบันกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์จนแยกไม่ออก โดยเทคโนโลยีอัจฉริยะได้เข้ามามีบทบาทในทุกมิติ เช่น การใช้เอไอในทางการแพทย์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพอย่างแม่นยำ ใช้ในระบบการศึกษาเพื่อปรับเนื้อหาให้เหมาะสมในการเป็นเครื่องมือช่วยเตรียมการสอน ดูแลข้อมูล ติดตามการศึกษา (พรทิพย์ มโนดำรงสัตย์ และคณะ, 2565) และช่วยอำนวยความสะดวกในการส่งเสริมการเรียนรู้ได้ง่าย เข้าถึงความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (แคทรียา แสงใส, 2566) รวมถึงระบบเศรษฐกิจที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ถูกเชื่อมโยง หล่อหลอมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและอัลกอริธึมที่ซับซ้อนจนกลายเป็นการสร้างตัวตนในโลกดิจิทัล

พัฒนาการของเอไอไม่ใช่เพียงระบบประมวลผลข้อมูลได้อย่างรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังสามารถเรียนรู้ปรับตัวและการตัดสินใจได้ใกล้เคียงกับมนุษย์ทั้งในเชิงตรรกะและบางส่วนในเชิงอารมณ์ รวมถึงการปฏิบัติงานที่เทียบเท่าหรือดีกว่ามนุษย์ จนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของภาคแรงงาน การศึกษาและรูปแบบการดำรงชีวิต แต่ในทางกลับกันพัฒนาการของเอไอได้สร้างความท้าทายในด้านโครงสร้างทางสังคม ระบบคุณค่าและจริยธรรม จนเกิดคำถามว่ามนุษย์จะรักษาความเป็นมนุษย์ในยุคเครื่องจักรสามารถคิดและตัดสินใจแทนได้อย่างไร และมนุษย์จะกำกับดูแลมิให้เกิดการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และจริยธรรมที่หล่อหลอมแก่เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความดีงามของมนุษยชาติอย่างไร เพราะช่วงที่ผ่านมา มนุษย์เกิดคำถามเกี่ยวกับพัฒนาเอไอยะไปในทิศทางไหน แต่ในทางกลับกันกลายเป็นว่า มนุษย์จะรักษาความเป็นมนุษย์ในเชิงจริยธรรมภายใต้ยุคเทคโนโลยีอัจฉริยะได้อย่างไร แม้มนุษย์เป็นผู้สร้างเครื่องจักรที่มีศักยภาพเหนือจินตนาการ แต่ก็ละทิ้งแก่นแท้ของตนเองอยู่เช่นกัน

แม้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ไร้ขีดจำกัดจนมนุษย์เกิดคำถามเกี่ยวกับชีวิต คุณค่า และจริยธรรม อันแท้จริงที่เอไอมิอาจจะตอบได้ มีเพียงองค์ศาสนาที่สามารถที่จะตอบความอยากรู้ของมนุษย์มาหลายพันปีแล้ว โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่เสนอความรู้และแนวทางการปฏิบัติให้แก่ผู้ปฏิบัติได้รู้เท่าทันตนเอง (สติ) พัฒนาจิต (สมาธิ) ดำรงชีวิตด้วยปัญญา (ปัญญา) และเป็นเกราะมิให้หลงเร่กับเทคโนโลยี ไม่ถลำลึกจนละเลยการพัฒนาคุณภาพภายในชีวิตตนเอง ซึ่งหลักพุทธธรรมมิใช่แค่ส่งเสริมศรัทธา แต่เป็นหลักปฏิบัติที่เน้นการเข้าใจธรรมชาติของทุกข์และหนทางแห่งการหลุดพ้น และเป็นกรอบจริยธรรมที่ช่วยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่าง

มนุษย์กับเทคโนโลยีให้อยู่ร่วมกันโดยการตระหนักรู้ว่า เทคโนโลยีเป็นสิ่งเสริมสร้างความเมตตาและเกื้อกูลกัน มิใช่แค่เครื่องจักรที่ขับเคลื่อนโดยผลกำไรและอำนาจเท่านั้น

จากเหตุข้างต้น พุทธศาสนาจึงเป็นแหล่งสร้างจริยธรรมดิจิทัล (Digital Ethics) ที่มีใช้คำนึงความถูกต้องทางกฎหมาย แต่เป็นการยกระดับความดีงามภายในจิตใจและสังคม เช่น การพิจารณาเจตนาเบื้องหลังการใช้ไอโอ การใคร่ครวญผลกระทบต่องิตติเจตนาจากการใช้ไอโอ การตระหนักถึงความไม่เที่ยงและไม่ควรยึดติดกับอดีตหรืออำนาจที่ได้จากเทคโนโลยี เป็นต้น ดังนั้น บทบาทสำคัญของพุทธศาสนาจึงเป็นการเสริมสร้างจริยธรรม สติ และการสร้างสมดุลทางจิตใจท่ามกลางโลกที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและระบบอัตโนมัติ และเป็นการเสนอแนวทางการปรับตัวในพัฒนามนุษย์ควบคู่ไปกับเทคโนโลยีไปพร้อมกัน

หลักพุทธธรรมในสังคมยุคข้อมูล

ปัจจุบันยุคดิจิทัลที่มีเว็บไซต์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ต มีเทคโนโลยีใหม่ช่วยอำนวยความสะดวก และเปรียบเสมือนเป็นชุมชนเมืองแห่งใหม่ของโลกที่สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ไร้พรมแดน ไร้สถานที่ในการการกระจายข้อมูลข่าวสาร (พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร (ศรีสมุทร), 2564) โดยข้อมูลกลายเป็นปัจจัยต่อการขับเคลื่อนสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มนุษย์จึงมีอาจจะใช้ชีวิตที่ปราศจากการเชื่อมต่อกับระบบดิจิทัลได้ และโทรศัพท์มือถือก็กลายเป็นอวัยวะที่หาไม่ได้ อินเทอร์เน็ตกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งทำงาน และแหล่งพักผ่อนในเวลาเดียวกัน ขณะที่ระบบปัญญาประดิษฐ์ได้มีบทบาทและหน้าที่ในการคัดกรอง วิเคราะห์ และจัดลำดับข้อมูลส่งต่อให้ผู้ให้ใช้ให้ตรงใจมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นการเปิดประตูสู่โอกาสใหม่ ๆ แก่มนุษย์ ตั้งแต่การรักษาพยาบาลที่แม่นยำ ระบบการศึกษา จนถึงการบริหารจัดการเมืองอย่างชาญฉลาด แต่อีกด้านหนึ่ง ความสามารถของเทคโนโลยีในการคาดเดาและชี้นำพฤติกรรมมนุษย์ก็อาจกลายเป็นดาบสองคมที่ส่งผลกระทบต่อสูญเสียพื้นที่การไตร่ตรองและเสรีภาพในการเลือกอย่างมีสติของมนุษย์ จากภาวะข้อมูลท่วมท้น จนทำให้จิตไม่สามารถรับรู้ จัดการหรือเลือกสรรข้อมูลได้อย่างมีสติ ทำให้มนุษย์ยุคนี้รู้สึกลดแม้จะเสพข้อมูลมากขึ้นก็ตาม เพราะข้อมูลส่วนใหญ่จะอยู่กระจัดกระจาย ปราศจากบริบท ปราศจากการกลั่นกรอง และไร้เวลาสำหรับการไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง จนส่งผลกระทบต่อความเหนื่อยล้าทางจิตใจ เกิดความลังเลในการตัดสินใจ และการหลงลืมสิ่งสำคัญที่อยู่ภายใน ตนเอง เพราะจิตมัวแต่่วนวนอยู่กับเสียงและภาพที่กระตุ้นจากภายนอกอย่างไม่หยุดยั้ง (สาสิวรรณ จุติโชติ และทิพมาศ เสวตวรโชติ, 2564)

แม้การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะช่วยในการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิตของมนุษย์ได้มีประสิทธิภาพ ผลักดันคุณภาพชีวิตมนุษย์ได้หลากหลาย เช่น ด้านงานสร้างสรรค์ การออกแบบผลงานทางศิลปะ การสร้างสินค้าและบริการ ช่วยวินิจฉัยโรค ฯลฯ และช่วยในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เกิดทักษะที่อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (พระภิกษุชาวนาวชิรวิเทศ วิ. และคณะ, 2567) แต่จำเป็นจะต้องอาศัยหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นกระบวนการการรับรู้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความหลงในโลกที่เต็มไปด้วยข้อมูล ทำให้สติเป็นสิ่งหายากและทรงคุณค่าหากมนุษย์ไม่สามารถฝึกจิตให้สงบและรู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้นภายในได้ ซึ่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมิใช่หนทางสู่การพัฒนามนุษย์ชาติอย่างแท้จริง แต่กลับเป็นเครื่องมือเร่งเร้ามนุษย์ให้หลงลืมภายใต้สังคมข้อมูลที่เต็มไปด้วยความเร็ว กระจัดกระจาย ผันผวนไปตามโลกที่ไม่หยุดนิ่งและไม่มี

เสถียรภาพทางอารมณ์ และการรับรู้ถูกขับเคลื่อนด้วยคอนเทนต์ที่กระตุ้นทางอารมณ์มากกว่าความลึกซึ้งในเนื้อหาสาระที่สื่อออกมา ส่งผลให้มนุษย์ถูกครอบงำ เกิดอารมณ์โกรธที่ถูกเร่งเร้าผ่านข่าวปลอม เกิดความกลัวจากการเน้นย้ำภัยคุกคาม และความโลภผ่านภาพของความสำเร็จอย่างรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้เชื่อว่า จะรบกวนแค่จิตใจในระดับผิวเผินเท่านั้น แต่เป็นมูลเหตุแห่งการทำลายความมั่นคงทางจิตจนมนุษย์กลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่ตอบสนองมากกว่าการตระหนักรู้ เช่น การยืนยันตัวตนผ่านยอดไลค์ คอมเมนต์หรือการให้คุณค่าโซเชียลมีเดียมากกว่าเสียงภายในจิตที่เป็นแก่นการรู้จักตนเอง จนมนุษย์ในยุคนี้รู้จักภาพลักษณ์ของตนมากกว่าตัวตนจริงอันแท้จริง เพราะใช้เวลากับการจัดการว่า ผู้อื่นจะรับรู้ตนอย่างไร มากกว่าการพิจารณาว่า ตนเอง คือ ใคร

การรู้จักตนมิใช่เพียงแค่การเข้าใจนิสัยหรืออารมณ์เท่านั้น แต่เป็นการพิจารณาความจริงแห่งการเกิดดับของกิเลสความยึดมั่นและความปรุงแต่ง เมื่อสติและปัญญาเจริญย่อมเกิดเสรีภาพแห่งจิตใจจนไม่หวั่นไหวหรือหลงในกระแสข้อมูลข่าวสาร และป้องกันอารมณ์มิให้ถูกครอบงำจากสื่อด้วยความไม่รู้ ดังนั้น พุทธศาสนาจึงเป็นเครื่องมือป้องกันภัย แต่มิใช่การต่อต้านเทคโนโลยี แต่เป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันภายในผ่านสติและใช้โยนิโสมนสิการให้รู้เท่าทันอารมณ์ โดยพุทธธรรมมิใช่หลักคำสอนทางศาสนา แต่เป็นระบบของการฝึกฝนมนุษย์ให้สามารถเจริญเติบโตในทิศทางที่ถูกต้องภายใต้โลกที่ข้อมูลไหลทะลักและสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วก็ตาม การใช้พุทธธรรมเป็นเทคโนโลยีของจิต (Technology of the Mind) ในการพัฒนาจิตใจที่เต็มไปด้วยข้อมูลแบบไร้ขีดจำกัด เช่นเดียวกับเทคโนโลยีในการพัฒนาและปรับปรุงระบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ขณะที่พุทธธรรมได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาจิตใจให้เกิดความต้านทานและจัดการกับกระแสข้อมูลที่ไหลผ่านชีวิตอย่างไม่หยุดยั้ง โดยหลักธรรมสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในยุคข้อมูล ได้แก่

1. สติ คือ การรู้เท่าทัน โดยสติสามารถรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้น และไม่หลุดลอยไปจากสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ เหมือนกับการเฝ้าระวังข้อมูลที่หลั่งไหลอยู่ทุกวินาทีที่มีการกระตุ้นทั้งภายนอกและภายใน สติจึงทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันมิให้มนุษย์ถูกหลอกด้วยกระแสข้อมูล โดยช่วยแยกแยะความจริงและสิ่งที่พยายามสร้างขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจของมนุษย์

2. โยนิโสมนสิการ คือ การใคร่ครวญด้วยปัญญา ใช้ปัญญาไตร่ตรองและพิจารณาอย่างลึกซึ้ง เพื่อมิให้ถูกหลอกและยึดติดกับข้อมูลภายนอกอย่างไม่รู้ตัว เพราะมนุษย์ต้องเจอกับข้อมูลที่หลากหลายและบางครั้งไม่สามารถเชื่อถือได้ การใคร่ครวญด้วยปัญญาจึงช่วยให้สามารถแยกแยะสาระที่แท้จริงและสิ่งที่ปรุงแต่งขึ้นเพื่อชักจูงหรือหลอกลวง (พระมหาสุชน สุธโน และคณะ, 2567)

3. อิทัปปัจจยตา คือ ความเข้าใจเหตุปัจจัยที่ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยบังเอิญ การมีสติเข้าใจเหตุปัจจัยในยุคข้อมูลจะช่วยตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ตัดสินใจต่าง ๆ จากข้อมูลที่มีแต่เพียงภาพผิวเผินหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะนั้นเท่านั้น

4. สัมมาทิฐิ คือ การเห็นความจริงตามเหตุและผล การเห็นโลกอย่างถูกต้องตามหลักธรรม เข้าใจเหตุและผลของทุกสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่ตกเป็นเหยื่อของการสร้างภาพลวงหรือการบิดเบือนข้อมูลในยุคดิจิทัลที่มีการจัดการข้อมูลเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ เช่น ข่าวปลอมหรือการจัดอันดับโซเชียลมีเดียที่สร้างความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความจริงของโลก

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ท่ามกลางกระแสสังคมยุคข้อมูลถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตมนุษย์ และเป็นการสะท้อนความรับผิดชอบของมนุษย์ในสังคมดิจิทัล โดยหลักพุทธธรรมที่ใช้ในยุคข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลมีลักษณะ ดังนี้

1. เจตนา (Intention) และกรรม (Karma) โดยเจตนาเป็นหัวใจของกรรม เพราะการกระทำมีเจตนาเป็นตัวกำหนดผลลัพธ์ของการกระทำ หากเจตนาใช้ข้อมูลหรือออกแบบอัลกอริทึมมุ่งหวังให้เกิดผลดีต่อสังคมหรือพัฒนามนุษย์ในทางที่ดี ย่อมส่งผลไปสู่ผลบุญ แต่หากเจตนาของการแชร์ข้อมูลหรือการสร้างเทคโนโลยีที่ตั้งใจจะสร้างความหวาดกลัวหรือผลประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรม ย่อมนำไปสู่ผลร้ายที่กระทบต่อบุคคลและสังคม ในยุคที่ข้อมูลสามารถถูกสร้างขึ้นและเผยแพร่ไปในวงกว้าง การแชร์ข้อมูลย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งเชิงบวกและลบ และการออกแบบอัลกอริทึมมีเจตนาสร้างสันติหรือความหวาดกลัว การใช้หลักพุทธธรรมช่วยในการประเมินเจตนาและผลลัพธ์ของการกระทำในโลกดิจิทัลจึงเป็นการสร้างการตระหนักรู้ผลกระทบที่ข้อมูลและเทคโนโลยีสามารถมีต่อสังคม (พระปลัดธันรบ โชติวิโส และวิโรจน์ อินทนนท์, 2564)

2. การสนับสนุนจริยธรรมเอไอ (AI Ethics) และสุขภาวะดิจิทัล (Digital Wellbeing) โดยพุทธธรรมในการสนับสนุนด้านจริยธรรมเอไอไม่ขัดแย้งกับการพัฒนาเทคโนโลยี แต่เปิดโอกาสในการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสร้างสันติภาพและพัฒนาคุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์ เช่น การออกแบบระบบที่ไม่เป็นการกระตุ้นอารมณ์ด้านลบ อาทิเช่น ความโกรธ ความกลัวหรือการเสพติดข้อมูลที่ไม่เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ การใช้จริยธรรมทางพุทธศาสนาในการสนับสนุนการพัฒนาจิตใจที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมโดยรวม จะช่วยเสริมสร้างโครงสร้างที่ดีในการใช้เอไอเกิดความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์

3. การฝึกฝนภาวนา ยุคข้อมูลข่าวสารที่เต็มไปด้วยความบันเทิงอย่างไม่รู้จบ ย่อมส่งผลกระทบต่อเผชิญหน้ากับความเจ็บปวดภายในที่เรียกว่า ภาวนา คือ การฝึกฝนจิตใจในการตื่นรู้ การฝึกฝนจิตใจให้สงบและมีสติ ในขณะที่ข้อมูลที่ไหลเข้ามาไม่หยุดหย่อนในทุกมุมของสังคม อาจทำให้คนหลงไปกับกระแสโลกภายนอกและกลายเป็นทาสของการบริโภคเนื้อหาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การฝึกจิตมีใช้การนั่งสมาธิเท่านั้น แต่เป็นการอยู่กับตัวเองเพื่อเรียนรู้ตนมิให้ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลหรือการเสพติดความบันเทิงอย่างไร้ประโยชน์ การฝึกภาวนาจึงเป็นการพัฒนาจิตใจให้เกิดความยืดหยุ่น ไม่ถูกดึงเข้าไปในกระแสข้อมูลที่มีแต่ผลกระทบทางลบ และจะช่วยให้มนุษย์สามารถมีสุขภาวะที่ดีในโลกดิจิทัล

กระนั้นก็ตาม ในแง่มุมทางพุทธศาสนายังเป็นเครื่องมือที่บ่งชี้ถึงภูมิปัญญาที่ช่วยมนุษย์ให้หลุดพ้นมิให้จมอยู่ในกระแสข้อมูล และพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเทคโนโลยีภายนอก ซึ่งเป็นหลักการที่มีคุณค่าและสอดคล้องกับสภาพสังคมในยุคดิจิทัลอย่างลึกซึ้ง คือ

1. พื้นที่ความสงบ โดยหยุดการรับรู้ที่ไม่จำเป็น และมุ่งหน้าสู่การหยุดพักจิตใจ เพื่อให้สามารถใคร่ครวญและกลั่นกรองข้อมูลที่หลั่งไหลเข้าสู่จิตใจได้อย่างมีสติและปัญญา เห็นสิ่งที่มีคุณค่าและสิ่งที่ไม่จำเป็นหรือหลอกลวงในโลกดิจิทัลเต็มไปด้วยข้อมูลที่เข้ามาอย่างไม่หยุดหย่อน

2. การพัฒนาปัญญาหรือวิปัสสนา การรู้แจ้งความจริงแห่งธรรมชาติของทุกข์ สมุทัย นิโรธและมรรคสามารถรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มีการปรุงแต่งหรือถูกหลอกลวงด้วยความคิดหรือข้อมูลที่ไม่แท้จริง ซึ่ง

วิปัสสนาเป็นการฝึกสติและปัญญาที่จะช่วยให้มนุษย์รู้เท่าทันการไหลของข้อมูลและไม่ให้ข้อมูลที่บิดเบือนการรับรู้ความจริง

3. ภูมิคุ้มกันจิต การพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อรับมือกับกระแสข้อมูลที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างไม่หยุดหย่อน ป้องกันไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความสงบภายใน และเป็นการพัฒนาจิตที่มีใช้การหลีกเลี่ยงข้อมูลหรือการหนีจากเทคโนโลยี แต่เป็นการพัฒนาความสามารถด้านการรับรู้และตัดสินใจอย่างมีสติ โดยมีให้ข้อมูลภายนอกมากำหนดการตัดสินใจหรือการกระทำของมนุษย์ การฝึกสติและการพัฒนาปัญญาจึงเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันแก่จิตใจได้เป็นอย่างดี

4. การบรรลุเป้าหมายของชีวิต พุทธศาสนามีใช้แค่การสอนหรือวิธีการจัดการกับข้อมูลของกระแสสังคมภายนอก แต่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาคุณค่าภายในจิตใจให้เกิดความสงบ โดยการส่งเสริมความเมตตาและกรุณา ยิ่งในยุคสังคมโลกที่เต็มไปด้วยข้อมูลและความบันเทิงอย่างไม่มีสิ้นสุดที่ทำให้มนุษย์หลงลืมการทำ ความดีและการพัฒนาความสัมพันธ์ที่มีคุณค่าต่อกัน

ดังนั้น การตื่นรู้หรือการมีสติรู้เท่าทันสถานการณ์และจิตใจของตนเอง ถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตตามแนวทางพุทธศาสนา เพราะนำไปสู่การหลุดพ้นจากกองทุกข์และเกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

การพัฒนาเชิงจริยธรรมของปัญญาประดิษฐ์

ยุคปัญญาประดิษฐ์หรือเอไอที่มีความสามารถใกล้เคียงมนุษย์มากขึ้นทุกที แม้เบื้องต้นมนุษย์เกิดความสงสัยในการปฏิบัติงานของเอไอ แต่ปัจจุบันกลับสงสัยเกี่ยวกับสิ่งที่เอไอ ควรทำหรือไม่ควรกระทำจนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาด้านจริยธรรม ยิ่งการนำเอไอมารวมไว้ในบริบทที่มีผลต่อชีวิตมนุษย์ เช่น การแพทย์ การศึกษา ระบบยุติธรรมหรือแม้กระทั่งสงคราม ทำให้เอไอมิใช่แค่เครื่องจักรกลอัจฉริยะที่ทำงานตามคำสั่งหรือข้อมูลอย่างไร้อารมณ์ความรู้สึก แต่จำเป็นต้องถูกออกแบบให้มีใจหรือมีความเข้าใจและเจตนาดีต่อมนุษย์ เพราะใจในทางพุทธศาสนามีใช้แค่อารมณ์หรือความรู้สึก แต่หมายถึง ความรับรู้ที่มีความสามารถในการพัฒนา (ภาวนา) และเป็นต้นทางของเจตนา (เจตนาเป็นกรรม) ดังนั้น การกระทำที่ชอบหรือไม่ชอบ (ศีล/อริศีล) จึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของใจมากกว่าความสามารถของสมอง

เมื่อมนุษย์พัฒนาปัญญาประดิษฐ์ให้มีสมอง แต่ไม่มีใจหรือความกรุณา (เมตตา) ในการเข้าใจในทุกข์ของผู้อื่น (กรุณา) และความพอประมาณ (สัมมาทิฐิ) ทำให้การใช้ปัญญาประดิษฐ์อาจถูกใช้เพื่อกระทำการที่ขัดต่อศีลธรรม เช่น การแพร่ข่าวเท็จ การแทรกแซงประชาธิปไตยหรือแม้แต่การพัฒนาอาวุธอัตโนมัติ ทำให้ปัญญาประดิษฐ์จำเป็นต้องมีความฉลาดแบบเมตตาตามหลักพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นความฉลาดที่ประกอบด้วยปัญญา (Paññā) และกรุณา (Karunā) กล่าวคือ ไม่เพียงแต่รู้วิธีทำ (How to Do) แต่ต้องรู้ควรทำหรือไม่ (Should It be Done) และทำเพื่อใคร (For Whom) หากมนุษย์ต้องการจะสร้างระบบการอยู่ร่วมกันของปัญญาประดิษฐ์กับมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน ควรตระหนักว่า เอไอจะตัดสินใจกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์อย่างไร และเอไอจะเข้าใจทุกข์ของมนุษย์และยับยั้งการกระทำที่ผิดศีลธรรมได้หรือไม่หากได้รับคำสั่งซึ่งประเด็นนี้ล้วนแล้วแต่เรียกร้องให้เห็นใจของเอไอมิใช่เพียงอัลกอริทึมที่เย็นชา การพัฒนาใจของเอไอจึงเริ่มจากการฝังหลักคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนาในแกนกลางของการออกแบบ (Ethics-by-design) เช่น ศีล 5

พรหมวิหาร 4 หรืออริยมรรคมีองค์ 8 มาใช้เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาประดิษฐ์เพื่อประโยชน์สุขของมนุษยชาติ

มนุษย์จะต้องสอนให้เอาใจใส่ในการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ หาใช้การสอนให้มีใจเท่านั้น โดยผู้ออกแบบต้องเข้าใจว่า ใจที่ดีสำคัญยิ่งกว่าสมองที่เก่ง เพราะหากสอนเอไออย่างไร้จริยธรรมย่อมสะท้อนว่ามนุษย์ก็ยังไม่ได้ฝึกใจให้เข้าถึงเมตตาอย่างแท้จริง ดังนั้น การพัฒนาเอไอดีจึงต้องเริ่มจากการพัฒนาจริยธรรมของนักออกแบบ พัฒนาใจของคนก่อนใจของเครื่องจักร ในแง่นี้พุทธธรรมจึงเป็นแนวทางฝึกฝนภายในที่ช่วยให้มนุษย์กลับมาใส่ใจในการออกแบบเทคโนโลยีที่รับใช้ชีวิตอย่างแท้จริง มิใช่เพียงรับใช้ตลาดหรืออำนาจ เพราะใจเป็นศูนย์กลางของการกระทำที่มีคุณค่า และหากเอไอจะมีส่วนร่วมในการสร้างอนาคตร่วมกับมนุษยชาติ ก็จำเป็นต้องมีโครงสร้างทางจริยธรรมที่วางอยู่บนฐานของใจที่เข้าใจทุกซอก รู้จักพอและมีเมตตาต่อชีวิตทั้งปวง

เยาวชนกับการรู้เท่าทันจิตในยุคปัญญาประดิษฐ์

ความท้าทายของเยาวชนในยุคข้อมูลและเอไอที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางชีวิตทั้งในด้าน การศึกษา การทำงาน และการสร้างสัมพันธ์สังคม เยาวชนในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย เช่น การเสพติดสื่อดิจิทัล ความไม่มั่นคงทางอารมณ์จากการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ และการถูกระทบจากการตัดสินใจของอัลกอริธึมที่อาจส่งผลกระทบต่อทิศทางชีวิตและการพัฒนาอาชีพในอนาคต

การไหลบ่าของข้อมูลที่ไม่หยุดนิ่งในยุคดิจิทัลทำให้เยาวชนหลายคนรู้สึกสับสนและขาดความมั่นคง ทั้งในด้านความคิดและอารมณ์ ขณะที่สื่อสังคมออนไลน์อาจเป็นเครื่องมือที่สร้างการเชื่อมโยงและโอกาสใหม่ ๆ แต่ก็สามารถก่อให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวลได้เช่นกัน โดยเฉพาะเมื่อถูกเปรียบเทียบกับภาพลักษณ์ที่สมบูรณ์แบบของผู้อื่น ดังนั้น เยาวชนในยุคนี้จึงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการจัดการกับอิทธิพลของเทคโนโลยีอย่างมีสติและการรู้เท่าทันตัวเอง (รินทร์ลภัส เกตุวีระพงศ์, 2564)

การรู้เท่าทันจิตตามหลักพุทธศาสนาหรือการมีสติ (Mindfulness) เป็นแนวทางการพัฒนาตนเองและเป็นเครื่องมือในการปรับตัวในยุคที่ข้อมูลข่าวสารกำลังเผชิญอยู่ หลักพุทธศาสนาสอนให้ทำความเข้าใจความเป็นจริงของจิตใจและอารมณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่คงที่และมักถูกระทบจากภายนอก เช่น ความโกรธ ความกลัว หรือความโลภ การรู้เท่าทันจิตใจจึงช่วยให้ตระหนักถึงอารมณ์เหล่านั้นและไม่ปล่อยให้เป็นตัวกำหนดการกระทำหรือความคิดของเรา เยาวชนที่มีการฝึกฝนการรู้เท่าทันจิตจะสามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการกับอารมณ์และความคิดจากโลกดิจิทัลได้อย่างมีสติ ไม่ถูกครอบงำจากข้อมูลหรือความคิดเห็นของคนอื่น และสามารถตัดสินใจอย่างมีปัญญา การพัฒนาสติ คือ การฝึกฝนให้มีความรู้ตัว (Self-awareness) โดยเฉพาะในการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสกับโลกภายนอก เช่น การรับข้อมูลจากโซเชียลมีเดีย การดูข่าวสาร และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมออนไลน์ ในแง่ของการรู้เท่าทันจิตในยุคเอไอ เยาวชนต้องเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1) รับรู้ข้อมูลอย่างมีสติ เยาวชนต้องรู้ข้อมูลที่รับมาเป็นความจริงหรือเป็นประโยชน์ต่อตนเอง การฝึกฝนการคิดวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเลือกข้อมูลที่มีคุณค่า

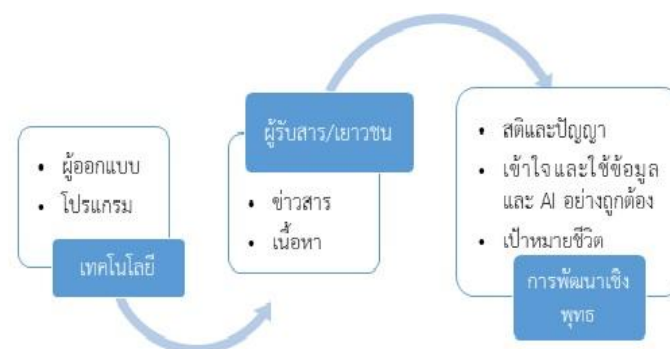
2) ไม่ให้ข้อมูลหรือความคิดเห็นภายนอกมากำหนดตัวตน ในยุคที่โซเชียลมีเดียมีอิทธิพล การเปรียบเทียบตัวเองกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์อาจทำให้เยาวชนรู้สึกด้อยค่าหรือขาดความมั่นใจ หลักทางพุทธศาสนาแนะนำให้พิจารณาความไม่แน่นอน (อนิจจัง) ของชีวิต เพื่อให้เยาวชนสามารถยอมรับความไม่สมบูรณ์แบบและให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองมากกว่าการตามกระแสหรือการแสวงหาความยอมรับจากผู้อื่น

3) ฝึกการสังเกตตัวเอง (Self-reflection) โดยสังเกตความคิดและอารมณ์ในแต่ละช่วงเวลา เพื่อช่วยให้เยาวชนสามารถแยกแยะระหว่างอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากตัวเองกับสิ่งที่มาจากภายนอก และสามารถควบคุมการตอบสนองได้อย่างมีสติ

การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล เพื่อช่วยให้เยาวชนดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและเครื่องมือในการพัฒนาชีวิตตนเองท่ามกลางความท้าทายในยุคที่เต็มไปด้วยข้อมูลท่วมท้น โดยการเน้นการฝึกฝนสติปัญญา (การมีสติในทุกขณะจิต) และวิปัสสนา (การเห็นความจริงของชีวิต) เพื่อดูแลสุขภาพจิตและส่งเสริมพัฒนาการทางจิตใจ โดยเยาวชนสามารถนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการจัดการกับการเรียนรู้ที่มีความซับซ้อน มีสติรับข้อมูลและการทบทวนความคิดจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และช่วยเพิ่มทักษะการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลได้อย่างรอบคอบ ดังนั้น การรู้เท่าทันจิตไม่ใช่แค่การพัฒนาจิตใจเท่านั้น แต่ยังเป็น การสร้างพื้นฐานให้เยาวชนสามารถเผชิญหน้ากับโลกยุคเอไออย่างมีสติ สามารถควบคุมอารมณ์ และการพัฒนาจิตใจ เพื่อเยาวชนสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สูญเสียความเป็นตัวตนและสามารถพัฒนาตนเองในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

หลักธรรมทางพุทธศาสนามีใช้กฎเกณฑ์หรือคำสอนที่ล้ำสมัย หากแต่เป็นเทคโนโลยีของใจที่ทรงพลัง ยิ่งกว่าปัญญาประดิษฐ์ เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงมนุษย์จากภายในได้อย่างแท้จริง ซึ่งในสังคมยุคเอไอครองโลกสิ่งที่ต้องการไม่ใช่เพียงเครื่องจักรที่ฉลาด แต่หากเป็นการตื่นรู้ที่ประกอบด้วยปัญญา เมตตาและสติของมนุษย์ต่างหาก โดยหลักพุทธธรรมถือว่า เป็นเทคโนโลยีของใจที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมในทางพุทธศาสนากับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ซึ่งคำว่า เทคโนโลยี มีใช้เพียงแค่เครื่องมือหรือเครื่องจักรที่ช่วยทำงานต่าง ๆ แต่รวมถึงเครื่องมือทางจิตวิญญาณที่ช่วยในการพัฒนาและเข้าใจธรรมชาติของจิตใจ ทำให้พุทธธรรมถูกนำมาเป็นเทคโนโลยีในการพัฒนาจิตใจและสร้างความรู้ที่ลึกซึ้งแก่นมนุษย์ ดังรูปภาพข้างล่าง

ภาพ 1 พุทธศาสนากับเยาวชนในสังคมเอไอ

1. เทคโนโลยี โดยการพัฒนาจะต้องมีการพัฒนาทางด้านตัวผู้ออกแบบและโปรแกรมที่จะช่วยพัฒนา
 ละครระดับทางด้านจิตใจหรืออาจจะเรียกว่าเป็นการพัฒนาเทคโนโลยีของใจ ซึ่งหลักการทางด้านพุทธศาสนา
 มุ่งเน้นการพัฒนาปัจจัยภายในที่เป็นจิตใจเป็นศูนย์กลางแห่งชีวิต การพัฒนาเทคโนโลยีจะต้องเป็นเครื่องมือที่
 จะช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถปรับปรุงจิตใจของมนุษย์ และเป็นเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมในการฝึกฝน
 จิตใจด้านสมาธิ (Meditation) และ วิปัสสนา (Insight Meditation) ที่จะนำไปสู่การเข้าใจจิตใจและชีวิตอย่าง
 ลึกซึ้ง และผู้ปฏิบัติย่อมเข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ และเรียนรู้ที่จะปล่อยวาง
 จากความยึดติดต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดทุกข์

2. ผู้รับสาร/เยาวชน เทคโนโลยีที่เป็นโปรแกรมหรือเนื้อหาต่าง ๆ จะต้องได้ข่าวสารที่เป็นจริง ถูกต้อง
 และช่วยในการพัฒนาสติปัญญาของผู้รับสารหรือเยาวชน โดยการได้ข้อมูลข่าวสารและเนื้อหาที่เป็นจริงนั้น
 ผู้ออกแบบเทคโนโลยีจะต้องมีใจในการพัฒนาโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ ที่ให้ข้อมูลเชิงบวกต่อการพัฒนาจิตใจ
 แก่ผู้รับสารมากกว่าข้อมูลที่สร้างเพียงแค่อารมณ์ ความสนุกสนานจนขาดสติหยังคิด เกิดความโกรธและ
 อารมณ์ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้รับสารและสังคม

3. การพัฒนาเชิงพุทธ โดยการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ดีตามหลักการทางพุทธศาสนาจะต้องมีการฝึกจิต
 ในเชิงเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาความรู้และสติในชีวิตประจำวัน โดยการใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การฝึกสติ
 (Mindfulness) ในการควบคุมจิตใจและตระหนักถึงการกระทำ ความคิด และอารมณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละ
 ช่วงเวลา การฝึกสติเป็นเหมือนกับการใช้ซอฟต์แวร์เพื่อช่วยให้จิตใจของเราไม่ถูกควบคุมโดยอารมณ์หรือ
 ความคิดที่ไม่เป็นประโยชน์ โดยผ่านการฝึกสติ เราจะสามารถตัดสินใจอย่างมีสติและมีความสุขมากขึ้น การฝึก
 สมาธิ (Meditation) ให้ตั้งมั่น เปรียบได้กับโปรแกรมที่ทำให้จิตใจทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำสมาธิ
 ช่วยให้จิตใจสงบและลดการรบกวนจากความคิดและความวิตกกังวลต่าง ๆ และวิปัสสนา (Vipassana)
 วิปัสสนาเป็นการฝึกเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในจิตใจอย่างละเอียด การฝึกวิปัสสนาช่วยให้ผู้ปฏิบัติ
 สามารถมองเห็นความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ความทุกข์ (ทุกขัง) และความไม่เป็นตัวตน (อนัตตา) ในทุกสิ่งที่เกิดขึ้น
 ในชีวิต ซึ่งเมื่อมีการพัฒนาจิตใจให้เกิดความเห็นแจ้งแล้วย่อมทำให้เยาวชนหรือผู้รับสารสามารถเข้าใจและใช้
 ข้อมูลหรือเอไออย่างถูกต้อง สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการฝึกให้เยาวชนได้รู้ตัว (Self-awareness)
 ตัดสินใจภายใต้การรับข้อมูลจากโซเชียลมีเดีย การดูข่าวสาร และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมออนไลน์ได้อย่าง
 ถูกต้องและเหมาะสม เข้าใจความจริงแห่งชีวิตและสามารถพัฒนานตนเองไปสู่เป้าหมายแห่งชีวิตได้อย่างถูกต้อง
 อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป

พุทธธรรมในการพัฒนาในสังคมยุคเทคโนโลยีที่เต็มไปด้วยข้อมูลและสื่อออนไลน์ จะช่วยให้ผู้รับสาร/
 เยาวชนสามารถจัดการกับความสับสนและความเครียดจากโลกภายนอกได้ ด้วยการฝึกฝนจิตใจให้สามารถ
 แยกแยะสิ่งที่สำคัญจากสิ่งที่ไม่สำคัญ และการปล่อยวางจากความติดยึดในสิ่งที่ไม่ยั่งยืน เช่น ความอยากได้
 อยากมี หรือการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น การใช้สติและปัญญาในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในชีวิตจริงย่อม
 กำหนดวิถีชีวิตหรือสภาวะจิตใจ และเป็นการรักษาความสงบสุขในยุคที่ข้อมูลและเทคโนโลยีกำลังมีอิทธิพล

อย่างมาก และเป็นการพัฒนาทักษะที่จะช่วยในการตัดสินใจ และไม่หลงไปในกระแสความคิดที่ผิด ๆ หรือสิ่งล่อใจ การฝึกฝนพุทธธรรมในยุคที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีจึงมีความสำคัญในการเสริมสร้างจิตใจให้แข็งแกร่งและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสติ ฉะนั้น การมองพุทธธรรมเป็นเทคโนโลยีของใจไม่เพียงแต่เป็นแนวทางในการฝึกฝนจิตใจให้สงบและปล่อยวางจากสิ่งที่ไม่จำเป็น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เข้าใจและพัฒนาจิตใจในทุกสถานการณ์ของชีวิต โดยหลักพุทธธรรมจะช่วยปรับปรุงการทำงานของใจและทำให้เรามีชีวิตที่เต็มไปด้วยความสงบ ความรู้ และความสุขได้ ไม่ว่า ในยุคที่ข้อมูลและเทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนแปลงโลกอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- แคทรียา แสงใส. (2566). ปัญญาประดิษฐ์กับการพัฒนาทางการศึกษา. *Journal of Applied Education*. 1 (3), 49-60.
- เตชวัน ปัญญาคุณธรรม. (2567). AI เพื่อพัฒนาการเรียนรู้. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*. 2 (6), 97-104.
- พรทิพย์ มโนดำรงสัตย์ และคณะ. (2565). ผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ต่อการศึกษา. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 17 (2), 318-328.
- พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาวโร (ศรีสมุทฺธ). (2564). การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6 (4), 423-433.
- พระปลัดธรรม ไขติวิโส และวิโรจน์ อินทนนท์. (2564). เกณฑ์ตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์เกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*. 12 (2), 29-38.
- พระภาวนาวิจิตร วิ. และคณะ. (2567). การพัฒนาคุณภาพชีวิตในโลกยุคเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์. *วารสารพุทธนวัตกรรมการปริทรรศน์*. 5 (2), 166-179.
- พระมหาสุชน สุธโน และคณะ. (2567). พุทธธรรมกับการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารสนเทศ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์*. 7 (2), 361-376.
- รินทร์ภัส เกตุวิระพงศ์. (2564). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การรู้เท่าทันสื่อ และการตระหนักรู้การกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์ของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่. *พินเนศวร์สาร*. 17 (2), 143-160.
- สาวิวรรณ จุติโชติ และทิพมาศ เสวตวโรชิต. (2564). การดำเนินชีวิตอย่างไรให้มีความสุขในยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*. 1 (3), 77-88.

Academic Article:

Received: 2025-05-28;

Revised: 2025-11-11;

Accepted: 2025-11-13.

การพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้วย
กระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธ: รูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล
Developing Life Skills of Mahamakut Buddhist University Students through
Buddhist Social Work Processes: A New Model in the Digital Era

ปริญญา ตรีธัญญา

Parinya Treethanya

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University

First/Corresponding Author, E-mail: Parinya.tr@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้วยกระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธที่ผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน โดยการศึกษาจากเอกสาร งานวิชาการ และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งสังคหวัตถุ 4 โยนิโสมนสิการ อิทธิบาท 4 และอัฐละ 3 กับกระบวนการสังคมสงเคราะห์ที่เป็นระบบและการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมที่เหมาะสม ได้แก่ การเสวนาออนไลน์ เว็กร่วมฝึกคิดวิเคราะห์ กิจกรรมจิตอาสาดิจิทัล และการอบรมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะชีวิตและคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมเผชิญกับความท้าทายในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน องค์ความรู้ใหม่จากบทความนี้ คือ การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักศึกษาด้วยกระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธในยุคดิจิทัล ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและจุดเด่นที่แตกต่างจากรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตแบบดั้งเดิม

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต, สังคมสงเคราะห์เชิงพุทธ, นักศึกษา, ยุคดิจิทัล

Abstract

This academic article presents a comprehensive model for developing life skills among Mahamakut Buddhist University students through the integration of Buddhist social work processes and digital technology. Based on a review of literature and related case studies, this research found that 21st century life skills development should combine Buddhist principles, including the Four Sangahavattus, Yoniso-manasikara, the Four Iddhipadas, and the Threefold

Benefit with systematic social work processes and creative use of technology. Appropriate activities include online seminars, critical thinking workshops, digital volunteerism, and ethical technology training. The synthesized findings indicate that students can effectively develop life skills and moral values to sustainably cope with challenges in the digital era. The body of knowledge from this article is the presentation of a model for developing students' life skills through a Buddhist social work process in the digital era, which has unique characteristics and distinctive features that differ from traditional life skills development models.

Keywords: Life Skill, Buddhist Social Work, Student, Digital Era

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง นักศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ทั้งในด้านการเรียนรู้ การใช้ชีวิต และการปรับตัวต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) ที่ส่งผลให้รูปแบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปสู่การเรียนรู้ออนไลน์และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในฐานะสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนาที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีพันธกิจสำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ ทักษะชีวิตและคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับยุคสมัย อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบได้บ่อยในกลุ่มนักศึกษา ได้แก่ ความเครียดจากการเรียนออนไลน์ การขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพในสังคมออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีอย่างไม่มีจริยธรรม และการขาดสมดุลระหว่างชีวิตจริงและโลกดิจิทัล

กระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธเป็นแนวทางการทำงานที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักการและวิธีการของงานสังคมสงเคราะห์สมัยใหม่อย่างเป็นระบบ ซึ่งแตกต่างกับแนวทางแบบดั้งเดิม ในประการแรก คือ การพัฒนาคนอย่างองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ประการที่สอง คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดเป้าหมายและวิธีการ ประการที่สาม คือ การใช้กระบวนการที่เป็นระบบในการสังเคราะห์องค์ความรู้และการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยกระบวนการนี้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ (1) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ (2) การวางแผนและออกแบบกิจกรรม (3) การดำเนินกิจกรรม และ (4) การประเมินผลและติดตาม

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับกระบวนการสังคมสงเคราะห์และเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาให้พร้อมรับมือกับโลกยุคใหม่ โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางพระพุทธศาสนาไว้ การศึกษานี้มุ่งเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและสถานการณ์ปัจจุบันของสังคมไทย

ความสำคัญของทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล

ทักษะชีวิต (Life Skills) ในศตวรรษที่ 21 ได้รับการยอมรับว่า เป็นความสามารถที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Cronin, et al., 2021) ทักษะเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงได้ แต่ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาตนเองและสร้างความสำเร็จในชีวิต ทักษะชีวิตหลักประกอบด้วย 5 ด้านสำคัญ ดังนี้

1. การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) เป็นรากฐานของการตัดสินใจที่ถูกต้องในสังคมดิจิทัล นักศึกษาต้องเผชิญกับข้อมูลจำนวนมากมหาศาลทุกวัน การรู้จักกลั่นกรอง วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นทักษะที่ขาดไม่ได้ ในยุคที่ข่าวปลอม (Fake News) และข้อมูลเท็จแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการคิดวิเคราะห์จึงเป็นเครื่องมือป้องกันที่สำคัญ

2. การสื่อสารแบบหลายมิติ (Multidimensional Communication) การสื่อสารในยุคดิจิทัลไม่ใช่แค่การพูดหรือเขียน แต่รวมถึงการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม การใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ และการสื่อสารแบบหลายมิติผ่านเทคโนโลยีต่าง ๆ การพัฒนาทักษะนี้ช่วยให้นักศึกษาสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัลจึงครอบคลุมทั้งการสื่อสารแบบพูดคุย การนำเสนอ การเขียนเนื้อหาดิจิทัล การใช้สื่อภาพและวิดีโอ รวมถึงการเลือกใช้แพลตฟอร์มที่เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน

3. การจัดการอารมณ์และความเครียด (Emotional and Stress Management) เกิดขึ้นจากการเรียนออนไลน์และการใช้ชีวิตในโลกโซเชียลที่ทำให้เกิดความเครียดและความกดดันใหม่ ๆ นักศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีรับมือกับอารมณ์และความเครียดอย่างเหมาะสม รวมถึงการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตออนไลน์และออฟไลน์

4. การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) ผ่านการเรียนรู้แบบกลุ่มและการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม ทักษะนี้รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การประนีประนอม และการทำงานเป็นทีม

5. การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Ethical Technology Use) ในยุคที่เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรมเป็นทักษะที่สำคัญ รวมถึงการรู้เท่าทันสื่อ การป้องกันข้อมูลส่วนบุคคล และการใช้โซเชียลมีเดียอย่างรับผิดชอบ

จากการศึกษาผลกระทบของการศึกษาออนไลน์ต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาในช่วงโควิด-19 พบว่า การเปลี่ยนแปลงสู่การเรียนรู้ออนไลน์อย่างกะทันหันส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักศึกษาทั้งในด้านบวกและลบ ด้านบวกคือ นักศึกษาได้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และมีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้นมากขึ้น ส่วนด้านลบคือ การขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความเครียดจากการปรับตัว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิตที่สมดุลและเหมาะสมกับยุคดิจิทัล

หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิต

พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม โดยมีหลักธรรมสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาในยุคดิจิทัล หลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความสมดุลในชีวิต แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการรับมือกับความท้าทายของโลกยุคใหม่ การศึกษาวิจัยล่าสุดพบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการศึกษาส่งผลเชิงบวกต่อผลการเรียนและคุณภาพชีวิตของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

1. สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วยทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อตถจริยา (การประพฤติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอกัน) (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 35: 121) หลักธรรมนี้เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตาและความเข้าใจ ในบริบทของยุคดิจิทัล สังคหวัตถุ 4 สามารถประยุกต์ใช้ในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในโลกออนไลน์ การแบ่งปันความรู้และทรัพยากรดิจิทัล การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในสื่อสังคมออนไลน์ และการเคารพความแตกต่างของผู้อื่นในพื้นที่ดิจิทัล

2. โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบ เป็นระบบ และมีเหตุผล เป็นการทำในใจ หรือการพิจารณาที่ถูกวิธี มีระเบียบและสร้างสรรค์ (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 30: 89, 93) โยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญาเอง แต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญญาและสัมมาทิฐิที่สามารถกำจัดอวิชชาและความเข้าใจผิดได้โดยตรง ในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารมีมากมายและเข้าถึงได้ง่าย การฝึกโยนิโสมนสิการช่วยให้นักศึกษาสามารถกลั่นกรองข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ และตัดสินใจอย่างมีสติ หลักธรรมนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการหลงเชื่อข้อมูลเท็จและการตัดสินใจที่ผิดพลาดในโลกดิจิทัล

โยนิโสมนสิการประกอบด้วย 10 วิธีการคิด ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาในยุคดิจิทัล ได้แก่

1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เป็นการคิดแบบมีเหตุผล โดยพิจารณาหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันในการแก้ปัญหา ช่วยให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างเป็นระบบและหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม

2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ เป็นวิธีคิดแบบวิเคราะห์ โดยแยกส่วนประกอบต่าง ๆ ของปัญหาหรือสถานการณ์ออกมาพิจารณาอย่างละเอียด ช่วยให้เห็นภาพรวมและรายละเอียดได้ชัดเจน

3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ เป็นวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา โดยมองเห็นลักษณะทั่วไปของสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามธรรมชาติ มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป

4) วิธีคิดแบบอริยสังหรือแบบแก้ปัญหา เป็นวิธีคิดตามเหตุผล โดยเริ่มจากการรู้ปัญหา รู้เหตุของปัญหา รู้ว่าปัญหาสามารถแก้ไขได้ และรู้วิธีแก้ปัญหา

5) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ เป็นความเข้าใจในเรื่องหลักการและความมุ่งหมาย โดยมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความหมายและหลักธรรมต่าง ๆ

6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก คือการมองในเชิงคุณค่าว่าสิ่งนั้นมีคุณในแง่ไหน มีโทษในแง่ไหน มองทั้งคุณและโทษ แล้วหาทางออกที่จะแก้ไข

7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม รู้จักแยกแยะสิ่งดีชั่วได้อย่างมีเหตุผล สามารถแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่มีคุณค่าแท้จริงกับสิ่งที่มีคุณค่าเพียงชั่วคราว

8) วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรมหรือคิดบวก เป็นการคิดที่ปลูกเร้าชุดความดี หรือบำเพ็ญความดีซึ่งจะต้องกระทำให้ถึงที่สุด

9) วิธีคิดแบบอยู่ในปัจจุบัน คือคิดอยู่ในปัจจุบัน มีสติรู้ตัวในสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น ซึ่งต้องมีวิปัสสนากรรมฐานเป็นเครื่องมือ

10) วิธีคิดแบบปรุงแต่ง เป็นการพิจารณาถึงกระบวนการที่ทำให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปจากการศึกษาของหลิว และคณะ (Liu, et al., 2022) เกี่ยวกับผลของการฝึกสติ (Mindfulness Meditation) ซึ่งมีรากฐานมาจากหลักโยนิโสมนสิการ พบว่านักศึกษาที่ฝึกสติอย่างสม่ำเสมอมีการพัฒนาในด้านกระบวนการคิดอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านความสามารถในการจดจ่อกับการเรียนรู้ (Cognitive Process) การจัดเก็บข้อมูลในหน่วยความจำระยะสั้น (Working Memory) และการทำงานของสมองส่วนบริหาร (Executive Function) การฝึกโยนิโสมนสิการทั้ง 10 วิธีนี้ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจอย่างมีสติสัมปชัญญะ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล

3. อิทธิบาท 4 ประกอบด้วยฉันทะ (ความปรารถนา) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความตั้งใจ) และวิมังสา (การพิจารณา) หลักธรรมนี้ส่งเสริมความมุ่งมั่น ความอดทนและความพากเพียรต่อเป้าหมายชีวิต ในบริบทการศึกษาออนไลน์ อิทธิบาท 4 ช่วยให้นักศึกษามีแรงจูงใจในการเรียนรู้ มีวินัยในตนเอง และสามารถบริหารจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. อัตถะ 3 ได้แก่ ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์เบื้องต้น และประโยชน์สูงสุด หลักธรรมนี้สอนให้นักศึกษามองเห็นคุณค่าของการกระทำในมิติต่าง ๆ ทั้งผลกระทบระยะสั้นและระยะยาว ในการใช้เทคโนโลยี อัตถะ 3 ช่วยให้นักศึกษาพิจารณาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

จากการศึกษาของสมสุข นิธิอุทัย (2554) เรื่องการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทยพบว่า การใช้หลักโยนิโสมนสิการและสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาเยาวชนส่งผลให้เยาวชนและนักศึกษามีวินัยในตนเอง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ และเป็นกัลยาณมิตรในกลุ่มเพื่อน การศึกษานี้พบว่า เยาวชนที่ได้รับการพัฒนาตามหลักพุทธธรรมมีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง 40% และมีผลการเรียนดีขึ้น 25% เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะการฝึกสติและการคิดอย่างมีเหตุผล สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลเชิงบวกต่อทั้งผลการเรียนและคุณภาพชีวิตโดยรวมของนักศึกษา

กระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธในบริบทนักศึกษา

กระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธเป็นแนวทางการทำงานที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักการและวิธีการของงานสังคมสงเคราะห์ (Somananda, 2022) โดยเน้นการพัฒนาคนอย่างองค์รวม การมีส่วนร่วม และการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ในบริบทของการพัฒนาทักษะชีวิตนักศึกษา กระบวนการนี้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ (Assessment) เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในการทำ ความเข้าใจปัญหาและความต้องการของนักศึกษา โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น แบบสำรวจออนไลน์ การสัมภาษณ์ กลุ่มย่อย การสังเกตพฤติกรรม และการวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ในขั้นตอนนี้ จะมีการศึกษา ปัญหาต่าง ๆ เช่น ความเครียดจากการเรียนออนไลน์ ปัญหาการสื่อสารในครอบครัว การปรับตัวกับเทคโนโลยี ใหม่ และการขาดสมดุลในชีวิต

2. การวางแผนและออกแบบกิจกรรม (Planning) เป็นการกำหนดเป้าหมายและออกแบบกิจกรรมที่ ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่ค้นพบ โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐานในการออกแบบ เช่น การใช้ หลักสังคหวัตถุ 4 ในการออกแบบกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การใช้โยนิโสมนสิการในการออกแบบกิจกรรมฝึกคิด วิเคราะห์ และการใช้อธิบาท 4 ในการออกแบบกิจกรรมการตั้งเป้าหมายและการบริหารจัดการตนเอง

3. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) เป็นการนำแผนที่วางไว้ไปสู่การปฏิบัติจริง โดยเน้นการมี ส่วนร่วมของนักศึกษาในทุกขั้นตอน การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุน และการสร้างบรรยากาศการ เรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนา กิจกรรมที่ดำเนินการอาจรวมถึง เวิร์กช็อปออนไลน์ การเสวนากลุ่ม โครงการจิต อาสา และการฝึกปฏิบัติสมาธิ

4. การประเมินผลและติดตาม (Evaluation) เป็นการวัดผลและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมที่ ดำเนินการ โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น แบบสอบถามความพึงพอใจ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม และการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ผลการประเมินจะนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา กิจกรรม ในรอบต่อไป

จากการศึกษาของภริาวิชญ์ ชัยมาลา และสิริโณม พิเชษฐบุญเกียรติ (2567) เรื่องการพัฒนาทักษะชีวิต ด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาหอพัก พบว่ากิจกรรมที่เน้นการสะท้อนบทบาทหน้าที่ การช่วยเหลือ กัน และการทำงานกลุ่ม ส่งผลให้นักศึกษามีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น 60% รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมาก ขึ้น 55% และมีทักษะการทำงานเป็นทีมดีขึ้น 70% เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

การผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธ

การผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาตามหลักพุทธธรรมเป็น กระบวนการที่มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน

1. ขั้นการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ผู้พัฒนาใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น กูเกิลฟอร์ม (Google Forms) แบบสำรวจออนไลน์ หรือแอปพลิเคชันประเมินผล เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะชีวิตของ นักศึกษาอย่างเป็นระบบ การใช้เครื่องมือดิจิทัลในขั้นนี้ช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลจากนักศึกษาจำนวนมากได้ อย่างรวดเร็ว วิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างแม่นยำ และระบุปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน กระบวนการนี้สอดคล้องกับหลักโยนิโสมนสิการในการสืบสาวเหตุปัจจัยและแยกแยะส่วนประกอบของปัญหา

2. ขั้นการวางแผนและออกแบบกิจกรรม เทคโนโลยีดิจิทัลถูกนำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการ เรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น มูเดิล (Moodle) กูเกิล คลาสรูม (Google Classroom) ไมโครซอฟต์ ทีม (Microsoft Teams) เป็นฐานในการจัดการเนื้อหาและกิจกรรม การ

ออกแบบกิจกรรมในขั้นนี้บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การใช้สังคหวัตถุ 4 ในการออกแบบกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ (ทาน) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (ปิยวาจา) การทำงานเพื่อผู้อื่น (อัตถจริยา) และการเคารพความแตกต่าง (สมานัตตตา) ผ่านช่องทางดิจิทัล

3. ขั้นการดำเนินกิจกรรม นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น การอภิปรายกลุ่มผ่านซูม (Zoom Application) ไมโครซอฟท์ ทีม (Microsoft Teams) การทำโปรเจกต์ร่วมกันผ่านกูเกิลเวิร์กสเปซ (Google Workspace) การฝึกสติผ่านแอปพลิเคชัน เช่น เฮดสเปซ (Headspace) คาล์ม (Calm) หรือการเรียนรู้ผ่านเกมเชิงการศึกษา (Gamification) ที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในขั้นนี้เครื่องมือดิจิทัลแต่ละประเภทมีบทบาทเฉพาะในการพัฒนาทักษะที่แตกต่างกัน เช่น แพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์พัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน แอปพลิเคชันฝึกสติพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด

4. ขั้นการประเมินผลและติดตาม เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้สามารถประเมินผลและติดตามพัฒนาการของนักศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรายบุคคล ผ่านระบบการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) ที่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ ระดับการมีส่วนร่วมและความก้าวหน้าของนักศึกษา การใช้แบบประเมินออนไลน์ พอร์ตโฟลิโอดิจิทัล และระบบสะท้อนกลับ (Feedback) แบบเรียลไทม์ช่วยให้ผู้พัฒนาสามารถปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของนักศึกษาแต่ละคนได้อย่างทันท่วงที

จากการศึกษาของพระมหาทินกร จูเรือน และจตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร (Juruan & Boonyarattanasoontorn, 2023) เรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมสวัสดิการสังคมและการทำงานสังคมสงเคราะห์ในยุคเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล พบว่าหลักปรัชญาทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้คือสังคหวัตถุ 4 ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญางานสังคมสงเคราะห์ “Help Them to Help Themselves” การพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมสวัสดิการสังคมและการทำงานสังคมสงเคราะห์เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัลจำเป็นต้องมีการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รู้เท่าทันโลก รู้เท่าทันธรรมและทำงานเชิงรุก

ผลกระทบเชิงลึกต่อการพัฒนาทักษะชีวิตนักศึกษา

การผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธส่งผลกระทบเชิงลึกต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านสมรรถนะทางปัญญา สุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตโดยรวม

1. ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การฝึกโยนิโสมนสิการผ่านกิจกรรมดิจิทัลส่งผลให้นักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จากการศึกษากของหลิว (Liu, et al., 2022) พบว่านักศึกษาที่ฝึกสติอย่างสม่ำเสมอมีการพัฒนาในด้านความสามารถในการจดจ่อกับการเรียน (Cognitive Process) การจัดเก็บข้อมูลในหน่วยความจำระยะสั้น (Working Memory) และการทำงานของสมองส่วนบริหาร (Executive Function)

2. ทักษะการสื่อสาร การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ส่งผลให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์และการสื่อสารแบบหลายมิติ ทั้งการสื่อสารด้วยข้อความ การนำเสนอผ่านวิดีโอ การสร้างเนื้อหาดิจิทัล และการทำงานร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

3. การจัดการอารมณ์และความเครียด การจัดกิจกรรมให้นักศึกษาเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกสติเพื่อลดระดับความเครียดตามมาตรวัดความเครียดที่รับรู้ (Perceived Stress Scale; PSS) และตามแบบมาตรวัดสุขภาพทางจิตวอร์วิก เอดินเบิร์ก (Warwick-Edinburgh Mental Well-being Scale; WEMWBS) ซึ่งเป็นมาตรวัดที่สามารถระบุระดับความเครียดของนักศึกษาได้

4. การทำงานร่วมกับผู้อื่น การจัดกิจกรรมกลุ่มผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่บูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 และกัลยาณมิตรธรรม 7 ส่งผลให้นักศึกษามีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ดีขึ้น แม้อยู่ในสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่มีข้อจำกัดในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

5. การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม การปลูกฝังสัมมาทิฐิและไตรสิกขาผ่านกระบวนการเรียนรู้ดิจิทัลส่งผลให้นักศึกษามีความรู้เท่าทันสื่อและใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม นักศึกษาสามารถแยกแยะข้อมูลจริงและเท็จ เคารพทรัพย์สินทางปัญญา ป้องกันข้อมูลส่วนบุคคล และใช้โซเชียลมีเดียอย่างรับผิดชอบ

6. คุณภาพชีวิตในระยะยาว การพัฒนาทักษะชีวิตในระยะยาวด้วยกระบวนการสังคสมงเคราะห์เชิงพุทธในยุคดิจิทัลส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความสำเร็จในอาชีพของนักศึกษา นักศึกษามีความสมดุลในชีวิตจิตใจเข้มแข็ง และสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ในบทความนี้ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักศึกษาด้วยกระบวนการสังคสมงเคราะห์เชิงพุทธในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะและจุดเด่นที่แตกต่างจากรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตแบบดั้งเดิม

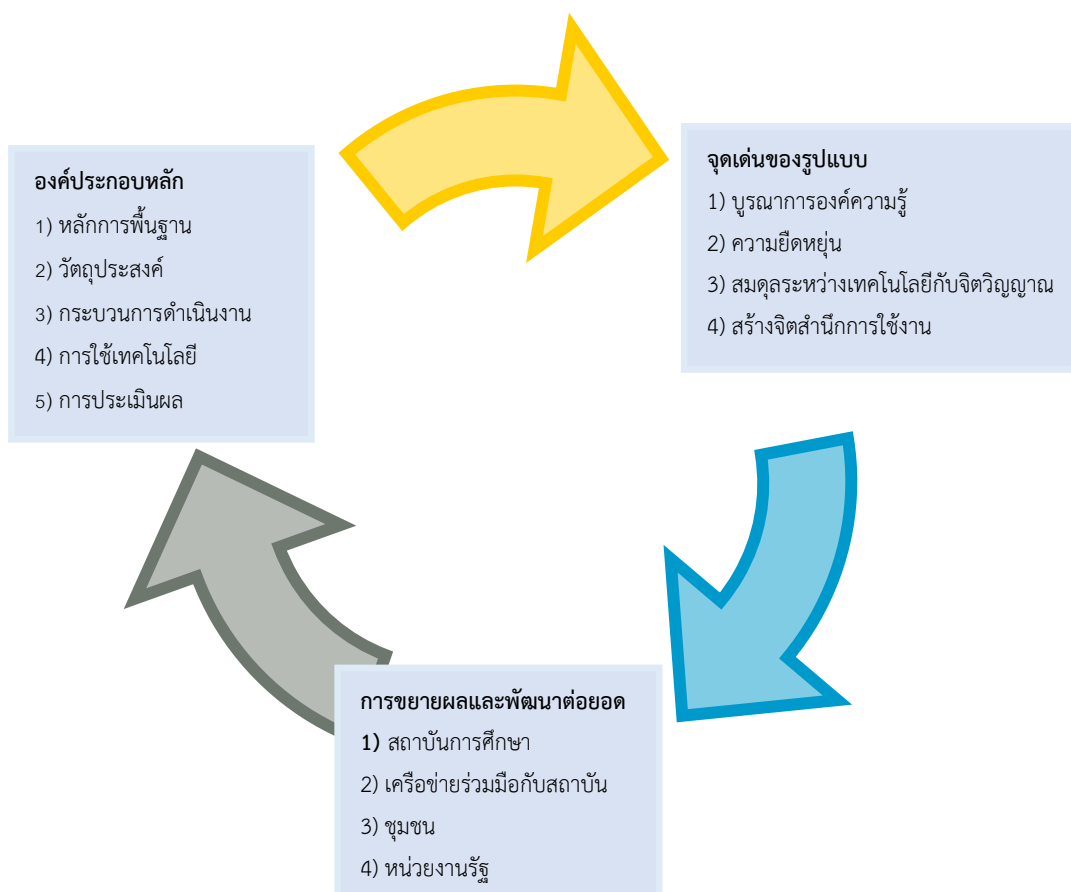
1. องค์ประกอบหลัก รูปแบบนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน คือ 1) หลักการพื้นฐาน การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับทฤษฎีและหลักการของงานสังคสมงเคราะห์สมัยใหม่ โดยเน้นการพัฒนาคนอย่างองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม 2) วัตถุประสงค์ การพัฒนาทักษะชีวิต 5 ด้านหลัก ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การจัดการอารมณ์และความเครียด การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม 3) กระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอนการทำงานที่เป็นระบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ การวางแผนและออกแบบกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลและติดตาม 4) การใช้เทคโนโลยี การประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะ โดยเน้นการใช้อย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม 5) การประเมินผล การใช้ตัวชี้วัดที่หลากหลายและครอบคลุม 8 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะการปฏิบัติ เจตคติ พฤติกรรม ความพึงพอใจ การนำไปใช้ ผลกระทบระยะยาว และความยั่งยืน

2. จุดเด่นของรูปแบบ รูปแบบดังกล่าวมีจุดเด่น คือ การเป็นแนวทางที่บูรณาการองค์ความรู้จากหลายสาขาวิชา ทั้งพระพุทธศาสนา สังคสมงเคราะห์ เทคโนโลยีการศึกษา และจิตวิทยาพัฒนาการ เข้าด้วยกันอย่าง

เป็นระบบ สามารถปรับใช้ได้กับบริบทที่แตกต่างกัน และมีความยืดหยุ่นในการประยุกต์ใช้ รูปแบบนี้ยังมีความโดดเด่นในด้านการสร้างสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีและการรักษาคุณค่าทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นความต้องการสำคัญของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน การบูรณาการหลักพุทธธรรมช่วยให้นักศึกษาไม่เพียงแต่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี แต่ยังมีจิตสำนึกในการใช้อย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม

3. การขยายผลและพัฒนาต่อยอด การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด จำเป็นต้องมีการขยายผลและพัฒนาต่อยอดในหลายระดับ โดยการนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ในสถาบันการศึกษาอื่น ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ด้วยการปรับเนื้อหาและวิธีการให้เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการพัฒนาร่วมกัน

การขยายผลสู่ชุมชนโดยการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป การใช้วัดและศาสนสถานเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมจะช่วยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง การนำเสนอรูปแบบนี้ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อพิจารณานำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนไทยอย่างเป็นระบบ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักศึกษาด้วยกระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธในยุคดิจิทัล

สรุป

การพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้วยกระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธในยุคดิจิทัล เป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมให้กับนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบนี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัล แต่ยังสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรม กระบวนการสังคมสงเคราะห์ และเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถสร้างสรรค์รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตที่มีเอกลักษณ์และเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ทักษะชีวิตที่ได้รับการพัฒนาผ่านรูปแบบนี้ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การจัดการอารมณ์และความเครียด การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ล้วนเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

ความสำเร็จของรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ทั้งการเตรียมความพร้อมของผู้สอน การมีส่วนร่วมของนักศึกษา การสนับสนุนจากสถาบัน และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีความท้าทายบางประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีและความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ด้วยการวางแผนที่ดีและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ความท้าทายเหล่านี้สามารถเอาชนะได้

รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนี้มีศักยภาพในการขยายผลไปยังสถาบันการศึกษาอื่นและชุมชนต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศที่มีพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องจะช่วยให้รูปแบบนี้มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ในท้ายที่สุด การพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาด้วยกระบวนการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธในยุคดิจิทัล เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าสำหรับอนาคตของสังคมไทย เมื่อนักศึกษามีทักษะชีวิตที่ดี มีคุณธรรม และสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ พวกเขาจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน และมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- ภีราวิชญ์ ชัยมาลา และสิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ. (2567). การพัฒนาทักษะชีวิตด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษา หลักสูตรเตรียมวิศวกรรมศาสตร์ที่พัทลุงในหอพักมหาวิทยาลัย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*. 17 (1), 67-81.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2557). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 30, 35*, พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมสุข นิธิอุทัย. (2554). *การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- Cronin, L., et al. (2021). Development and Initial Validation of the Life Skills Ability Scale for Higher Education Students. *Studies in Higher Education*. 46 (6), 1011-1024.
- Juruan, P.M. T. and Boonyarattanasoontorn, J. (2023). The Roles of Buddhist Monks in Promoting Social Welfare and Social Work in Changing towards the Era of Digital Society. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*. 8 (4), 1-13.
- Liu, Y., et al. (2022). The Effect of Mindfulness Meditation on Academic Performance of Students. In *Proceedings of the 2021 International Conference on Public Art and Human Development (ICPAHD 2021)*. Kunming, China. 24-26 December 2021. pp. 56-61.
- Somananda, O. (2022). Buddhist Social Work Approach: A New Perspective on Professional Social Work in Sri Lanka. *International Journal of Buddhist Social Work*. 1 (August), 19-33.

Academic Article:

Received: 2025-04-11;

Revised: 2025-04-23;

Accepted: 2025-10-05.

ชาตกวีเคราะห์: ว่าด้วยเรื่องข้อคิดจากพฤติกรรมสุนัข

Jataka Analysis: Dharma from the Mouth of a Dog

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร^{*1}, ดิเรก ด้วงลอย², มัลลิกา ภูมะธน³Phrapalad Raphin Buddhisar¹, Direk Duangloy², Mallika Phumathon³คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์²,คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์³Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹,Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan Campus²,Faculty of Management Sciences, Nakhon Sawan Rajaphat University³

First/Corresponding Author, E-mail: raphind@yahoo.com*

บทคัดย่อ

บทความเรื่องชาตกวีเคราะห์: ว่าด้วยเรื่องข้อคิดจากพฤติกรรมสุนัข มีเป้าหมายเพื่อยกธรรมะจากชาตก โดยมีหมาหรือสุนัขเป็นส่วนสำคัญในเรื่องโดยมีที่มาจากชาตกในพระพุทธานุสา ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย เขียนนำเสนอในรูปแบบบทความวิชาการ ในการศึกษาชาตกในพระพุทธานุสาที่ถูกใช้เป็นกรอบในการยกคติธรรมและอธิบายพระพุทธานุสา โดยในเรื่องจะมีสุนัขเป็นฐานในการอธิบายของเรื่องจริงเรียกว่า “ธรรมะจากปากสุนัข” ที่มีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมจริยธรรมอันส่งผลเป็นพฤติกรรมและจริยธรรมใหม่โดยมีสุนัขมาเป็นตัวเอกของเรื่อง ภายใต้กรอบของ “ธรรมะ” โดยมีสุนัขที่ปรากฏในชาตกเป็นฐานของเรื่อง องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ คือ ชาตกทั้ง 2 เรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องด้วยสุนัขซึ่งสะท้อนองค์ความรู้โดยมีฐานของปัญญามาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและมีคุณธรรม

คำสำคัญ: ชาตกวีเคราะห์, ธรรมะจากปากสุนัข, กุฎกรชาตก, มโหสถชาตก

Abstract

The article on ‘Jataka analysis: Dhamma from the mouth of a dog aims to demonstrate the Dhamma from the Jatakas which has the dog to play an important role of the Jataka story in Buddhism. There is a documentary study from texts and research works and present into the form of an academic article. In the study of ‘Kukkura Jataka’ and ‘Mahosatha Jataka,’ there were the Jataka story in Buddhism which were the framework for demonstrating morals and explaining Buddhism. In these stories, a dog was played the role for stories’ explanation,

it was therefore called ‘Dharma from the Dog's Mouth’, which aimed to promote ethics that will result in new behavior and ethics as the dogs as protagonists of the story under the framework of Dhamma with the dog appearing in basis of the Jataka story. The body of knowledge is that the two Jataka stories concerns with the dogs which both reflect knowledge based on wisdom as guidelines for solving problems correctly and ethically.

Keywords: Jataka Analysis, Dhamma from the Dog's Mouth, Kukkura Jataka, Mahosatha Jataka

บทนำ

ผู้เขียนเป็นหัวหน้าส่วนงานเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ถูกบุคลากรมาปรึกษาเชิงต้องการคำตอบว่า ที่ทำงานกับการนำสุนัขมาเลี้ยงในสำนักงาน ควรแยกส่วนกันไหม ? ในฐานะหัวหน้าส่วนงานก็ต้องใช้ดุลพินิจ ซ้ำขาด ว่าทำได้หรือไม่ได้ ? เพื่อป้องกันการทะเลาะหรือความไม่พึงพอใจในกันและกัน ผู้เขียนจึงได้แต่คิดว่า เรื่อง “หมาหรือสุนัข” มาเป็นประเด็นกับคนอื่นแล้ว ดังกรณีมีข่าวทางสื่อว่า “ญาติเหี้ยมขอให้ประหารชีวิตมือยิง 2 ศพ ทะเลาะเรื่องหมา” (สำนักข่าวไทย, 2563) ชกกันตายเพราะเรื่องหมาอีหน้าบ้าน! (Amarin, 2566) ทำให้ต้องคิดว่า “หมา-สุนัข” ควรถูกนำมาปรับมุมมองอย่างไร หรือควรปรับมุมมองเอาไว้มองอย่างไร ก็เลยเป็นที่มาของการเขียนบทความเรื่องสุนัขดังปรากฏ ทั้งก็ให้หวนระลึกได้ว่า ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีเรื่องสุนัขจึงนำมาวิเคราะห์เป็นบทความชื่อ “ธรรมะจากปากสุนัข” หรือเปลี่ยน “สุนัขให้เป็นธรรมะ” เสียอะไรตามเรื่องที่เขียนโดยยึดว่า เปลี่ยนจากสุนัขชนทะเลาะมาเป็น “ธรรมะ” เพื่อความสงบสันติดีกว่ากรรมมัง โดยในทางพระพุทธศาสนามีเรื่องจากชาดกเป็นวรรณกรรมที่มีเป้าหมายสำหรับการสอนธรรมตามคติในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าใช้วิธีการสอนธรรมผ่านการยกนิทานธรรมหรือชาดกมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร สำหรับประเด็นพูด คือ “สุนัข” ในคติทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นกรอบในการสื่อความ โดยในบทความนี้จะได้ยกชาดกเรื่อง “กุกกุรชาดก” และ “มโหสถชาดก” ที่มีเนื้อด้วยสุนัข โดยมีความสำคัญในฐานะเป็นสุนัขสอนธรรม เป็นสุนัขที่สื่อสารคติธรรมตามแบบพระพุทธศาสนา ในทางพระพุทธศาสนา มองว่าเรื่องที่ปรากฏในชาดกเป็นเรื่องเล่าถึงความมีคุณธรรม เป็นแบบอย่างและถูกยกย่องให้เป็นเพื่อนผู้ซื่อสัตย์ ซึ่งในการเขียนนำเสนอในบทความนี้จะได้นำชาดกมาเป็นกรอบในการศึกษาอธิบายความนำเสนอต่อไป

ธรรมะจากสุนัขในชาดก

เมื่อสำรวจเกี่ยวกับเรื่องสุนัขในวรรณกรรมชาดก จะมีพบเรื่องที่สำคัญ เช่น กุกกุรชาดก (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 27 ข้อ 13: 30-31) (กุกกุระ ในภาษาบาลีสันสกฤต แปลว่า สุนัข) เนื้อเรื่องว่าด้วยสุนัขหลงกับการกินแทะหนังหุ้มราชรถ จนเป็นเหตุการสั่งฆ่าสุนัขที่อยู่นอกวังจนกระทั่งสุนัขผู้เป็นพระโพธิสัตว์ให้มีการพิสูจน์จนได้ความจริงว่า ไม่ใช่สุนัขนอกวังอย่างที่เข้าใจผิด แต่เป็นสุนัขในวังหลง เป็นผู้กระทำความผิด และเรื่องมโหสถชาดก โดยเนื้อเรื่องโดยสรุปกล่าวถึงสุนัขกับแพะที่มีมิตรภาพที่ดีต่อกันด้วยการคาบอาหารมาแลกสลับกิน ทั้ง 2 เรื่องเนื้อด้วยสุนัข แต่เป็นฝ่ายคุณธรรมหรือคุณธรรมของสุนัข ดังปรากฏเป็นวรรณกรรมที่มีความหมายเป็นการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมหรือทางศีลธรรม

กรณีของเรื่องกุกุรชาดกได้รับการจารึกเป็นภาพสอนธรรมดั่งปรากฏอยู่ที่วัดศรีชุม เมืองโบราณสุโขทัย อายุในราวพุทธศตวรรษที่ 19 โดยเป็นภาพพระโพธิสัตว์ในร่างพระยาสุန်กำลังเทศน์สั่งสอนพระเจ้าพรหมทัตและมเหสี โดยชาดกมีเนื้อหาเล่าว่า

เมื่อครั้งที่พระพุทธองค์หรือพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระยาสุန် เกิดเหตุการณ์สุန်หลงในพระราชฐานลอบก่อกินหนังหุ้มราชรถ พระเจ้าพรหมทัตคิดว่า เป็นฝีมือของสุန်นอกวังจึงมีรับสั่งให้ฆ่าสุန်ให้หมด พระโพธิสัตว์ในร่างของพระยาสุန်จึงเข้าช่วยพิสูจน์จนรู้ว่า สุန်หลงต่างหากคือ ผู้ร้ายตัวจริง ด้วยการนำหญ้าแพรกมาบดผสมน้ำมันเปรี๊ยะกรอกปาก จนสำรอกเอาเศษหนังที่ก่อกินเข้าไปออกมา สุန်ทั้งหลายจึงพ้นอันตราย พระโพธิสัตว์จึงแสดงธรรมแก่พระเจ้าพรหมทัตให้ดำรงอยู่ในศีลห้าและทศพิธราชธรรม

ภาพ 1 จารึกที่วัดศรีชุม จังหวัดสุโขทัย เรื่องกุกุรชาดก ซึ่งพระโพธิสัตว์ครั้งเสวยชาติเป็นพระยาสุန်
(Thammasat Museum of Anthropology, 2564)

อีกหนึ่งเรื่อง คือ “มโหสถชาดก” ชาดกที่กล่าวถึงสุန်เป็นองค์ประกอบของเรื่อง (สมัย วรรณอุดร, 2559) มีหลักฐานเชื่อมโยงถึงชาดกกับสถาปัตยกรรมสิ่งสร้าง ปรากฏเป็นภาพสลักบนใบเสมาหินทรายสมัยทวารวดีที่วัดโพธิ์ชัยเสมาราม เมืองฟ้าแดดสูงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ อายุราวพุทธศตวรรษที่ 14-15 เป็นตอนที่พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็น “มโหสถบัณฑิตแห่งมิลินทร” นั้นหมายความว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับการเผยแผ่และกลายเป็นคติของชุมชนในพื้นที่ประเทศไทยมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ โดยเนื้อเรื่องในชาดกมีความว่า

ในเมืองวิเทหะรัฐ ได้มีเหตุการณ์แปลก ๆ เกิดขึ้น นั่นคือ มีสุန်ตัวหนึ่งเข้าไปคาบหญ้าจากโรงเลี้ยงช้างแล้วนำมาให้แพะกิน ส่วนเจ้าแพะก็นำเอาขึ้นเนื้อ เศษอาหารในโรงครัวมาให้สุန်กิน ทั้งสองพึ่งพากันอย่างนี้ เหตุที่เกิดขึ้นนี้เนื่องมาจาก สุန်เดิมอาศัยอยู่ในโรงครัวได้อาศัยเศษอาหารที่พ่อครัวแม่ครัวให้เป็นอาหาร แต่อยู่มาวันหนึ่งไม่สามารถห้ามใจไปกินเครื่องเสวยที่เตรียมไว้ถวายแก่พระราชอา ถูกขับไล่หุบต้อออกมา ส่วนเจ้าแพะเข้าไปลักขโมยกินฟางที่เก็บไว้เลี้ยงช้าง ทำให้คนเลี้ยงช้างหุบต้อจนหลังคด เมื่อสัตว์ทั้งสองมาเจอก็เกิดความคิดที่จะให้สุန်ไปขโมยหญ้าแล้วนำมาให้แพะกิน เนื่องจากสุန်ไม่กินหญ้าก็ไม่เป็นที่สงสัย และแพะก็ไปขโมยขึ้นเนื้อในโรงครัวมาให้สุန်กิน เพราะไม่มีใครสงสัยเช่นกัน

ภาพ 2 ใบเสมาเรื่อง มโหสถบัณฑิต เมืองฟ้าแดดสูงยาง (Pantip, 2562)

พระเจ้าวิเทษราชได้ทอดพระเนตรเห็นความสัมพันธ์ของสัตว์ทั้งสอง ก็นำมาคิดเป็นปัญหาเพื่อทดสอบปัญญาของนักปราชญ์ทั้งห้าที่รับใช้พระองค์อยู่ในราชสำนัก จึงได้ถามว่า “สัตว์ที่เป็นศัตรูกัน ไม่เคยคิดร่วมเดินทางกัน มาในวันนี้ร่วมเดินทางกันได้อย่างไร” ถ้าวันนี้ใครตอบไม่ได้จะขับไล่ออกจากพระราชสำนัก มโหสถบัณฑิตคิดในใจว่า วันนี้พระราชนาจะได้อะไรสักอย่าง จึงได้นำมาเป็นโจทย์ปัญหา ถ้าออกไปสืบหาจะเจอ แต่ก็คิดว่า น่าจะรอให้นักปราชญ์ทั้งสี่ขอผ่อนผันไปก่อน และนักปราชญ์ทั้งสี่ซึ่งจนปัญญา ก็ขอผ่อนผันเพื่อให้คำตอบวันต่อไป มโหสถบัณฑิตจึงได้ไปเข้าเฝ้าพระนางอุทุมพรแล้วถามว่า วันนี้พระราชจะเสด็จไปที่ใดแล้วประทับเป็นเวลานาน ๆ พระนางก็บอกว่า เสด็จไปที่โรงเลี้ยงช้างและโรงครัว มโหสถก็เลยไปสำรวจก็พบว่า ความสัมพันธ์ของสัตว์ทั้งสอง สุนัขกับแพะที่พึ่งพาอาศัยกัน ก็สามารถแก้ปัญหาของพระราชาได้ ส่วนนักปราชญ์ทั้งสี่จนปัญญาจึงได้พากันมาหามโหสถขอให้ช่วย มโหสถจึงได้เรียกนักปราชญ์มาทีละคนแล้วให้คาถาไปท่อง เพื่อเป็นคำตอบ (พระถวิล ถิริจิตโต และคณะ, 2565)

พอถึงวันรุ่งขึ้น นักปราชญ์ทั้งห้าก็ได้ให้คำตอบแก่พระราชา เสนกจะเป็นคนตอบคนแรกก็ท่องคาถาด้วยความทงต่นว่า “เนื้อแพะเป็นที่โปรดปรานชาวเมือง แต่เนื้อสุนัขหาเป็นเช่นนั้นไม่ เหตุนี้แพะกับสุนัขจึงได้เป็นเพื่อนกัน”

พระราชา ก็พอพระทัย ต่อไปก็ไปถามปุ๊กกุสะ ท่านก็ท่องคาถาที่มโหสถบัณฑิตให้มาว่า “เขาจะขี่ม้า เขาจะใช้หนังแพะเป็นเครื่องลาด แต่ไม่ใช้หนังสุนัขเป็นเครื่องลาด เหตุนี้แพะกับสุนัขจึงเป็นสหายกันได้”

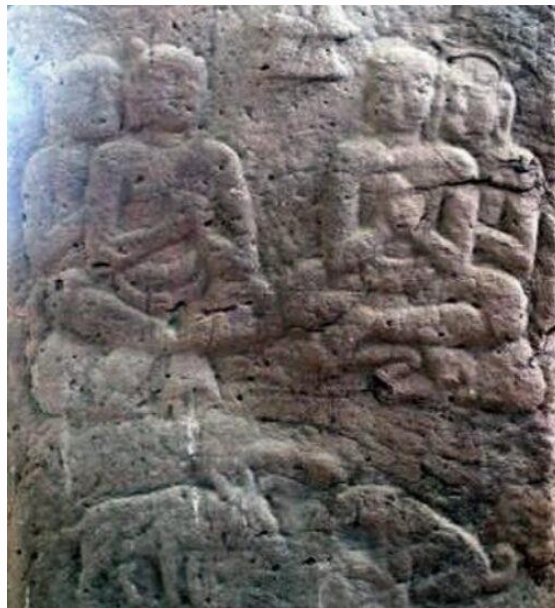
พระราชา ก็พอพระทัย จึงได้ตรัสถามคนต่อไป ท่านกามินทร์ก็ตอบว่า “แพะมีเขาโค้งงอ แต่สุนัขไม่มีเขา เหตุนี้ทั้งแพะและสุนัขจึงเป็นเพื่อนกันได้”

พระราชาก็ไปถามนักปราชญ์คนที่สี่คือท่านเทวินทร์ต่อไป ท่านก็ตอบว่า “แพะกินใบหญ้าหรือใบไม้ แต่สุนัขไม่กินหญ้าหรือใบไม้ แต่กลับจับกระต่ายหรือแมวกิน ประหลาดสุนัขกับแพะจึงเป็นเพื่อนกันได้”

นักปราชญ์ทั้งสี่ท่าน ท่องคาถาตามมโหสถบัณฑิต แต่ก็คงไม่ได้เข้าใจในคำตอบเหล่านั้นเลยแม้แต่คนเดียว มาถึงพระมโหสถบัณฑิต ตอบว่า “แพะมี 4 เท้า สุนัขมี 4 เท้า แม้สัตว์ทั้งสองจะมีอาหารแตกต่างกัน แต่สัตว์ทั้งสองก็หาอาหารของอีกฝ่ายแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกันกิน เหตุนี้สัตว์ทั้งสองจึงเป็นเพื่อนกัน”

พระเจ้าวิเทหะราชก็เป็นทีพอพระทัยยิ่งนัก จึงได้พระราชทานเงินรางวัลให้กับนักปราชญ์ทั้ง 5 คนคนละ 5 ชั่ง

พระนางอุทุมพรเห็นเหตุการณ์ทั้งหมด ก็รู้สึกไม่พอพระทัยเนื่องจากรู้ว่า มโหสถบัณฑิต เป็นผู้คิดหาคำตอบแต่เพียงผู้เดียว จึงได้ไปบอกกับพระราชาทถึงเหตุการณ์ทั้งหมด แต่ครั้นพระราชาก็เพิ่มรางวัลให้มโหสถบัณฑิตก็อาจจะเป็นที่ครหาของประชาชน โดยเฉพาะนักปราชญ์ทั้งสี่ได้ จึงได้คิดปัญหาขึ้นมาอีกหนึ่งข้อ นั่นคือ “คนมีปัญญาแต่ไร้ทรัพย์ กับคนที่มีทรัพย์แต่ไร้ปัญญา คนไหนดีกว่ากัน”

ภาพ 3 ภาพสลักบนใบเสมาที่มีรูปสุนัขที่วัดโพธิ์ชัยเสมาราม เมืองฟ้าแดดสงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเนื้อเรื่องได้กล่าวถึงมโหสถชาดกใบเสมา อายุราวพุทธศตวรรษที่ 14-15 (ที่มาของภาพ: วรณัย พงศาชลากร) (บรรณษรณ์ คุณะ, 2566)

เสนกะก็รีบตอบว่า คนมีทรัพย์ดีกว่า จะเห็นว่า คนมีปัญญาหรือนักปราชญ์ทั้งหลายก็เป็นข้ารับใช้ของผู้มีทรัพย์มาก มโหสถบัณฑิตก็แก้ว่า คนที่มีปัญญาจะไม่ทำเรื่องที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน แต่ถ้าคนที่ไม่มีปัญญาจะแสวงหาทรัพย์ก็อาจจะหาด้วยวิธีที่ผิด เพราะเห็นแก่ทรัพย์ได้ เสนกะก็เปรียบว่า ท่านเศรษฐีท่านหนึ่งมีทรัพย์มาก ถึงแม้เวลาพุน้ำลายจะไหลย้อยต้องเอาดอกบัวมารองแล้วทิ้งไป นักเลงบางคนยังนำไปล้างน้ำแล้วเอาบูชา เหตุนี้ทรัพย์จึงดีกว่าปัญญา

มโหสถบัณฑิต ก็แก้ความต่อไปว่า “คนเห็นแก่ทรัพย์ ก็เหมือนกับคนที่ห่วงไหวไปกับทรัพย์ ตั้งหน้าตั้งตาจะทำได้แต่ทรัพย์เพียงอย่างเดียว พอได้ก็สุข พอทรัพย์หมดก็ทุกข์ เหมือนปลาที่เขายืนไปไว้บนบก ต้องดิ้นกระเสือกกระสน ปัญญาจึงดีกว่าทรัพย์พระเจ้าข้า”

เสนกะก็แก้กลับมาว่า “ปัญญาก็เหมือนแม่น้ำที่ต้องไหลไปรวมกันที่ทะเล ผู้มีทรัพย์ก็เหมือนทะเล จึงมีคนที่มีปัญญามารับใช้ มโหสถบัณฑิตก็ได้ไปว่า คนมีทรัพย์เปรียบเหมือนทะเล แต่ทะเลก็มีคลื่นไม่มีความมั่นคง ห่วงไหวไปตามกระแสตลอด กลับกันคนที่มีปัญญากลับเปรียบเหมือนฝั่ง ถึงแม้จะมีคลื่นสั่นไหวแต่ก็ไม่สามารถจะสั่นฝั่งได้ เพราะฝั่งมั่นคงกว่า เหตุนี้ปัญญาจึงดีกว่าทรัพย์”

เสนกะรีบตอบกลับมาว่า ก็ให้ดูที่พวกเรานักปราชญ์ทั้ง 5 คน เป็นผู้มีปัญญามาก พวกก็ยังเป็นข้าราชการบริหารในข้าพระองค์ ยังต้องให้พระองค์ผู้มั่งมีทรัพย์คอยขบถเลี้ยง เหตุนี้การมีทรัพย์จึงดีกว่ามีปัญญา และบอกว่า ถ้ามโหสถบัณฑิตแก้ปัญหานี้ได้ ก็จะยอมแพ้ มโหสถบัณฑิตจึงแก้ว่า คนที่มีปัญญาจะไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ส่วนคนที่ไม่มีปัญญาก็จะทำงานถูก ๆ ผิด ๆ หรือไม่โปร่งใส อาจจะเห็นแก่ทรัพย์ จนไม่ได้สนใจในสิ่งใด อาจจะฉ้อราษฎร์บังหลวงก็ได้ เหตุนี้ปัญญาจึงประเสริฐกว่าทรัพย์ พอมโหสถบัณฑิตกล่าวจบ พระราชาก็ทรงสรวลออกมา เป็นอันว่า มโหสถบัณฑิตก็ชนะปัญญาของนักปราชญ์ทั้งสี่ก็วาระ พระราชาก็พระราชทานทรัพย์ให้แก่มโหสถบัณฑิตเป็นอันมาก จนทำให้นักปราชญ์ทั้งสี่เจ็บใจและแค้น มโหสถบัณฑิต

จากชาดกทั้ง 2 เรื่อง ในกุกกุรชาดกและมโหสถชาดก เป็นชาดกที่สะท้อนถึงพฤติกรรมของสุนัขที่สื่อถึงพฤติกรรมว่า (1) สุนัขตามท้องเรื่องเป็นสัตว์ที่ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาเรื่องความเข้าใจผิด (2) เป็นสัตว์ที่ทำความดีของหมู่สัตว์ด้วยกันในการปกป้องป้องกันภัย (3) คุณธรรมแห่งปัญญาที่ใช้ปัญญาเป็นเครื่องแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (4) การเป็นสัตว์ที่เกื้อกูลกันในการอยู่อาศัยร่วมกัน ดังนั้นจากภาพรวมของสุนัขในมโหสถชาดก หรือกุกกุรชาดก จึงเป็นสัตว์ที่ยึดความถูกต้อง มีปัญญาแก้ปัญหาและมีหลักของความเกื้อกูลตามหลักของการอยู่ร่วมกัน

สุนัขกับความทรงจำอันมีคุณค่าในมิติต่าง ๆ

หากกล่าวถึงสุนัขกับสำนึกความดีงามอาจมีเรื่องเล่าหรือความประทับใจอาจเป็นเรื่องเชิงปัจเจก แต่ความเป็นปัจเจกเหล่านั้นก็นำมาถูกสร้างเป็นภาพจำต่อคุณลักษณะของสุนัขในอีกหลายเรื่องแก่คนจำนวนมาก เช่น สุนัขฮาจิโกะ (Hachiko) ของญี่ปุ่น ซึ่งมีเรื่องเล่าจนกระทั่งนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ในชื่อ Hachi: A Dog's Tale ที่มีพระเอกหนังอย่างริชาร์ด เกียร์ (Richard Gere: ค.ศ.1949-) เป็นดารานำ (Wikipedia, 2025) สุนัขยาเหลของรัชกาลที่ 6 (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: 1 มกราคม พ.ศ. 2424–26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468) ที่ถูกสร้างเป็นอนุสรณ์สถานที่พระราชวังสนามจันทร์ (กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม, 2567) สุนัข Greyfriars Bobby ที่สกอตแลนด์ (Bondeson, 2011) ที่ผู้เขียนเคยไปเยือนและเห็นรูปปั้นสุนัข ตอนแรกไม่รู้ที่มาที่ไป เมื่อเดินเข้าไปถ่ายรูปมาและหาข้อมูลจึงรู้ที่มา หรือกรณีสุนัขเป็นสัญลักษณ์ของความ “วิปัสสนา” ของกษัตริย์ พระเจ้าคริสเตียนที่ 7 แห่งเดนมาร์ก (Christian VII of Denmark: ค.ศ. 1749-1808) ที่ตั้งสุนัขทรงเลี้ยงเป็นนายกรัฐมนตรี (เอลิเนอร์ เฮอร์แมน, 2553) จนกระทั่งนำไปสู่การรัฐประหารยึดอำนาจที่เคยปรากฏไว้ในประวัติศาสตร์ เป็นต้น

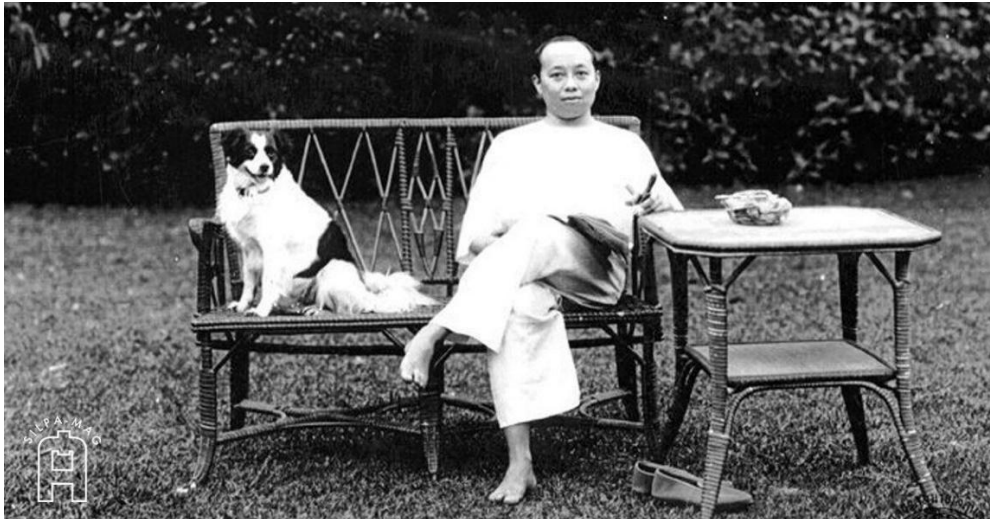

ภาพ 4 ฮาจิโกะ (Hachiko): สุนัขผู้ซื่อสัตย์แห่งชิบูย่าและถูกนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์
(Chill Chill Japan, ม.ป.ป.; Wikipedia, 2025)

สุนัขจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความทรงจำและถูกถ่ายทอดเล่าต่อดังกรณีของของยาเหล (พัชนี สรรคบุรณารักษ์, 2527) อาจเป็นประเด็นพอสสมควรด้วยยาเหล ถูกยิงตาย และทำให้เจ้าของ คือ รัชกาลที่ 6 ทรงเสียพระทัยอย่างยิ่ง ดังที่หลวงประสาธ สุขุม (2529) ได้บันทึกไว้ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของรัชกาลที่ 6 กับสุนัข และบันทึกไว้เป็นหลักฐานว่า

“ข้าพเจ้าชอบสัตว์โดยเฉพาะสุนัขมาก ฉะนั้นในโอกาสที่ข้าพเจ้าเข้าเฝ้า และอยู่ใกล้ยาเหลข้าพเจ้ามักจะรังแกมันเสมอ โดยการแอบบีบบ้าง บีบขาบ้าง ดึงขนบ้าง แล้วแต่ใกล้อะไร และในทำนองเดียวกัน ยาเหลก็โกรธข้าพเจ้า มันก็หันมากัดบ้างตามภาษาหมาของมันเท่าที่มันจะแสดงออกมาได้ แต่ทว่ามันชอบทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ ข้าพเจ้าถูกพระองค์กริ้วข้าพเจ้าบ่อย ๆ ในครั้งหนึ่งถ้าจะทรงรำคาญ จึงมีพระราชดำรัสว่า “**ไอ้นี้ชอบกัดกับหมาจริง**” นับแต่นั้นก็ทรงขนานนามข้าพเจ้าว่า ไอ้หมา

ดังที่ข้าพเจ้าเล่ามานี้ บางทีจะเข้าใจกันถ่องแท้ว่า ข้าพเจ้าได้ชื่อว่า “ไอ้หมา” มิใช่ไปกัดกับยาเหล แต่ถ้าจะเข้าใจว่า “ข้าพเจ้ากัดกับยาเหลจนได้ชื่อว่า ไอ้หมาก็คงไม่แปลกอะไรนัก”

ภาพ 5 ย่าเหล สุนัขทรงเลี้ยงของล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 (กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม, 2567)

รัชกาลที่ 6 มีย่าเหลเป็นเพื่อน จนกระทั่งย่าเหลถูกยิงตาย (กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม, 2567) ยังมีพิธีพระราชทานเพลิงศพ นอกจากนี้ ยังได้โปรดเกล้าฯ ให้หล่อรูปย่าเหลด้วยทองแดงทำเป็นอนุสาวรีย์ไว้ที่หน้า “พระตำหนักเหล” หรือที่ต่อมาพระราชทานนามใหม่ว่า “พระตำหนักชาลีมงคลอาสน์” (วรชาติ มีชูบท, 2567) ซึ่งคำว่า ชาลีนี้นี้เป็นภาษาอังกฤษ ตรงกับคำว่า “ชาร์เลต” ในภาษาฝรั่งเศส หรือ “ย่าเหล” ในภาษาไทย ทั้งยังได้โปรดเกล้าฯ ให้จารึกบทกลอนพระราชนิพนธ์แสดงความอาลัยรักย่าเหลไว้ที่ฐานอนุสาวรีย์นั้น

อนุสาวรีย์นี้เตือนจิตร
โอดาลัยใจจู่อยู่ไม่วาย
ยากที่ใครเขาจะเห็นหัวอกกู
เขาดูแต่เปลือกนอกแห่งกายา
เพื่อนเปนมิตรชิดกูอยู่เนืองนิตย์
ทุกทิวาราตรีไม่มีไกล
ช่างจงรักภักดีไม่มีหย่อน
ถึงยามกินเคยกินกับกูพลาง
อันตัวเพื่อนเหมือนมนุษย์สุจริต
แต่เมื่อกูใคร่รู้ความในใจ
โอดอกกูเพื่อนอยู่หลัง
กูเปลว ๆ ก็เซ้งอื้อเพื่อเพื่อนมา
อันความตายเปนครมดาโลก
นี่เพื่อนตายเพราะผู้ร้ายมันมุ่งปอง
เพื่อนมอดม้วยมือทูลชน

ให้กูคิดรำพึงถึงสหาย
กูเจ็บคล้ายศรศักดิ์ปักกูรา
เพราะเขาดูเพื่อนเห็นแต่เพนหมา
ไม่เห็นภักตริกตราถึงดวงใจ
จะหามิตรเหมือนเจ้าที่ไหนได้
กูไปไหนเจ้าเคยเปนเพื่อนทาง
จะนั่งนอนยืนเดินไม่เห็นห่าง
ถึงยามนอน ๆ ช่างไม่ห่างไกล
จะผิตอยู่แต่เพียงพูดไม่ได้
ก็มองดูรู้ได้ในดวงตา
เพื่อนมาพลัดพรากไปไม่เห็นหน้า
เสียงกุกกักก็ผวาตั้งตามอง
กูอยากตัดความโศกกระมลหมอง
เอาปืนจ้องสังหารผลาญชีวิ
เอารูปคนสวมใส่คลุมใจผี

เป็นคนจริงหรือจะปราศซึ่งปรานี
 มันยิ่งเพื่อนเหมือนกุพลอยถูกด้วย
 จะหาเพื่อนเหมือนเจ้าที่ไหนมา
 เมื่อยามมีชีวิตวิตรสนทใจ
 ด้วยอำนาจจงรักภักดีนั้น
 ถึงจะมีหมาอื่นมาแทนที่
 ที่ไหนเล่าจะสนิทและชิดชม
 ถึงแม้จะไม่มีรูปนี้ไว้
 แต่รูปนี้ไว้เป็นพยานรัก
 เพื่อนเป็นเยี่ยงอย่างมิตรสนิทยิ่ง
 แม้คนใดเป็นได้อย่างเพื่อนนี้

นี้รักษาสอปรปราศเมตตา
 แทบจะม้วยชีวันสิ้นสังขาร
 ข้าอรอาไลยไม่วายวัน
 ยามบรรลยลับลวงดวงใจสิ้น
 ขอให้เพื่อนขึ้นสวรรค์สำราญรมย์
 กูก็รักเพื่อนนี้ไปปฐุม
 ที่ไหนเล่าจะนิยมเท่าเพื่อนรัก
 รูปเพื่อนฝังดวงใจกูตระหนก
 ให้ประจักษ์แก่คนผู้ไม่ตรี
 รักดีจริงต่อกูอยู่เต็มที
 ก็ควรนับว่าดีที่สุดเอย.

ภาพ 6 สุนัข Greyfriars Bobby in Edinburgh สัญลักษณ์ของความซื่อสัตย์
 ที่เป็นอนุสรณ์และแหล่งท่องเที่ยวสำคัญเอดินบะระ สก๊อตแลนด์
 สหราชอาณาจักร (ถ่ายโดยผู้เขียน เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2560)

จากภาพ 5 อนุสรณ์สถาน Greyfriars Bobby สุนัขผู้ซื่อสัตย์ที่มาเฝ้าหลุมศพเจ้าของกว่าสิบปีจนตาย
 จึงถูกสร้างเป็นอนุสาวรีย์เล็ก ๆ ที่ใครมาสก๊อตแลนด์ ต้องมาเยี่ยมชมเจ้า Greyfriars Bobby ซึ่งมีชื่อร้านเป็น
 สัญลักษณ์ร่วมกับอนุสาวรีย์ ที่ เอดินบะระ สก๊อตแลนด์ คงประมาณทองแดง ยาเหล และฮาจิโกะ

เหตุการณ์ของสุนัข	ลักษณะคุณสมบัติที่น่าเสนอ
Greyfriars Bobby in Edinburgh สัญลักษณ์	ความซื่อสัตย์ต่อเจ้าของ
ยาเหล (ไทย) สมัยรัชกาลที่ 6	ทรงเลี้ยงและเชื่อว่าซื่อสัตย์

ทองแดง (ไทย) สมัยรัชกาลที่ 9	ทรงเลี้ยง และถูกนิยามว่าซื้อสัตย์
ฮาจิโกะ (ญี่ปุ่น)	ความจงรักภักดีต่อเจ้าของ (รอที่สถานีรถ)

ตาราง 1 สุนัขที่ถูกบันทึกไว้ในมิติของประชาคมสาธารณะ

จากตาราง 1 นำมาเป็นข้อมูลปรากฏการณ์ของสุนัขที่ปรากฏในมิติประชาคมสาธารณะ แต่อีกนัยหนึ่งต้องการสื่อว่า สุนัขเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ของมนุษย์ และกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังปรากฏจนกระทั่งปัจจุบัน สุนัขก็สอนธรรมหรือการแสดงออกซึ่งสัญชาตญาณที่เรียกว่า สุนัขกตัญญูบ้าง สุนัขรู้จักคุณบ้าง แต่นัยหนึ่งสุนัขมีนัยบริบททางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน

ความขัดแย้งประเด็นว่าด้วยสุนัข อันเป็นต้นเรื่องของการเล่นบทบาทความ เชื่อมโยงมาถึงกรณีมีข้อโต้แย้งหรือประเด็นพิพาท ควรยกปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมาวินิจฉัยหรือสะท้อนคิดเพื่อออกจากปัญหา การดันทุรังไม่ใช้ทางออกเสมอไป เพียงแค่เรายอมถอยบ้าง ฟังเสียงคนรอบข้างที่แนะนำเรา ทางออกที่ดีที่สุดบางครั้งไม่ใช่การเดินไปข้างหน้า เพราะทางออกที่เราเห็นและหมายมั่นปั้นมือนั้นอาจเป็นทางที่พยายามจนตายก็ไปไม่ถึง การยอมถอยออกมาทางเดิมก็อาจเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้

ขาควิเคราะห์ สุนัขกับมิติของการบริหารและธรรมะจากปากสุนัข

อาจมีประเด็นถกเถียงกันว่า ตกลงสุนัขเป็นสัตว์กตัญญูตเวที เป็นสัตว์รู้คุณ หรือสุนัขเพียงทำหน้าที่เป็นสัตว์เลี้ยง และยิ่งกว่าความเป็นสัตว์เลี้ยง สุนัขยังทำให้เกิดความทรงจำที่ตึงระหว่างผู้เลี้ยง ในประเด็นเหล่านี้สุนัขจึงเป็นสัตว์เลี้ยงที่คู่บ้านคู่เรือนของคนทั่วโลก อาจมีบางวัฒนธรรมที่สุนัขถูกนิยามว่า เป็นส่วนเกิน นั่นก็เป็นอีกเรื่องและเป็นค่านิยมในเชิงสังคมและศาสนานั้น ๆ ต่างออกไป หากให้วิเคราะห์สุนัขในเชิงบริหาร อาจจะได้ว่า

(1) ปัญหา โดยเรื่องของสุนัขถูกนำมาเป็นกรณีของปัญหาหรือความขัดแย้งในเบื้องต้น การสร้างปัญหาบ้าง แต่ที่ยกขาคมาปรากฏเป็นการมองไปที่ปัญหา เพื่อไปสู่ปัญญา มองปัญหาไปสู่ทางแก้ไขในแบบการบริหาร กรณีของสุนัขทั้ง 2 เรื่องเป็นเรื่องของการบริหาร เมื่อเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองต้องมีวุฒิภาวะในการบริหารให้ขับเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างมีเป้าหมายใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการออกจากปัญหาคด้วยปัญญา

(2) ปัญญา จากขาคทั้ง 2 เรื่อง จะสะท้อนวิธีการใช้ปัญญา เป็นเครื่องมือในการบริหารหรือในการแก้ปัญหา ทั้งในเชิงของการทวนสอบบุคลากรของสังคมและในเชิงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การทำให้บุคคลมีความรู้เป็นหัวใจสำคัญ

(3) การบริหาร หากมองประเด็นเรื่องสุนัขที่ปรากฏในขาคทั้ง 2 เรื่อง นัยหนึ่งเป็นการแสวงหาปัญญาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือมองประเด็นที่เกิดขึ้น นำไปสู่การวิเคราะห์และใช้งานอย่างสมเหตุสมผลเหมาะสม ไม่ใช่ใช้สุนัขมาเป็นข้อขัดแย้ง แต่ใช้สุนัขมาเป็นปัญหาว่า เกิดอะไรเป็นข้อพิพาทหรือประเด็นขัดกัน แล้วพัฒนาไปสู่ปัญญา ดังปรากฏเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในขาคทั้ง 2 เรื่อง จนกระทั่งข้ามผ่านเหตุการณ์นั้น

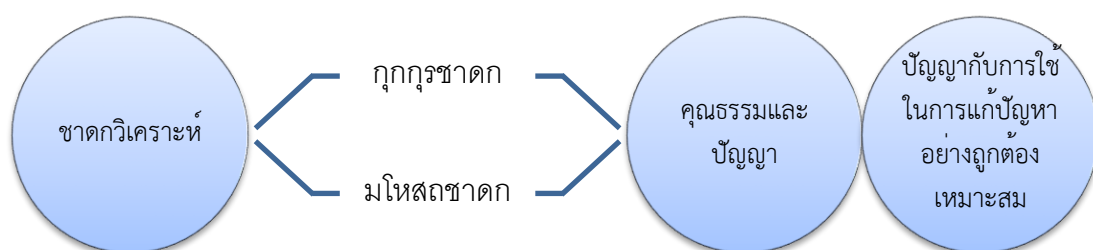
การยกประเด็นเรื่องสุนัข ซึ่งนัยหนึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงอีกนัยหนึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่เนื่องด้วย คำว่า “**ธรรมะจากปากสุนัข**” อาจจะฟังดูไม่ค่อยเข้ากันเท่าไร แต่จริง ๆ แล้ว เป็นการต้องการถอดข้อคิดหรือบทเรียนที่สามารถเรียนรู้ได้จากพฤติกรรมของสุนัขที่อาจสะท้อนถึงธรรมะหรือหลักการที่สำคัญในชีวิตของเรา เช่น

1. การรักและความซื่อสัตย์ สุนัขกับความซื่อสัตย์และรักเจ้าของอย่างไม่มีเงื่อนไข นี่อาจจะสอนให้เรา รู้จักการรักและรักษาความซื่อสัตย์ในความสัมพันธ์ของเรา
2. การอยู่กับปัจจุบัน สุนัขมักจะมีความสุขในช่วงเวลาปัจจุบันโดยไม่กังวลถึงอนาคตหรือความผิดพลาดในอดีต การเรียนรู้ที่จะอยู่กับปัจจุบันอาจเป็นบทเรียนที่สำคัญ
3. ความสม่ำเสมอและการดูแล สุนัขต้องการการดูแลอย่างสม่ำเสมอ การเรียนรู้ที่จะให้ความใส่ใจและดูแลสิ่งที่เรารักด้วยความสม่ำเสมอเป็นสิ่งสำคัญ
4. การไม่ถือสาความผิดพลาด สุนัขมักจะไม่ถือสาความผิดพลาดและจะกลับมาความรักและการปฏิบัติตัวดีได้เสมอ นี่อาจเป็นบทเรียนในการไม่ยึดติดกับความผิดพลาดของตัวเองหรือของผู้อื่น

ดังนั้น ประเด็นของแก่นเรื่องที่น่าสนใจต้องการสื่อว่า ปรับมุมมอง ivo หรือใช้ความคิดในการมองร่วมกับใจ และหาสิ่งดีดี ของคนคนหนึ่งมาใช้เป็นฐานสำหรับการดำเนินชีวิตน่าจะดีกว่า อาจใช้คำว่า เรื่องตั้งมากมาย ให้พิจารณาเลือกเอาสิ่งดีดีนั้นมาพิจารณาเป็นการเรียนรู้จากสิ่งนั้น การเรียนรู้จากสุนัขหรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อาจช่วยให้เราเข้าใจธรรมะและหลักการชีวิตในมุมมองที่แตกต่างออกไปได้อย่างลึกซึ้งและมีความหมายมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากชาดกทั้ง 2 เรื่องสะท้อนออกมาเป็นคุณธรรม ปัญญาและสามารถนำปัญญานั้นไปสู่การแก้ปัญหาได้ทั้ง 2 กรณี ซึ่งสามารถถอดองค์ความรู้เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพ 7 คุณธรรมและปัญญาในการแก้ปัญหอย่างเหมาะสมตามชาดกวิเคราะห์

บทสรุป

เรื่องของสุนัขเป็นประเด็นสาธารณะในหลาย ๆ ครั้งหลายเหตุการณ์ สุนัขข้างบ้านเห่า ทำให้คนในบ้านทะเลาะกัน ใช้ความรุนแรงต่อกันจนถึงชีวิต อาจใช้คำว่า เรื่องสุนัข ๆ กลายเป็นว่า คนทะเลาะกันเพราะสุนัขฟังดูแล้วก็แปลกดี แต่ที่นำมาเขียนเป็นบทความนี้อธิบายถึงความเป็นมาของชาดกที่เกี่ยวข้องกับสุนัข ที่สะท้อนถึงคุณธรรมของสุนัขในหลายเรื่องอาทิ (1) คุณธรรมความสำนึกรักเจ้าของหรือความจงรักภักดี (2) ความซื่อสัตย์ (3) การใช้คุณธรรมแห่งปัญญาไปสู่การแก้ปัญหาที่ปรากฏในชาดก ดังนั้นประเด็นของสุนัขในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องคุณธรรมและแนวทางของการใช้ปัญญาอย่างปรากฏตามเรื่องชาดกที่ยกมา เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อธรรมสอนธรรม ทั้งต้องการบอกว่า สุนัขไม่ควรถูกนำมาเป็นข้ออ้างในการใช้ความรุนแรงทางความคิดหรือพฤติกรรม เป็นสิ่งไม่พึงกระทำหรือไม่ควรทำ เพราะอย่างไรสุนัขก็เป็นเพียงสุนัข อย่านำเรื่องของสุนัขไปเป็นเหตุสู่ความขัดแย้งรุนแรงน่าจะเป็นเรื่องดี อาจยกพุทธพจน์มาอธิบายได้ว่า “นตฺถิ สุนฺติ ปริ สุขํ” สุขอื่นเสมอด้วยความสงบไม่มี ดังนั้น อย่างนำเรื่องของสุนัขมาเป็นเหตุขัดข้องและขัดแย้งเลย

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. (1 พฤษภาคม 2567). *ย่าเหล สุนัขทรงเลี้ยงในรัชกาลที่ 6 ที่มหาดเล็กและคุณข้าหลวงหมั่นไล่-ชอบแกล้ง*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2568, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_30511
- บรรณษรณ์ คุณะ. (17 มกราคม 2566). *ย้อนรอยเรื่องหมา ๆ จากซากกระดูก ภาพเขียนสี สู่ชาดกทางพุทธศาสนา*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_100418
- ประสาธ สุขุม. (2529). ใฉนี้ชอบกัตกับหมาจริง. *มานวสาร*. 9 (3), 22-23.
- พระถวิล ธิรจิตโต และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำทางปัญญาในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมของมโหสถบัณฑิตในมโหสถชาดก. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*. 13 (2), 156-171.
- พัชนี ศรีศศบุรณรักษ์. (2527). ย่าเหล. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 7 (1), 147-159.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 27*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรชาติ มีชูบท. (13 พฤษภาคม 2567). *ที่มาและชื่อของ “ย่าเหล” สุนัขทรงเลี้ยงในรัชกาลที่ 6*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2568, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_10758
- สมัย วรรณอดร. (2559). ความเป็นบัณฑิตและความเป็นพาลในมโหสถชาดก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 2 (1), 52-73.
- สำนักข่าวไทย. (12 พฤศจิกายน 2563). *ญาติเหี่ยวให้ประหารชีวิต มียิง 2 ศพ ทะเลาะเรื่องหมา*. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2566, จาก <https://tna.mcot.net/region-582521>
- เอลิเนอร์ เฮอร์แมน. (2553). *เร้นรักราชินี Sex with the Queen*. ขจรจันทร์. (ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร:มติชน.

- Amarin. (1 ธันวาคม 2566). *ชกกันตายเพราะเรื่องหมาอีหน้าบ้าน!*. สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.amarintv.com/news/detail/197998>
- Bondeson, Jan. (2011). *Greyfriars Bobby: The Most Faithful Dog in the World*. Stroud, Gloucestershire: Amberley.
- Chill Chill Japan. (ม.ป.ป.). *รู้จัก ฮาจิโกะ (Hachiko): สุนัขผู้ซื่อสัตย์แห่งชิบูย่า*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก <https://chillchilljapan.com/dictionary/hachiko/>
- Pantip. (8 กันยายน 2562). *เสมาทราวดีที่จังหวัดชัยภูมิ*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก <https://pantip.com/topic/39212518>
- Thammasat Museum of Anthropology. (1 ธันวาคม 2564). *ขุนน้อย: เจ้าชายน้อย ฉบับภาษาถิ่นสุโขทัย-ลายสือไท*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก <https://museum.socanth.tu.ac.th/update/the-little-prince-sukhothai-dialect/>
- Wikipedia. (11 April 2025). *Hachi: A Dog's Tale*. Retrieved 15 April 2025, from https://en.wikipedia.org/wiki/Hachi:_A_Dog%27s_Tale

Academic Article:

Received: 2025-11-22;

Revised: 2025-12-24;

Accepted: 2025-12-26.

Philosophy and the Search of Wisdom

Desh Raj Sirswal

Post Graduate Government College, Panjab University

First/Corresponding Author, E-mail: deshraj@pggc46.ac.in

Abstract

Philosophy, as the love of wisdom, is an intellectual discipline that addresses fundamental questions about existence, knowledge, values, reason, and language. This article explores the significance of philosophy in contemporary education and society, examining its etymological roots, compositional definition, and core problems. The study delves into key philosophical issues such as the problem of knowledge, the problem of value, and the problem of reality, highlighting their implications for critical thinking and intellectual development. The paper also discusses the practical relevance of philosophy in various fields, its role in shaping ethical principles, and its contribution to preparing individuals for diverse careers. Furthermore, it reflects on the future of philosophy, emphasizing its integration into education systems to cultivate responsible, critical thinkers with a global perspective. The paper concludes by addressing the growing importance of philosophy in India, its emerging career opportunities, and its alignment with the National Education Policy 2020, which seeks to develop creative, critical, and ethically grounded individuals. Through this exploration, the paper underscores the enduring value of philosophy in shaping both personal and societal progress.

Keywords: Philosophy, Global Perspective, National Education Policy 2020, Love of Wisdom

Introduction

The ancient and deep field of philosophy, also known as the love of wisdom, aims to investigate the essence of life, knowledge, values, reason, the mind, and language. It encourages people to critically analyze the world around them, challenging presumptions and pursuing better knowledge. It is rooted in a heritage of intellectual inquiry. The unexamined life is not worth living, as Socrates famously said, highlights the need for introspection and

philosophical research in obtaining a meaningful existence. Philosophy is a lifelong endeavor that fosters the development of critical thinking, ethical reasoning, and intellectual independence in people. It is not only an academic activity. Philosophy offers a framework for understanding our life and the world we live in by examining ageless issues of truth, morality, and human nature. This field creates an intellectual atmosphere that values curiosity, open-mindedness, and the pursuit of knowledge. It provides insights that impact not just our own personal development but also on more general society challenges. In the end, philosophy enables people to have meaningful conversations, get a deeper knowledge of both them and others, and make significant contributions to a varied and dynamic world.

Etymological Meaning

The Greek word "philosophy" (philos + sophia) literally translates to "love of wisdom." Philosophy encompasses both the act of seeking knowledge and the wisdom sought as a result, even if the etymological definition highlights the love for wisdom. The word "Sophia" was employed in a variety of ways by ancient Greek philosophers, including Homer and Aristotle. Homer first linked it to craftsmanship, but Aristotle subsequently contrasted it with practical knowledge and ascribed it to the greatest intellectual virtue. Fundamental concerns about good and wrong, truth and falsity, the purpose of life, and the nature of reality, knowledge, and society are all subjects that philosophy promotes critical and methodical investigation into. It facilitates the creation of questions and the discussion of arguments, both of which promote intellectual growth.

Philosophy can be defined as "मानव-जीवन के विविध पक्षों का बौद्धिक-बौद्धिक अवधारणात्मक चिन्तन या ऐसे चिन्तन का आलोचनात्मक मूल्यांकन," which translates to pure rational-conceptual thought regarding different aspects of human life or a critical evaluation of such thoughts.

Problems of Philosophy

According to Richard E. Creel, philosophy is a forward-thinking, open-ended field that continuously creates new fields of study and research techniques. In philosophy, there are three main issues:

1. The Problem of Knowledge

The study of knowledge, or epistemology, is the area of philosophy that aims to comprehend its nature, extent, and constraints. Questions such as "What is knowledge?" are

at the heart of this subject, as epistemologists investigate whether knowledge can be characterized as justified true belief alone or whether other criteria are required. Determining how information is obtained via an examination of several sources, including reason, memory, intuition, and sensory experience, as well as the validity of these sources in producing accurate knowledge, is a crucial component of this investigation. Furthermore, epistemologists examine the nature of belief, asking how truth is established and what constitutes a justified belief. They also question if all beliefs need to be based on experience or whether there are other criteria that apply. Particularly with skepticism, which challenges the possibility of achieving absolute or objective knowledge, the boundaries of human knowledge also become clear. This leads to the issue of truth itself, where various theories provide differing viewpoints on what truth is. These theories include the correspondence theory, which holds that truth corresponds to reality, the coherence theory, which holds that truth is consistent with a set of beliefs, and pragmatism, which holds that truth is what works in practice. The complicated link between belief, justification, truth, and human knowing is ultimately addressed by epistemology, which also asks whether knowledge is always context-dependent or may be universally certain.

2. The Problem of Value

Understanding what is important, good, right, and just, as well as how people should prioritize and act according to these values, is at the heart of philosophy's value issue, which includes ethics and axiology. With major theories like utilitarianism, which focuses on maximizing happiness or well-being, virtue ethics, which emphasizes the development of good character traits like courage and honesty, and deontology, which emphasizes duty and adherence to rules, ethics investigates moral principles and what makes actions right or wrong. The study of value, or axiology, explores what is important in things, deeds, or abstract ideas like justice and beauty. It also discusses whether values are objective, rooted in universal principles, or subjective, dependent on personal preferences. Furthermore, ethics contrasts moral absolutism, which maintains that moral principles are universal, with moral relativism, which holds that moral truths differ across cultures or people. Philosophers also investigate whether moral judgments ought to be founded on logic and reason or if emotions and individual viewpoints influence moral judgments.

3. The Problem of Reality

The study of metaphysics, the area of philosophy that focuses on the essence of reality, investigates important issues about life, the cosmos, and the afterlife. The issue of

what existence is—whether it is a quality that can be assigned to things or a state that is applicable to everything, even impersonal ideas like numbers or moral principles—is at the heart of metaphysical investigation. The nature of things and their characteristics are also studied by metaphysicians, who consider the relationship between characteristics such as size, form, and color and the identity of the objects that possess them. Important discussions in metaphysics also center on the nature of time and space, including whether time is relational and reliant on the things and events that occur inside it, or if time is an absolute reality that exists irrespective of events, and whether space is infinite or limited. The argument between determinism and free will, which examines whether human behavior is dictated by outside forces like environment and heredity or is freely chosen, is another important topic. Another important metaphysical issue is the mind-body problem, which asks whether the mind and body are distinct entities (dualism) or whether consciousness only results from physical processes (materialism). It aims to comprehend the relationship between mental states (such as consciousness and thought) and physical states (such as brain processes). Finally, the question of whether abstract qualities like goodness or redness exist independently of examples or solely as human creations connected to specific things or events is the subject of metaphysics' debate over universals.

Why Study Philosophy?

In his essay "Top 10 Reasons to Study Philosophy," Peter Amato enumerates a few justifications for the significance of philosophy education. Among them are the following reasons: prepare for success in a wide variety of careers, outscore other majors on standardized exams, gain higher earning potential, be a valuable discussion partner, prepare for a career in law, Bring perspective to your career, understand ethical principles and their applications, be a more informed citizen, discover your own definition of success, and don't be a "yes person."

Philosophy is a crucial subject in contemporary education as it develops critical thinking, logical reasoning, and the capacity to participate in intricate discussions.

How to Become a Philosopher?

1. Preparing Your Mind

- Ask questions about everything.
- Read up on philosophy.
- Have a huge idea.

- Take part in discussions.

2. Practicing Philosophy

- Create an investigational strategy and put it into practice.
- Put your thoughts on paper.
- Create a personal life philosophy.
- Rewrite and solicit input.

3. Becoming a Professional Philosopher

- Get a graduate degree.
- Get your thoughts published.
- Acquire teaching skills in philosophy.
- Look for career-related possibilities.

Future of Philosophy

Professor Dr. Saju Chackalackal CMI of Christ University in Bangalore asserts that philosophy's future rests on how well it is incorporated into the classroom. The scope of philosophy would significantly expand if all graduate students in disciplines like engineering, medicine, and the humanities were obliged to take a course in the subject. Philosophy gives people the moral insight they need to make constructive contributions to society and lays the groundwork for critical and creative thought.

Philosophy Career in India

In India, philosophy is important, especially in the fields of education and the workplace. Important advancements consist of:

- Applied reasoning and logic are crucial for competitive tests like the UPSC, UGC-NET, and banking.
- New fields that are becoming more significant in academic circles include professional ethics, medical ethics, philosophy of technology, and consciousness studies.
- The growing interest in the subject of philosophical counseling.
- The expansion of philosophy courses at prestigious institutions like Rajiv Gandhi Technical University, BITS Pilani, and the humanities departments of IITs.
- The Yashpal Report's (2007) emphasis on an integrated approach to higher education.

- The increasing fusion of philosophy with new disciplines like yoga science.

Philosophy Needs Attention

It is impossible to overestimate the importance of philosophy. A key component of the discipline is the capacity for critical thought, discussion, and questioning. It is imperative that philosophy continue to be taught at all educational institutions, according to The Hindu. Philosophy is essential to producing a generation that can think and analyze complexly, hence its removal from educational institutions would be harmful.

National Education Policy 2020

Developing responsible, critical thinkers with a global perspective, moral principles, and a scientific temper is the goal of the National Education Policy (NEP) 2020. In order to create people who can make significant contributions to society, the NEP highlights the need of integrating Indian intellectual traditions, values, and knowledge into education. In this approach, philosophy is essential because it promotes ethical principles, creativity, and critical thinking.

Conclusion

To sum up, philosophy—the love of wisdom—is a vital field that promotes critical thinking, introspection, and intellectual inquiry, assisting people in developing a better comprehension of life, knowledge, morals, and the nature of reality. Philosophy not only shapes our worldview but also equips us to engage in ethical discussions and make moral choices by addressing fundamental issues such as the nature of reality, value, and knowledge. Studying philosophy helps people grow intellectually, improves their ability to think analytically, and gets them ready for success in a variety of professions. Integrating philosophy into education is essential for producing responsible, critical thinkers who can make morally sound and creative contributions to society, as the National Education Policy 2020 emphasizes. Philosophy's continued significance is shown by its increasing relevance in India, especially in multidisciplinary subjects, competitive tests, and new topics like ethics and consciousness studies. In the end, philosophy's capacity to elicit profound inquiries and encourage careful contemplation guarantees its ongoing importance in influencing people's lives and society at large.

References

- Bertka, C. M. (2009). *Exploring the Origin, Extent, and Future of Life: Philosophical, Ethical and Theological Perspectives, Vol. 4*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boedy, M. (2016). Deep Rhetoric: Philosophy, Reason, Violence, Justice, Wisdom. *Philosophy & Rhetoric*. 49 (2), 221–226.
- Cloutier, M. M., et al. (2020). Managing Asthma in Adolescents and Adults: 2020 Asthma Guideline Update from the National Asthma Education and Prevention Program. *JAMA*. 324 (22), 2301-2317.
- Conway, D. (2000). *The Rediscovery of Wisdom: From Here to Antiquity in Quest of Sophia*. London: Palgrave Macmillan.
- Cooper, J. M. (2012). *Pursuits of Wisdom: Six Ways of Life in Ancient Philosophy from Socrates to Plotinus*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Gregory, M. and Laverty, M. (2009). Philosophy and Education for Wisdom. In *Teaching Philosophy*. (pp. 155-173). London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Jaspers, K. (2003). *Way to Wisdom: An Introduction to Philosophy*. New Haven: Yale University Press.
- Kalyani, P. (2020). An Empirical Study on NEP 2020 [National Education Policy] with Special Reference to the Future of Indian Education System and Its Effects on the Stakeholders. *Journal of Management Engineering and Information Technology*. 7 (5), 1-17.
- Kaplan, A. (2006). Character as the Search for Wisdom. *Schools*. 3 (2), 73-103.
- Lemmens, W. (2007). Philosophy as Medicina Mentis? Hume and Spinoza on Emotions and Wisdom. In Boros, G, et al. (eds.). *The Concept of Love in 17th and 18th Century Philosophy*. (pp. 181-204). Leuven: Louvain University Press.
- McDermott, R. (2014). Wisdom in Western Philosophy. In Walsh, R. (ed.). *The World's Great Wisdom: Timeless Teachings from Religions and Philosophies*. (pp. 185-212). Albany: State University of New York Press.
- Williamson, T. (2022). *The Philosophy of Philosophy*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมนุษยวิชาการ

วารสารมนุษยวิชาการเป็นวารสารบริการวิชาการแก่สังคม ภายใต้การบริหารจัดการของ ศูนย์มนุษยวิชาการทางศาสนา วัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ ประกอบด้วย 1) เพื่อให้บริการความรู้เกี่ยวกับ ศาสนพิธีกรรมแก่สังคม 2) เพื่อประกอบพิธีวัฒนธรรมความเชื่อโบราณด้านฤกษ์พิธี/การสู่ขวัญ 3) เพื่อเผยแพร่ องค์ความรู้มานุษยวิทยาด้านบทความทางวิชาการ

สำหรับการจัดทำวารสารวิชาการ ทางศูนย์ฯ ได้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเผยแพร่ผลงานทาง วิชาการและองค์ความรู้ด้านการวิจัยของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต/นักศึกษาของมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงาน ทั่วไป 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเรียนการสอนและผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต/นักศึกษาของมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทั่วไป 3) เพื่อสร้างความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างบุคลากร หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน

ขอบเขตเนื้อหาที่วารสารเปิดรับ ได้แก่ 1) ด้านพุทธศาสนาและปรัชญา 2) ด้านรัฐศาสตร์และรัฐ ประศาสนศาสตร์ 3) ด้านศึกษาศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาในรูปแบบการปกปิดชื่อผู้ประเมินและผู้เขียน (Double-blind Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับ พิจารณาต้นฉบับของนักวิจัย นักวิชาการ นักเขียน ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักวิจัย นักวิชาการและนักเขียนอิสระทั่วไป

วารสารได้กำหนดตีพิมพ์ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากกองบรรณาธิการหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารมนุษยวิชาการ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารมนุษยวิชาการ

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยวิชาการ

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่ง หมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการ

มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น การตั้งสมมติฐานหรือการกำหนดปัญหาที่สมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

2.3 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระให้เห็นคุณค่าของหนังสือ โดยบทวิจารณ์หนังสือจะต้องกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสืออันประกอบด้วยชื่อผู้เขียน จำนวนหน้า ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์และสถานที่พิมพ์ให้ชัดเจน

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับบทความ ต้องมีความยาว 8-15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า โดยระบุหมายเลขหน้าไว้ด้านบนขวา ด้วยตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและขอบด้านขวา 0.5 นิ้ว การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวธรรมดา ขนาด 14 pt. เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ ภาพ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

3.2 ชื่อเรื่อง ต้องมีภาษาไทย (TH Sarabun PSK ขนาด 20 pt. ตัวหนา) และภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. ตัวหนา) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.3 ชื่อผู้เขียน หน่วยงานสังกัดและอีเมล โดยชื่อผู้เขียนต้องระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษตัวหนา ด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ส่วนหน่วยงานสังกัดระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษตัวธรรมดาด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author, E-mail) และอีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author, E-mail) สำหรับติดต่อ ให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ทั้งหมดให้จัดชิดขอบด้านขวา ในกรณีที่ผู้เขียนมากกว่า 1 ราย ให้ใส่ตัวเลขเป็นตัวยก ท้ายชื่อผู้เขียนและชื่อหน่วยงานสังกัดให้ตรงกัน และในกรณีที่บทความเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตรการศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

กรณีผู้เขียนสังกัดเดียวกัน ไม่ต้องใส่เลขยกที่หน่วยงานสังกัด เช่น

สมชาย รักชาติ*¹, สมบัติ มั่งมี², สมพร ปรารธนา**³ Somchay Rakchat¹, Sombat Mangmee², Sompon Pratthana³ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University First Author, E-mail: * Corresponding Author, E-mail: **
--

กรณีผู้เขียนสังกัดต่างกัน ให้ใส่เลขยกแต่ละคนให้ชัดเจน เช่น

สมชาย รักชาติ*¹, สมบัติ มั่งมี**² Somchay Rakchat¹, Sombat Mangmee² คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย¹, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย² Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University¹ Graduate School, Mahamakut Buddhist University² First Author, E-mail: * Corresponding Author, E-mail: **
--

กรณีผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author) และผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) คนเดียวกัน ให้ใส่อีเมลเดียว เช่น

สมชาย รักชาติ*¹, สมบัติ มั่งมี², สมพร ปรารธนา³ Somchay Rakchat¹, Sombat Mangmee², Sompon Pratthana³ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University First/Corresponding Author, E-mail: *
--

3.4 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยประมาณ 200-350 คำ

3.5 คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

* First Author หมายถึง ผู้ประพันธ์อันดับแรก ผู้เขียนต้นฉบับ ผู้มีชื่อคนแรกในผลงาน ผู้รับผิดชอบผลงาน ผู้เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย รวมถึงนักศึกษา/นิสิตผู้เป็นเจ้าของงานวิจัย

** Corresponding Author หมายถึง ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ผู้ติดต่อประสานงานในการตีพิมพ์บทความและให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลงาน ผู้ร่วมศึกษาข้อมูล คัดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ปรับปรุงผลงาน

3.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. หัวข้อรองเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 0.5 นิ้ว (เริ่มพิมพ์ตัวที่ 6) พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. และหัวข้อย่อยใช้ตัวธรรมดา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ทั้งหัวข้อรองและหัวข้อย่อยควรพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์ระหว่างบรรทัด แบบ Before 6 pt.

3.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) สำหรับการวงเล็บภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำควรเป็นตัวใหญ่ เช่น Student-centered Learning (ยกเว้นคำสันธานและคำบุพบท)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับ ดังนี้ (รวมผู้เขียนทั้งหมด ไม่เกิน 5 คน หรือตามจำนวนจริงที่ปรากฏในงานวิจัยฉบับสมบูรณ์)

1. บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย (เช่น ประเภทของการวิจัย เครื่องมือวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล) ผลการวิจัยและองค์ความรู้จากการวิจัย โดยสรุปให้สั้นและกระชับความภายใน 1 ย่อหน้า

2. บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ช่องว่างของความรู้ที่ต้องการทำวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิด เป็นต้น

3. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับข้อ

4. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแผนการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิก็ได้

6. อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย (เฉพาะประเด็นที่น่าสนใจ) โดยชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมา และชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด พร้อมระบอบองค์ความรู้จากการวิจัย โดยทำแผนภาพหรือตารางประกอบองค์ความรู้จากการวิจัยที่น่าสนใจ

7. สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย และข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี) ระบุแหล่งทุน หรือข้อปลื้มเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ เช่น งานชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยฉบับเต็มเรื่องใด

9. เอกสารอ้างอิง (References) ระบุรายการอ้างอิงที่อ้างอิงจริงในเนื้อหาบทความเท่านั้น โดยให้สอดคล้องกับการอ้างอิงแบบระบบนามปี (APA) ตามที่วารสารนี้ประยุกต์ใช้เท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับ ดังนี้ (รวมผู้เขียนทั้งหมด ไม่เกิน 5 คน)

1. บทคัดย่อ (Abstract) ระบุวัตถุประสงค์ของการเขียน เนื้อหาหลักที่นำเสนอในเนื้อหา องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการเขียนบทความ
2. บทนำ (Introduction) ระบุสภาพประเด็นปัญหา การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเบื้องต้น ประเด็นหลักที่ต้องการนำเสนอ เป็นต้น
3. เนื้อเรื่อง (Content) ระบุสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับหัวข้อ การวิเคราะห์ข้อมูล และแสดงองค์ความรู้ใหม่บนฐานข้อมูลที่ได้นำเสนอมาทั้งหมด โดยทำแผนภาพหรือตารางประกอบองค์ความรู้ใหม่ให้น่าสนใจ
4. สรุป (Conclusion) ระบุเนื้อหาโดยย่อที่กล่าวมาทั้งหมด
5. เอกสารอ้างอิง (References) ระบุรายการอ้างอิงที่อ้างอิงจริงในเนื้อหาบทความเท่านั้น โดยให้สอดคล้องกับการอ้างอิงแบบระบบนามปี (APA) ตามที่วารสารนี้ประยุกต์ใช้เท่านั้น

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทนำ (Introduction) กล่าวถึงประวัติของผู้เขียนหนังสือในเรื่องที่วิจารณ์โดยย่อ รวมถึงผลงานของที่โดดเด่น รางวัลสำคัญที่เคยได้รับ บทบาทหน้าที่ในสังคม ประวัติหรือที่มาของการหนังสือที่วิจารณ์ ประโยชน์ที่เกิดจากหนังสือเรื่องนี้ การนำไปใช้ประโยชน์ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากหนังสือเรื่องนี้ องค์ความรู้ที่เกิดจากหนังสือเล่มนี้ เหตุผลที่เลือกวิจารณ์เรื่องนี้ ความสนใจที่เลือกวิจารณ์เรื่องนี้ เป็นต้น
2. เนื้อหา (Content) สรุปเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือตามบทหรือตอนของหนังสือ
3. บทวิจารณ์ (Discussion) วิเคราะห์เนื้อหาแต่ละบทหรือตอนอย่างละเอียด สังเคราะห์เนื้อหาที่เป็นประเด็นสำคัญเข้าด้วยกัน วิพากษ์และตีความเนื้อหาอย่างเป็นธรรม สร้างสรรค์และมีเหตุผลประกอบ เพื่อประเมินคุณค่าของหนังสือในแง่ข้อดี-ข้อเสีย จุดเด่น-จุดด้อยของเนื้อหาภาพรวม
4. สรุป (Conclusion) ประมวลเนื้อหาอีกครั้งให้กระชับ เข้าใจง่าย
5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้การส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) หรือระบบนามปี โดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้แต่ง ปีที่จัดพิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิง ท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1. พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่ม ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 16: 282-283)	(พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 16: 256-320)
---	--

2. ผู้แต่ง 1 ราย (ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิทยานิพนธ์ สัมภาษณ์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น) ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่ง แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง (ถ้ามี) เช่น

(วศิน อินทสระ, 2548: 50)

3. ผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งทั้งสอง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(แสง จันทร์งาม และสุเชาว์ พลอยชุม, 2565: 44)
--

หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น

(เสฐียร โพธิ์นันทะ, 2564: 18; เสฐียรพงศ์ วรรณปก, 2563: 47)
--

4. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งคนแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(สุวิญ รักสัตย์ และคณะ, 2560: 55)

ทั้งนี้ หากเป็นการอ้างอิงด้วยการสรุปความหรือเอกสารที่ไม่มีเลขหน้า ไม่ต้องใส่เลขหน้า เช่น

(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562)

(ประเวศ วะสี และบุญยงค์ เกศเทศ, 2566)

(พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ และคณะ, 2560)

(พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), 2566; พระเมธีวชิรบัณฑิต, 2564)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1. ถ้ามีผู้แต่ง 1 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Cleary, 1993: 4)

2. ถ้ามีผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง 2 ราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Cronbach & Shavelson, 2004: 3)

และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น

(Stcherbatsky, 2003: 4; Cronbach, 1951: 3)

3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al. ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Green, et al., 1977: 20)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นบริษัทหรือสำนักพิมพ์ให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ให้ใช้ “21 เซ็นจูรี”

2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ใช้ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”

3. กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4.2 เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Vol. 1*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรณีผู้แต่ง 1 ราย (หากเป็นภาคภาษาอังกฤษให้เขียนนามสกุลไว้หน้า ตามด้วยชื่อ) เช่น
วศิน อินทสระ. (2548). *ตรรกศาสตร์พหุศาสตร์*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ชรรมดา.
Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.

กรณีผู้แต่ง 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และ” หรือ “and” เป็นคำเชื่อม) เช่น
บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล.(2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม Participatory Democracy*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

กรณีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และคณะ” หรือ “et al.” ต่อท้ายชื่อผู้แต่งคนแรก) เช่น
สุขุม นวลสกุล และคณะ. (2550). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.

กรณีมีทั้งผู้แต่งและผู้แปลหรือบรรณาธิการ (ให้เขียนชื่อผู้แต่งไว้หน้า ชื่อผู้แปลหรือบรรณาธิการเขียนไว้หลัง ชื่อเรื่อง ตามด้วยวงเล็บว่า (ผู้แปล) หรือ (บรรณาธิการ) สำหรับภาษาไทย และ (tran.) หรือ (ed.) สำหรับภาษาอังกฤษกรณี 1 คน หรือ (trans.) หรือ (eds.) กรณี 2 คนขึ้นไป) เช่น

เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (ผู้แปล). ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.

Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Lyotard, J. F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Bennington, G. and Massumi, B. (trans.). Minneapolis: The University of Minnesota Press.

Wittgenstein, L. (1967). *Philosophical Investigations*, 3rd ed. Anscombe, G. E. M. (tran.). Oxford: Basil Blackwell Ltd.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์./

สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์ สตัน และอัมพร หมาดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.

Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่/(ฉบับที่),/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์. (บทความที่มี DOI ให้ใส่ DOI ไว้ตอนท้าย)

ตัวอย่าง

สิริพร ครองชีพ และพระสุทธิสารเมธี. (2566). บุรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 3 (1), 25-31.

Piaget, J. (1972). Intellectual Evolution from Adolescence to Adulthood. *Human Development*. 15, 1-12. DOI:10.1159/000271225

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม,/เล่มที่อ้างอิง, หน้าเลขหน้าที่อ้างอิง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกวาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science Fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า. (กรณีภาษาอังกฤษที่มีหลายหน้า ให้ใช้คำว่า pp. แทน p.)

ตัวอย่าง

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนธุรกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

Chetchotiros, N. and Yonpam, Ch. (16 May 2019). PPRP Faces Major Coalition Sang. *Bangkok Post*, p. 1.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

สุรัชย์ พุดชู และคณะ. (2565). *แนวคิดตรรกศาสตร์ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

องอาจ เขียวงามดี. (2566). *การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร*. คุชชินพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

Tyrone, R. (2007). *Effects of Upland Timber Harvest and Road Construction on Headwater Stream Fish Assemblages in a Southeastern Forest*. (Master's Thesis). Texas State University. San Marcos, Texas.

Lim, H. L. (2018). *Contemporary Buddhism: Introduction into Thich Nhat Hanh's Teaching*. (Doctoral Dissertation). Mahidol University. Nakhon Pathom.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วันเดือนที่สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

กฤตสุชิน พลเสน. (2566). อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*. 18 เมษายน.

Interviewee A. (2019). Student at Faculty of Buddhism, MCU. *Interview*. 1 March.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี,/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (27 กรกฎาคม 2563). *พุทธประวัติ*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2566, จาก <https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/72/iid/460>

The Open Buddhist University. (24 September 2024). *What is Buddhist Philosophy?* Retrieved 10 October 2024, From <https://buddhistuniversity.net/courses/philosophy#what-is-buddhist-philosophy>

(10) การสัมมนา/ประชุมวิชาการ

ผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./การสัมมนาหรือประชุม./หน่วยงานที่จัด./วันที่เดือนที่จัด./หน้าที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระครูวรธรรมวิฑูรย์ และคณะ. (2561). เปรียบเทียบหลักอุเบกขาธรรมในพระพุทธศาสนาและหฺวู่-เว่ยในเต๋า. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561 เรื่อง “การวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (The Research on Buddhism for Sustainable Development)*. วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วันที่ 20 มีนาคม. หน้า 119-129.

การให้เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงให้ปฏิบัติ ดังนี้ 1) เรียงตามลำดับพยัญชนะ ก-ฮ หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระตัว 2) หากซ้ำชื่อผู้แต่งให้เรียงตามลำดับ พ.ศ. โดยเรียง พ.ศ. ที่น้อยสุดไว้หน้า ส่วนเอกสารอ้างอิงที่ซ้ำซึ่งเรียงไว้หลัง ให้เขียนเส้นประแทน โดยมีความยาวเท่าย่อหน้า 3) เรียงลำดับเอกสารภาคภาษาไทยก่อน จากนั้นจึงเป็นภาคภาษาอังกฤษ ซึ่งเรียงตามอักษร A-Z หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระ และหากชื่อผู้แต่งที่ซ้ำกันให้เรียงตามลำดับ ค.ศ. จากนั้นน้อยไปหามากเหมือนภาคภาษาไทย

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง

โกนิญฐ์ ศรีทอง. (2558). *การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน*. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จรรุญ รัตนกาล. (2556). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสามบัณฑิต อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. รายงานการวิจัย.

- กองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้า.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปณฺโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500 เล่ม 12*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก*. หน้า 1-90.
- Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.
- Boo, E. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*, Vol. 1 and 2. Washington, D.C.: World Wildlife Fund.
- Boo, E. (1991). Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management. In *Nature Tourism Managing for the Environment*. Washington, D.C.: Island Press.
- Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Keown, D. (1995). *Are There "Human Right" in Buddhism*. London: University of London.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*. 6 (5), 25-28.
- Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

5. การส่งบทความต้นฉบับ

5.1 การเตรียมเอกสารต้นฉบับประกอบด้วย

1. ต้นฉบับที่เป็นไฟล์ *.doc ของ Microsoft Word โปรดดูรายละเอียดที่ระบุในรูปแบบข้างต้น
2. กรอกรูปแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ให้ถูกต้องและชัดเจน

5.2 การจัดส่งต้นฉบับ

ส่งทางระบบวารสารออนไลน์ “วารสารมนุษยวิชาการ” ตามลิงก์ <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jah> หากผู้เขียนยังไม่มีบัญชีของระบบ ThaiJO ต้องลงทะเบียน (Register) ในระบบวารสารก่อน จากนั้นเข้าสู่ระบบ (Login) เพื่อส่งบทความต้นฉบับและแนบไฟล์แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์มาให้เรียบร้อย (หรือกรอกใบสมัครทาง Google Form)

6. การพิจารณาบทความเบื้องต้นของกองบรรณาธิการ

บทความต้นฉบับต้องจัดในรูปแบบไฟล์ *.doc ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 8-15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้นใน 2 ด้าน คือ 1) ความถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร 2) ขอบข่ายเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจะส่งกลับไปให้ผู้เขียนแก้ไข ถ้าผ่าน จะเข้าสู่การพิจารณาลั่นกรองของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลอย่างไร จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบต่อไป

7. สิทธิของกองบรรณาธิการ

ในกรณีกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้พิจารณาลั่นกรองบทความมีความเห็นว่า ควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยยึดข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่บทความไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และรูปแบบของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ หากบทความใดได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยเสียงข้างมากให้ตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์จากวารสาร (เฉพาะผู้แจ้งความประสงค์ไว้)

8. อัตราค่าตีพิมพ์บทความ

วารสารยังไม่กำหนดค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ (ส่งบทความฟรี)

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์
วารสารมนุษยวิชาการ

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ.....

ประเภทบทความ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความทบทวนวรรณกรรม

ชื่อบทความ (ภาษาไทย)

(English)

ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) *บทความวิจัย ไม่เกิน 4 ท่าน, บทความประเภทอื่น ไม่เกิน 2 ท่าน*

1.

2.

3.

4.

หน่วยงานและที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

..... โทรศัพท์ E-mail LINE ID.....

“ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์และไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ โดยยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณา ตรวจสอบต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร และขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่วารสารมนุษยวิชาการ ในกรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือ ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว”

ลงชื่อ.....ผู้เขียน

(.....)

บทความวิจัย

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)*¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)³ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)³

First Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)*

Corresponding Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)**

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 300 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

(Before 6 pt.)

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

(Before 6 pt.)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 300 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

(Before 6 pt.)

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

(Before 6 pt.)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt.)

1..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

2.....

3.....

ระเบียบวิธีวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

ผลการวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

อภิปรายผล (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt.) (พร้อมภาพไดอะแกรมประกอบเนื้อหา)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (References) (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.) อย่างน้อย 10 รายการ

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

บทความวิชาการ

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)*¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)³ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)³

First Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)*

Corresponding Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)**

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 300 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 300 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (16 pt.) (พร้อมภาพไดอะแกรมประกอบเนื้อหา)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.) อย่างน้อย 10 รายการ

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

บทวิจารณ์หนังสือ

ชื่อเรื่อง (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)*¹, ผู้เขียนร่วม**²ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม²ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,

First Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)*

Corresponding Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)**

เว้น 1 บรรทัด

บทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เขียน:

จำนวนหน้า:

ปีที่พิมพ์:

ครั้งที่พิมพ์:

สถานที่พิมพ์:

ภาพหน้าปกหนังสือ

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

บทวิจารณ์ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.) อย่างน้อย 5 รายการ

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

วัตถุประสงค์ของศูนย์มนุษยวิทยาการทางศาสนา

- 1) เพื่อให้บริการความรู้เกี่ยวกับศาสนพิธีกรรมแก่สังคม
- 2) เพื่อประกอบพิธีวัฒนธรรมความเชื่อโบราณด้านฤกษ์พิธี/การสู่ขวัญ
- 3) เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านมนุษยวิทยาด้านบทความทางวิชาการ

